کتاب دانش فنی پایه (طراحی و دوخت)

ایران استخدام

سرویس خصوصی خدمات عام المنفعه اخبار شغل و استخدام

Www.IranEstekhdam.Ir

خواننده گرامی؛ در جهت بهبود کیفیت این فایل؛ لطفاً هرگونه انتقاد و پیشنهاد خود در مورد مطالب آن
و یا گزارش مشکل را به آدرس ایمیل و یا با شماره تلفن زیر مطرح نمایید:

شماره تلفن تماس:آره ۰۲۱-۹۱۳۰۰۰۱۳ آدرس ایمیل: soal@iranestekhdam.ir

Www.IranEstekhdam.Ir

«لینک‌های مفید و مرتبط»

دانلود منابع آزمون استخدامی هنرآموز طراحی و دوخت

خرید و دانلود

دانلود نمونه سوالات آزمون استخدامی هنرآموز طراحی و دوخت

خرید و دانلود

دانلود منابع آزمون استخدامی استادکار طراحی و دوخت

خرید و دانلود

دانلود نمونه سوالات عمومی و تخصصی استخدام آموزش و پرورش

خرید و دانلود

بسم الله الرحمن الرحیم

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

دانش فنی پایه

(ویژهٔ دختران)

رشتهٔ طراحی و دوخت

گروه هنر

شاخهٔ فنی و حرفه‌ای

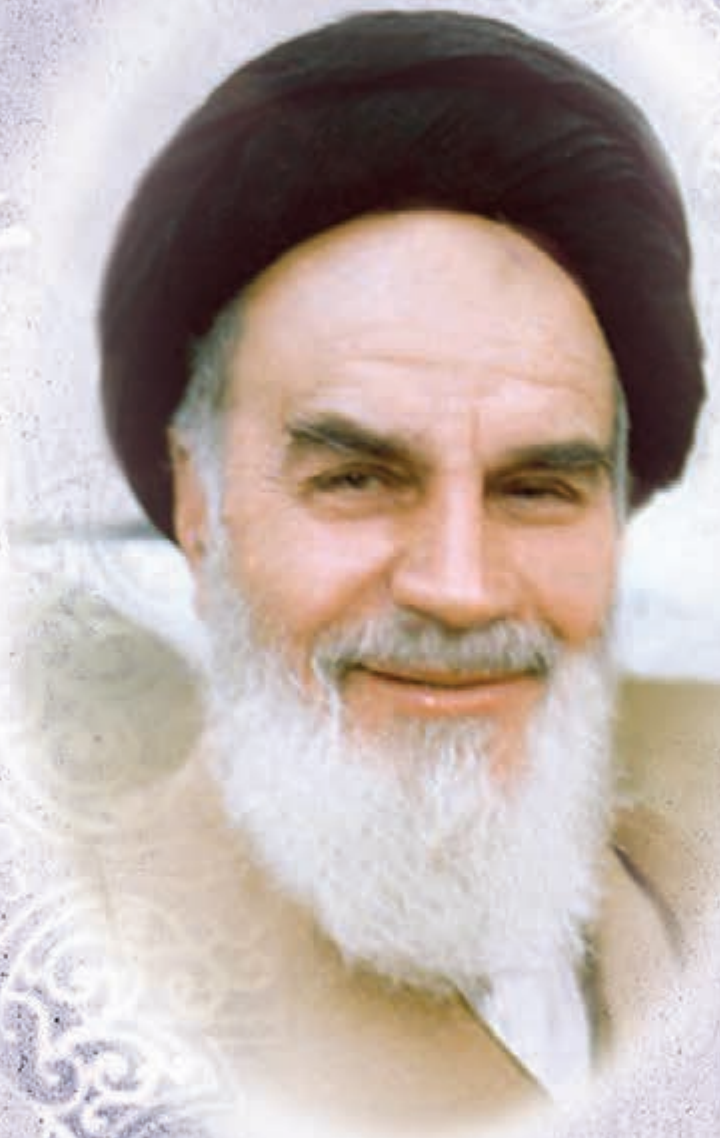
پایهٔ دهم دورهٔ دوم متوسطه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب: دانش فنی پایه (رشتهٔ طراحی و دوخت) (ویژهٔ دختران) ـ ۲۱۰۵۸۰
پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش
شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف: فاطمه صنعتی، فاطمه آذرباش، زهرا عکاف‌زاده، معصومه کریمیان، اکرم جعفری‌کیان، فاطمه خمامی، مهناز ترابیان و لیلا جابری (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
فاطمه صنعتی، فخری نکویی مقدم، اکرم ابراهیم‌بیگی، زهرا کریمی و سعید کیان‌مهر (اعضای گروه تألیف)
مدیریت آماده‌سازی هنری: ادارهٔ کلّ نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
شناسه افزوده آماده‌سازی: جواد صفری (مدیر هنری) ـ شهرزاد قنبری(صفحه‌آرا) ـ سمیه نصری (طراح جلد) ـ مریم دهقان‌زاده (رسام)
نشانی سازمان: تهران: خیابان ایرانشهر شمالی ـ ساختمان شمارهٔ ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
تلفن: ۹ـ۸۸۸۳۱۱۶۱ ، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶ ، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
وبگاه: www.chap.sch.ir و www.irtextbook.ir
ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تـهران ـ کیلومتر ۱۷ جادهٔ مخصوص کرج ـ خیابان ۶۱ (داروپخش)
تلفن :۵ ـ ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۹ـ ۳۷۵۱۵
چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ دهم ۱۴۰۵

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به‌صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

شابک ۹- ۳۴۵۱ - ۰۵ - ۹۶۴ - ۹۷۸ **ISBN 978 – 964 – 05 – 3451–9**

اگر یک ملتی نخواهد آسیب ببیند باید این ملت اوّلاً با هم متحد باشد، و ثانیاً در هر کاری که اشتغال دارد آن را خوب انجام بدهد. امروز کشور محتاج به کار است. باید کار کنیم تا خودکفا باشیم. بلکه ان‌شاءالله صادرات هم داشته باشیم. شما برادرها الان عبادت‌تان این است که کار بکنید. این عبادت است.

امام خمینی «قُدِّسَ سِرُّهُ»

فهرست

پودمان ۱: نساجی(لیف،نخ و ریسندگی)

واحد یادگیری ۱

- طبقه‌بندی الیاف ۲

واحد یادگیری ۲

- الیاف ساخت بشر ۲۰

واحد یادگیری ۳

- ویژگی‌ها و کاربردهای نخ ۳۱

پودمان ۲: فرایند تولید پارچه، پارچه‌های سنتی

واحد یادگیری ۱

- پارچه و ویژگی‌های آن ۴۸

واحد یادگیری ۲

- رنگرزی و ایجاد نقش بر روی پارچه ۶۷

واحد یادگیری ۳

- پارچه‌های سنتی ایران ۷۳

پودمان ۳: مفاهیم پایه،ابزار و تجهیزات طراحی و دوخت لباس

واحد یادگیری ۱

- اهمیت و ضرورت مد و صنعت پوشاک ۸۰

واحد یادگیری ۲

- مفاهیم پایه ۹۱

واحد یادگیری ۳

- ابزار و تجهیزات طراحی و دوخت ۱۰۶

پودمان ۴: مهارت‌های ورود به بازار صنعت پوشاک

واحد یادگیری ۱

- مهارت‌های ارتباطی ورود به بازار کار یا شرکت‌های تولیدی ۱۲۶

واحد یادگیری ۲

- کارآفرینی و ایجاد کسب و کار ۱۳۲

پودمان ۵: تاریخچه لباس

واحد یادگیری ۱

- تاریخچه لباس در ایران ۱۵۰

واحد یادگیری ۲

- تاریخچه لباس در جهان ۱۶۶

- **منابع** ۱۸۵

سخنی با هنرآموزان گرامی

با توجه به آموزه‌های اسلامی، کار و اشتغال از ارزش تربیتی برخوردار است و انسان از طریق کار، نفس‌سرکش را رام کرده و شخصیت وجودی خویش را صیقل داده، هویت خویش را تثبیت کرده و زمینهٔ ارتقاءِ وجودی خویش را مهیا و امکان کسب روزی حلال و پاسخگویی به نیازهای جامعه را فراهم می‌آورد. آموزش فناوری، کار و مهارت‌آموزی، باعث پیشرفت فردی، افزایش بهره‌وری، مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی، کاهش فقر، افزایش درآمد و توسعه‌یافتگی خواهد شد. برای رسیدن به این مهم، برنامه‌ریزی درسی حوزهٔ دنیای کار و دنیای آموزش بر مبنای نیازسنجی شغلی صورت گرفته است. درس‌های رشته‌های تحصیلی شاخهٔ فنی و حرفه‌ای شامل دروس آموزش عمومی، دروس شایستگی‌های غیرفنی و شایستگی‌های فنی مورد نیاز بازار کار است. دروس دانش فنی از دروس شایستگی‌های فنی است که برای هر رشته در دو مرحله طراحی شده است. درس دانش فنی پایه با هدف شناخت مفاهیم و کسب دانش فنی پایه در گروه و رشتهٔ تحصیلی است که هنرجویان در پایهٔ دهم و در آغاز ورود به رشتهٔ تحصیلی خود می‌بایست آن را آموزش ببینند و شایستگی‌های لازم را در ارتباط با دروس عملی و ادامهٔ تحصیل در رشتهٔ خود کسب نمایند. درس دانش‌فنی تخصصی که در پایهٔ دوازدهم طراحی شده است، شایستگی‌هایی را شامل می‌شود که موجب ارتقاءِ دانش تخصصیِ حرفه‌ای شده و زمینه را برای ادامهٔ تحصیل و توسعهٔ حرفه‌ای هنرجویان در مقطع کاردانی پیوسته نیز فراهم می‌کند.

لازم به یادآوری است که کتاب دانش فنی‌پایه تئوری تفکیک شده دروس عملی کارگاه‌های ۸ ساعته نیست بلکه در راستای شایستگی‌ها و مشاغل تعریف شده برای هر رشته تدوین شده است. در ضمن، آموزش این کتاب نیاز به پیش‌نیاز خاصی ندارد و براساس آموزش‌های قبلی تا پایهٔ نهم به تحریر درآمده است. محتوای آموزشی کتاب دانش‌فنی‌پایه، آموزش‌های کارگاهی را عمق می‌بخشد و نیازهای هنرجویان را در راستای محتوای دانش‌نظری تأمین می‌کند.

تدریس کتاب در کلاس درس به‌صورت تعاملی و با محوریت هنرآموز و هنرجوی فعال صورت می‌گیرد.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نظرسنجی کتاب درسی

سخنی با هنرجویان عزیز

درس دانش‌فنی‌پایه با هدف شناخت مفاهیم، کسب دانشِ‌فنی‌پایه در گروه هنر و رشتهٔ تحصیلی طراحی و دوخت برای شما هنرجویان عزیز طراحی و کتاب آن تألیف شده است.

در تدوین درس دانش‌فنی‌پایه، موضوعاتی مانند تاریخچهٔ رشته، محتوا جهت ایجاد انگیزش، مشاغل و هدف رشتهٔ تحصیلی، نقش رشتهٔ شما در توسعهٔ کشور، مثال‌هایی از نوآوری، خلاقیت و الهام از طبیعت، اصول، مفاهیم، قوانین، نظریه، فناوری، علائم، تعاریف کمیت‌ها، واحدها و یکاها، فرمول‌های فنی، تعریف دستگاه‌ها و وسایل کار، مصادیقی از ارتباط مؤثر فنی و مستندسازی، زبان‌فنی، ایمنی و بهداشت فردی و جمعی، پیشگیری از حوادث احتمالی شغلی، مهارت‌های ورود به بازار، کار در تولیدی و نمونه‌هایی از مهارت حل مسئله در بستر گروه تحصیلی و برای رشتهٔ تحصیلی در نظر گرفته شده است.

می‌توانید در هنگام ارزشیابی این درس، از کتاب همراه هنرجوی خود استفاده نمایید.

توصیه می‌شود در یادگیری این درس به دلیل کاربرد زیاد آن در درس‌های دیگر رشته، کوشش لازم را داشته باشید.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی وحرفه‌ای و کاردانش

پودمان ۱

نساجی (لیف، نخ و ریسندگی)

واحد یادگیری ۱

طبقه‌بندی الیاف

مقدمه

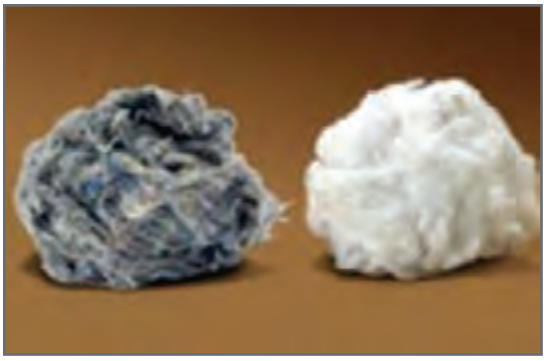
صنعت نساجی شامل تمام مراحل تولید الیاف، تبدیل الیاف به نخ، تبدیل نخ به پارچه و همچنین شامل فرایندهای تکمیلی انجام شده برروی پارچه مانند رنگرزی و چاپ می‌شود. صنعت نساجی از کهن‌ترین صنایع بشری محسوب می‌گردد چرا که نیاز به لباس و پوشاک پس از نیاز به غذا و مسکن از نیازهای اولیه انسان به‌شمار می‌آید.

کهن‌ترین نشانه‌های ریسندگی از منطقه سیلک کاشان به‌دست آمده که مقداری دوک‌های سنگی و گلین می‌باشد.

صنعت نساجی در جریان انقلاب صنعتی رشد چشمگیری داشته است. در ایران هم از دیرباز این صنعت وجود داشته و پارچه‌های دستباف ایران مثل مخمل، زری، دارایی و غیره در استان‌های یزد، کاشان، اصفهان، خراسان و مازندران بافته می‌شده است.

لیف

لیف رشته نازک و بلندی شبیه مو است که از استحکام و انعطاف‌پذیری کافی برای تهیه نخ و پارچه برخوردار است. لیف ماده اولیه و واحد سازنده نخ به حساب می‌آید.

توده الیاف

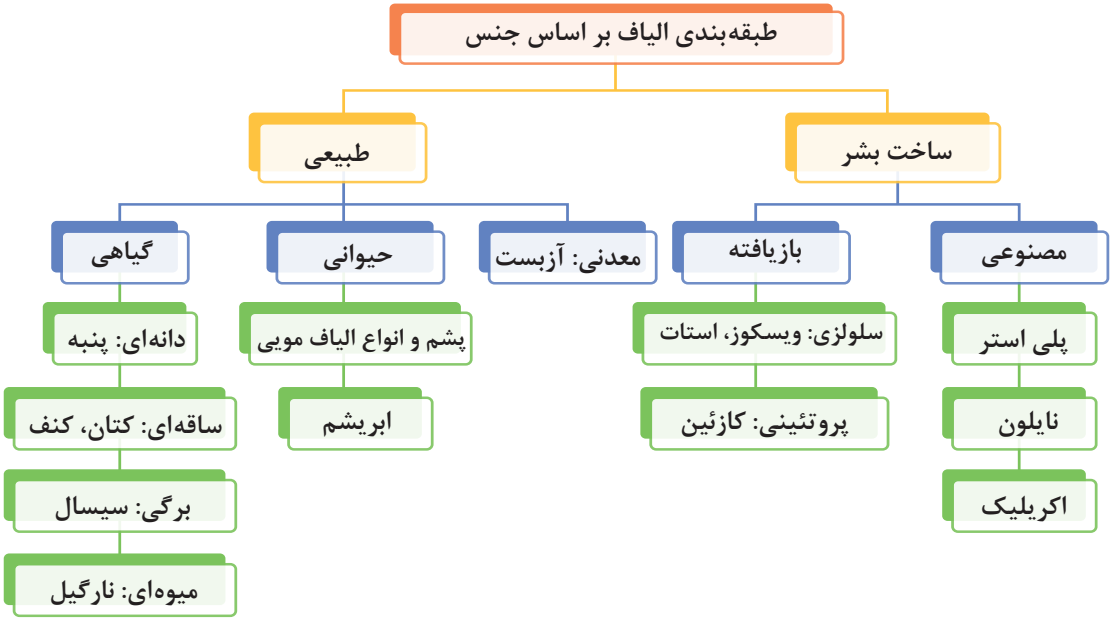
نخ

طبقه‌بندی الیاف بر اساس جنس

الیاف نساجی را در دو دسته کلی طبقه‌بندی و بررسی می‌کنند:

۱ **طبقه‌بندی بر اساس جنس الیاف** : الیاف نساجی با توجه به جنس به دو دسته الیاف طبیعی و الیاف ساخت بشر تقسیم می‌شوند.

۲ **طبقه‌بندی بر اساس طول الیاف** : الیاف نساجی با توجه به طول به دو دسته الیاف منقطع و الیاف یکسره تقسیم می‌شوند.

الیاف طبیعی

الیاف طبیعی، الیافی هستند که در طبیعت وجود دارند و انسان نقشی در تولید آنها ندارد. الیاف طبیعی به سه دسته الیاف گیاهی(سلولزی)، الیاف حیوانی و الیاف معدنی تقسیم می‌شوند.

الیاف گیاهی (سلولزی)

الیاف گیاهی الیافی هستند که از دانه یا ساقه بعضی از گیاهان به‌دست می‌آیند. الیاف پنبه ، کتان و کنف در این گروه قرار می‌گیرند. الیاف پنبه از دانه گیاه و الیاف کتان و کنف از ساقه گیاه به‌دست می‌آیند.

الیاف پنبه

الیاف کتان

الیاف کنف

الیاف گیاهی

الیاف حیوانی (پروتئینی)

الیاف حیوانی، الیافی هستند که از رویش موئین بدن بعضی از حیوانات مانند گوسفند و بز به‌دست می‌آیند. الیاف پشم و الیاف مو (موهر و کشمیر) در این گروه قرار دارند. الیاف ابریشم که توسط کرم ابریشم تولید می‌شود نیز جزءِ الیاف حیوانی محسوب می‌شود. شکل زیر الیاف حیوانی را نشان می‌دهد.

پیله کرم ابریشم

الیاف ابریشم

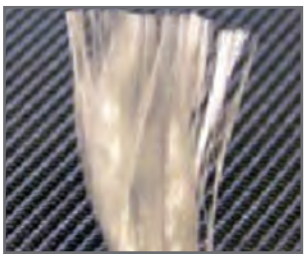
الیاف پشم

الیاف موهر

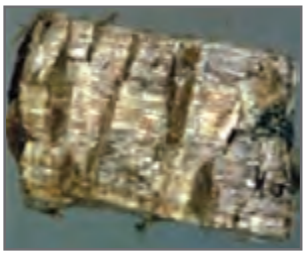
الیاف معدنی

الیاف معدنی، الیافی هستند که مانند رگه‌هایی بسیار ظریف در لابه‌لای برخی سنگ‌های معدنی رشد می‌کنند. آزبست[1] یا پنبه نسوز از الیاف معدنی است، که به‌دلیل غیرقابل اشتعال بودن و مقاومت در برابر حرارت، در پارچه‌های نسوز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

الیاف آزبست

سنگ الیاف معدنی

الیاف ساخت بشر

الیاف ساخت بشر، الیافی هستند که در طبیعت وجود ندارند و توسط انسان ساخته می‌شوند. این الیاف به دو دسته الیاف سلولزی بازیافته و الیاف مصنوعی تقسیم می‌شوند.

الیاف سلولزی بازیافته

الیاف مصنوعی

۱ـ به دلیل سرطان‌زا بودن الیاف آزبست، امروزه استفاده از این الیاف در پارچه‌های ضدآتش کاهش یافته است.

الیاف استات

الیاف ویسکوز ریون

الیاف سلولزی بازیافته

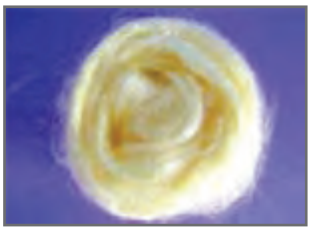
الیاف سلولزی بازیافته الیافی هستند که در طبیعت به‌صورت لیف وجود ندارند، ولی سلولز که ماده تشکیل‌دهنده آنهاست در طبیعت موجود است و با استخراج سلولز موجود در منابع طبیعی (تنه، ساقه، برگ و ...) و انجام چند مرحله عملیات شیمیایی بر روی آن به دست می‌آید. الیاف بازیافته با توجه به ساختار شیمیایی مواد اولیه، شامل الیاف بازیافته سلولزی و الیاف بازیافته پروتئینی هستند. الیاف سلولزی بازیافته مانند ویسکوز ریون و استات سلولز و الیاف بازیافته پروتئینی مثل کازئین شیر.

الیاف مصنوعی

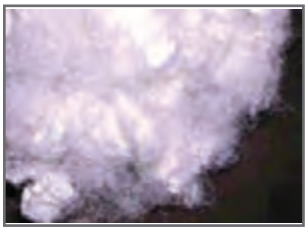
مواد اولیه تشکیل‌دهنده الیاف مصنوعی، مواد شیمیایی است که با انجام عملیات شیمیایی روی مواد شیمیایی ساخته شده توسط انسان به‌دست می‌آید. این مواد به تنهایی در طبیعت وجود ندارد و کاملاً مصنوعی است. مانند پلی استر، نایلون و اکریلیک.

الیاف اکریلیک

الیاف نایلون

الیاف پلی استر

طبقه‌بندی الیاف براساس طول

الیاف نساجی براساس طولشان به دو دسته الیاف منقطع[1] و الیاف یکسره[2] تقسیم می‌شوند.

الیاف منقطع

الیاف یکسره

۱ـ Staple ۲ـ Filament

الیاف منقطع

الیاف منقطع

الیافی هستند که طول آنها مشخص و محدود است. طول الیاف منقطع بین ۰/۵ تا ۱۸ اینچ هستند (۱۰میلی‌متر تا چندین سانتی‌متر است.) تمام الیاف طبیعی به جز ابریشم در این گروه قرار دارند.

الیاف یکسره

الیاف یکسره

الیافی هستند که طول آنها مشخص و محدود نیست. طول آنها بسیار بلند و ممکن است به هزاران متر برسد. الیاف ابریشم طبیعی و الیاف ساخت بشر در این دسته قرار می‌گیرند. به عبارت دیگر الیاف ساخت بشر و ابریشم به دو صورت منقطع و یکسره تولید و در تهیه نخ[1] و پارچه مورد استفاده قرار می‌گیرند.

روش‌های شناسایی الیاف

به‌منظور شناسایی جنس الیاف تشکیل‌دهنده نخ و پارچه، شیوه‌های شناسایی مختلفی وجود دارد که برخی از آنها روش‌های مقدماتی بوده و عبارت‌اند از :

- روش میکروسکوپی
- روش سوزاندن
- روش حلالیت

روش سوزاندن

در روش سوزاندن با توجه به رفتار لیف در تماس با شعله، بوی حاصل از سوختن، رنگ و شکل باقی ماندهٔ حاصل از آن، می‌توان جنس الیاف را شناسایی کرد.

روش میکروسکوپی

در این روش با استفاده از میکروسکوپ و مشاهده مقطع طولی و عرضی الیاف می‌توان جنس لیف را شناسایی کرد.

۱ـ اگر نخ را خلاف جهت تاب آن بپیچانیم که تاب آن باز شود، مشاهده می‌شود که از رشته‌های بسیار ظریفی به نام الیاف تشکیل شده است.

روش حلالیت

الیاف مختلف در حلال‌های خاصی قابلیت حل شدن دارند. بنابراین یکی از شیوه‌های شناسایی الیاف، بررسی حلالیت الیاف در حلال ویژه آن است. این شیوه در واقع مکملی برای دو روش سوزاندن و میکروسکوپی است.

فعالیت عملی

چند نمونه نخ متفاوت تهیه کرده ، خلاف تاب آن بپیچانید، الیاف استفاده شده در این نخ منقطع است یا یکسره؟

نکات ایمنی

برای تشخیص الیاف درروش سوزاندن موارد ایمنی زیر را رعایت کنید.

بخشی از نخ پارچه یا لباس را جدا کرده و آزمایش کنید. آزمایش را در آزمایشگاه یا محل مشابه مثل میز سنگی، انجام دهید که احیاناً خرده‌های ناشی از سوزاندن روی لباس یا فرش نریزد و باعث آتش سوزی نشود. نخی را که می‌خواهید بسوزانید با یک گیره بگیرید که شعله ناشی از سوختن به پوست دست شما آسیبی نرساند.

الیاف سلولزی

پنبه

پنبه پرمصرف‌ترین لیف گیاهی است که به‌دلیل داشتن استحکام و جذب رطوبت زیاد بیشترین کاربرد را در صنایع نساجی و پوشاک دارد. پنبه جزء الیاف گیاهی دانه‌ای است. میوهٔ گیاه پنبه غوزه نامیده می‌شود. دانه‌های پنبه (پنبه دانه‌ها) درون غوزه قرار دارند و الیاف پنبه به‌صورت انبوه در سطح پنبه‌ها رشد می‌کند.

الیاف پنبه با رنگ‌های مختلف

غوزه بسته و باز شدهٔ پنبه

خصوصیات الیاف پنبه

نرمی و لطافت، جذب رطوبت زیاد، استحکام کششی زیاد، مقاومت سایشی زیاد، افزایش استحکام در حالت مرطوب، مقاومت کم در برابر چروک شدن، مقاومت زیاد در برابر حرارت از خصوصیات الیاف پنبه است.

اگر پنبه در دمای ۱۲۰ درجه سانتی‌گراد قرار گیرد، بعد از چند ساعت زرد رنگ شده و در دمای ۱۵۰ درجه سانتی‌گراد تجزیه می‌شود.

نکته

عامل تعیین‌کننده کیفیت لیف پنبه، طول و ظرافت آن است. هر چه الیاف پنبه بلندتر و ظریف‌تر باشد، استحکام و نرمی آن بیشتر و الیاف مرغوب‌تر است.

موارد استفاده از الیاف پنبه

پوشاک، تیشرت، عرق‌گیر، لباس زیر، حوله، ملحفه، لباس نوزاد و.... انواع مختلف پارچه‌ها از پنبه تهیه می‌شوند که از میان آنها می‌توان به چیت[۱]، متقال[۲]، جین[۳]، مخمل کبریتی نخی (پنبه‌ای)[۴] و برزنت[۵] اشاره کرد.

روش نگهداری از پارچه‌های پنبه‌ای

شستشوی پارچه پنبه‌ای

ـ پارچه‌های پنبه‌ای را می‌توان با دست یا ماشین لباسشویی شست یا خشکشویی کرد.
ـ برای شستشوی پارچه‌های پنبه‌ای می‌توان از صابون یا پودرهای شوینده استفاده نمود.
ـ پارچه‌های پنبه‌ای، قابلیت شستشو در دمای بالا را دارند، حتی می‌توان آنها را جوشاند و استریل کرد.
ـ برای شستشو و سفیدی ملحفه‌ها بهتر است آنها را در ماشین لباسشویی و با پودر صابون یا یک تکه صابون رنده شده شست.
ـ پارچه‌های پنبه‌ای در اثر شستشو جمع می‌شوند یا به عبارت دیگر آب می‌روند. لذا، باید قبل از دوخت پارچه‌های پنبه‌ای را شستشو دهید.
ـ استفاده از سفیدکننده‌های کلردار و همچنین سفیدکننده‌های غیر کلردار (مثل آب اکسیژنه) برای پارچه‌های پنبه‌ای مجاز است.

نکته

توصیه می شود به برچسب مراقبت از لباس توجه شود.

چیت | متقال | جین | مخمل کبریتی | برزنت

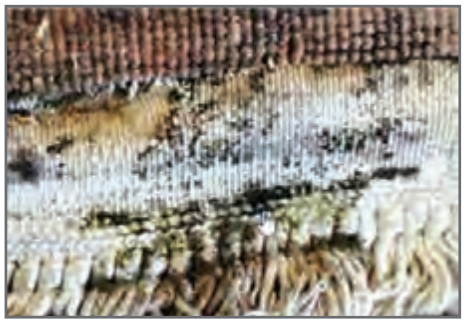
۱ـ Calico ۲ـ Unbleached Calico ۳ـ Denim ۴ـ Corduroy ۵ـ Canvas

اتوکشی پارچه‌های پنبه‌ای

پارچه‌های پنبه‌ای را باید در حالت نمناک اتو کرد تا چروک‌های حاصل از شستشو صاف شوند. همچنین می‌توان از بخار گرم برای اتو کردن پارچه‌های پنبه‌ای استفاده نمود.
اتو پذیری پارچه پنبه‌ای ۱۸۰-۱۶۰ درجه سانتی‌گراد است.

اثر عوامل محیطی

از قرار دادن پارچه‌های پنبه‌ای در معرض نور خورشید به مدت طولانی خودداری کنید، زیرا نورخورشید استحکام پارچه پنبه‌ای را کاهش و رنگ آن را زرد می‌کند.
به منظور جلوگیری از رشد قارچ، کپک و باکتری باید پارچه پنبه‌ای را در جای خشک نگهداری کرد.

فعالیت کارگاهی

الیاف به کار رفته در چند نمونه نخ، پارچه و لباس را شناسایی و مشخص کنید کدام یک پنبه‌ای است و کاربرد آن چیست؟

نکته ایمنی

در صورت استفاده از آزمایش سوزاندن به موارد ایمنی توجه کنید.

الیاف ساقه‌ای

کتان

کتان از الیاف گیاهی ساقه‌ای است که از ساقه گیاهی به نام فلاکس[1] استخراج می‌شود.

۱_ Flax

گیاه فـلاکس دارای ساقه بـاریک و حداکثر طول آن ۱۵۰سانتی‌متر است. گـل‌های گیاه فـلاکس در رنگ‌هـای بنفش، آبی و قرمز روشن وجود دارد.

الیاف و نخ کتان

این الیاف به صورت دسته‌ای به موازات ساقه گیاه فلاکس توسط ماده چسبنده‌ای به نام پکتین درون ساقه قرار دارند. برای کندن ساقه گیاه کتان معمولاً آن را به روش دستی یا ماشینی از ریشه در می‌آورند تا قسمتی از طول الیاف شکسته نشود. پس از چیدن بوته‌ها، الیاف کتان را از ساقه گیاه استخراج می‌کنند.

■ **مراحل استخراج الیاف کتان از ساقه عبارت اند از:**

الف) خشک کردن بوته‌های کتان در هوای آزاد؛

ب) شکستن بوته‌های خشک شده، به منظور جدا کردن برگ، میوه و دانه از ساقه گیاه.

ج) قرار دادن ساقه‌ها در آب، به منظور جداسازی الیاف از ساقه و ماده چسبنده.

د) شانه کردن الیاف به منظور جداسازی الیاف ضخیم از الیاف نازک و موازی کردن الیاف.

پس از این مرحله الیاف برای تبدیل به نخ (ریسندگی) آماده است.

از ویژگی‌های الیاف کتان، وجود گره‌های کوچکی است که در طول لیف دیده می‌شود.

مشاهده این گره‌ها در ظاهر نخ و پارچه‌های کتانی به سادگی میسر است.

خشک کردن بوته‌ها

شکستن بوته‌های خشک شده

شانه کردن الیاف

گره‌های موجود در ظاهر پارچه‌های کتانی

خصوصیات الیاف کتان

زبری، درخشندگی طبیعی، جذب رطوبت زیاد، قابلیت جذب و دفع سریع رطوبت، استحکام زیاد (۲ تا ۳ برابر استحکام پنبه)، افزایش استحکام در حالت مرطوب، کشسانی (قابلیت ارتجاعی) کم، مقاومت سایشی متوسط، مقاومت زیاد در برابر حرارت (مشابه پنبه) از خواص الیاف کتان است.
الیاف کتان جلای طبیعی دارد و از الیاف پنبه درخشنده‌تر است.

مقایسه درخشندگی الیاف کتان با الیاف پنبه

روش نگهداری از پارچه‌های کتانی

شستشوی پارچه‌های کتانی

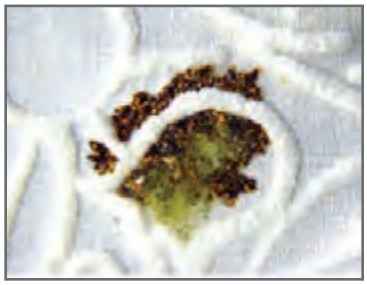
پارچه‌های کتانی را می‌توان با ماشین لباس شویی شست یا خشک شویی و یا بخار شویی کرد. پارچه‌های کتانی، معمولاً پس از شستشو نرم‌تر می‌شوند و درخشندگی طبیعی آنها افزایش می‌یابد. برای شستشوی پارچه‌های کتانی می‌توان از صابون یا پودرهای شوینده استفاده نمود.
آب رفتگی پارچه کتانی نسبت به پارچهٔ پنبه‌ای کمتر است.

اتوکشی پارچه‌های کتانی

پارچه‌های کتانی را باید به صورت مرطوب اتو کرد تا چروک‌های آن کاملاً صاف شود.
اتوپذیری پارچه‌های کتانی ۲۰۰-۱۸۰ درجهٔ سانتی‌گراد است.

اثر عوامل محیطی

از قرار دادن پارچه‌های کتانی در معرض نور خورشید به مدت طولانی خودداری کنید. زیرا نور خورشید موجب کاهش استحکام و زرد شدن رنگ پارچه می‌شود.
به منظور جلوگیری از رشد قارچ و کپک، پارچه‌های کتانی را در جای خشک و خنک نگهداری کنید.

رشد کپک روی پارچه کتانی

کنف

کنف از الیاف گیاهی ساقه‌ای است که از گیاه شاهدانه استخراج می‌شود.

قسمت مرکزی ساقه گیاه چوبی و الیاف کنف روی این قسمت چوبی و در زیر پوسته خارجی ساقه قرار دارند. جدا کردن الیاف کنف از ساقه گیاه شاه دانه به روشی مشابه استخراج کتان از ساقه گیاه فلاکس انجام می‌شود.

تصویر روبه‌رو گیاه شاهدانه و الیاف کنف روی ساقه گیاه را نشان می‌دهد.

خصوصیات الیاف کنف

استحکام زیاد، جذب رطوبت متوسط (نسبت به کتان)، مقاومت در برابر اشعه ماوراء بنفش (نسبت به پنبه) و مقاومت در برابر رشد کپک (نسبت به پنبه) از خواص این الیاف است.

کاربرد الیاف کنف

الیاف کنف در تهیه طناب، پارچه‌های ضخیم، پوشاک، کیف، کلاه، رومیزی و غیره استفاده می‌شود.

کلاه کنفی

پارچه ضخیم کنفی

نمونه‌هایی از کاربرد الیاف کنف

فعالیت کارگاهی

چند لیف نساجی را که با آن سر و کار دارید شناسایی کنید و نوع ساقه‌ای یا دانه‌ای بودن آن را مشخص کنید.

الیاف پروتئینی

پشم

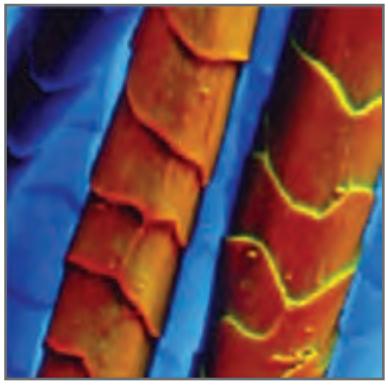
پشم پر مصرف‌ترین لیف حیوانی است که از رویش موئین گوسفند به‌دست می‌آید و در میان الیاف طبیعی بعد از پنبه، بیشترین میزان مصرف را در صنایع نساجی و پوشاک دارد.

از ویژگی‌های لیف پشم، وجود چین‌خوردگی‌های طبیعی در طول لیف است، این چین خوردگی‌ها موجب می‌شود که الیاف پشم کاملاً کنار هم قرار نگیرند و مقداری هوا لابه‌لای آنها محبوس شود. در نتیجه، پارچه‌های پشمی نقش عایق حرارت را دارند و از بدن در برابر سرما محافظت می‌کنند. همچنین وجود این چین‌خوردگی‌ها سبب شده که الیاف پشم از قابلیت ارتجاعی (کشسانی) زیادی برخوردار باشند.

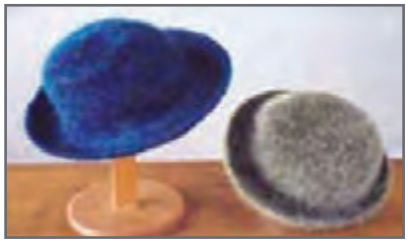

چین‌خوردگی‌ها

سطح خارجی لیف پشم کاملاً صاف نیست و دارای فلس‌های بسیار ظریفی شبیه به پولک ماهی است که در زیر میکروسکوپ قابل مشاهده‌اند ، وجود این فلس‌ها در سطح لیف پشم، موجب انعکاس نور و در نتیجه درخشندگی لیف پشم می‌شود.

فلس‌های لیف پشم زیر میکروسکوپ الکترونی

همچنین، وجود این فلس‌ها موجب می‌شود که در پشم خاصیت «نمدی شدن» ایجاد شود. به این ترتیب که در اثر رطوبت، حرارت و محیط مناسب، فلس‌های موجود در لیف پشم از سطح لیف بلند شده، در این حالت اگر پشم تحت مالش یا فشار قرار گیرد این فلس‌ها در هم فرو رفته، گره می‌خورند و پشم حالت نمدی پیدا می‌کند.

الیاف پشم، با توجه به نژاد گوسفند و شرایط پرورش آن، کیفیت‌های مختلف و متنوعی دارد. عامل تعیین‌کننده کیفیت الیاف پشم، طول و ظرافت الیاف است. لیف پشم هر چه بلندتر باشد، ضخیم‌تر است (این ویژگی برعکس پنبه است). هر چه الیاف پشم کوتاه‌تر و ظریف‌تر باشد کیفیت آن بالاتر است.

دو نوع لیف پشم

لیف پشم

■ خصوصیات الیاف پشم

درخشندگی، نرمی، گرمی، قابلیت ارتجاعی (کشسانی) زیاد، جذب رطوبت زیاد، قابلیت جذب و دفع سریع رطوبت، عایق حرارت، عایق صدا، مقاومت در برابر حرارت زیاد از خصوصیات این الیاف است.

روش نگهداری از پارچه‌های پشمی

شستشوی پارچه‌های پشمی

ـ برای شستشوی لباس‌های پشمی باید به برچسب مراقبت از لباس توجه نمود. در صورتی که برچسب مراقبت از لباس دارای علامت شستشوی دستی باشد، استفاده از ماشین لباس شویی برای شستشوی لباس مجاز نیست و لباس را باید با دست شست.

ـ پارچه‌های پشمی را باید با آب نیم گرم (۴۰ درجه سانتی‌گراد) و پودرهای شوینده شست.

ـ به هنگام شستشوی پارچه پشمی نباید آن را چنگ زد، بلکه باید به آرامی روی آن دست کشید.

ـ پارچه پشمی را نباید چلاند، بلکه پس از آب کشی آن را میان یک حوله یا پارچهٔ پنبه‌ای تمیز پیچید تا آبش گرفته شود.

ـ برای خشک کردن پارچه‌های پشمی نباید آنها را روی بند رخت آویزان کرد، بلکه باید آنها را روی یک سطح صاف و تمیز (مثل سینی یا روزنامه)، پهن کرد تا در جریان هوای آزاد خشک شوند.

ـ اضافه کردن یک قاشق گلیسیرین به آب نیم گرم، هنگام آب کشی پارچه پشمی به نرم و لطیف شدن پارچه کمک کرده، مانع خارش پوست بدن می‌شود.

ـ برای پارچه‌های پشمی استفاده از سفیدکننده‌های کلردار موجب صدمه و تخریب پارچه می‌شود.

اتو کشی پارچه‌های پشمی

ـ برای اتوی پارچه‌های پشمی ،پارچه پنبه ای تمیزی را نمناک کرده ، روی پارچهٔ پشمی قرار دهید، سپس اتوی داغ را روی آن قرار داده و بردارید، هرگز اتو را روی پارچه نکشید.

ـ اتوپذیری پارچه پشمی ۱۶۰-۱۴۰ درجهٔ سانتی‌گراد است.

اثر عوامل محیطی

ـ قرارگیری پارچه‌های پشمی در محیط‌های بسته و مرطوب، به مدت طولانی،موجب بید خوردگی پارچه می‌شود. برای جلوگیری از ایجاد این آفت، باید هر چند وقت یک بار پارچه‌های پشمی را در معرض نور خورشید و هوای آزاد قرار داد.

ـ همچنین، قراردادن نفتالین یا چوب درخت سدر در کنار پارچه‌های پشمی در یک محفظه بسته، به از بین بردن بید کمک می‌کند.

ـ قرارگیری پارچه‌های پشمی در برابر نور مستقیم خورشید و به مدت طولانی، موجب کاهش استحکام پارچه می‌شود.

بید خوردگی پارچه پشمی

فعالیت کارگاهی

□ کالاهای نساجی که در منزل یا در مکان‌های دیگر وجود دارد را شناسایی کنید. کدام‌یک الیاف پشمی است؟

□ در صورت امکان نمونه‌ای از آن را به کلاس آورده، بررسی کنید. چگونه مطمئن شدید که این الیاف پشمی است؟

ابریشم

ابریشم مانند پشم یک لیف حیوانی است. ابریشم، برخلاف پشم که به فرم مو روی پوست بدن گوسفند رشد می‌کند، به‌صورت پیوسته از دو سوراخ زیر دهان کرم ابریشم خارج می‌گردد. ابریشم مایع، در دو غده در بدن کرم ابریشم قرار دارد که توسط دو لولهٔ باریک جریان پیدا می‌کند و از دو سوراخ زیر دهان کرم خارج می‌گردد. با خروج مایع، در اثر مجاورت هوا، ابریشم جامد شده و به دو رشته بسیارظریف تبدیل می‌شود. این دو رشته توسط مایع چسبناکی به نام صمغ سیریسین که به طورهم زمان ترشح می‌گردد، پوشانده شده، به هم می‌چسبند.

خصوصیات الیاف ابریشم: نرمی و لطافت، درخشندگی زیاد، جذب رطوبت زیاد، استحکام زیاد، کاهش استحکام در حالت مرطوب، کشسانی کم.

روش نگهداری از پارچه‌های ابریشمی

شستشوی پارچه‌های ابریشمی

ـ برای شستشوی لباس‌های ابریشمی باید به برچسب مراقبت از لباس توجه نمود. بهتر است لباس‌های ابریشمی را خشک شویی کرد، زیرا در حالت مرطوب استحکام آنها کاهش می‌یابد. در غیر این صورت باید آنها را با دست، آب ولرم و صابون رختشویی شست.

ـ استفاده از سفید کننده کلردار موجب صدمه و تخریب پارچه ابریشمی می‌شود.

ـ پارچه‌های ابریشمی در اثر شستشو آب می‌روند. لذا، قبل از دوخت باید آنها را شست یا خشکشویی کرد.

اتوکشی پارچه‌های ابریشمی

ـ برای اتوی پارچه‌های ابریشمی، پارچه پنبه‌ای تمیزی را نمناک کرده ، روی پارچهٔ ابریشمی قرار داده، اتو کنید.

ـ اتوپذیری پارچه ابریشمی ۱۳۰-۱۱۰ درجه سانتی‌گراد است.

اثر عوامل محیطی

ـ از قرار دادن پارچه‌های ابریشمی در معرض نور خورشید به مدت طولانی خودداری کنید، زیرا نور خورشید موجب کاهش استحکام پارچه‌های ابریشمی می‌شود.

ـ قرار دادن پارچه ابریشمی در شرایط مرطوب و به مدت طولانی، موجب صدمه دیدن پارچه توسط موجودات ذره‌بینی می‌شود.

ـ پارچه ابریشمی در برابر کپک مقاوم است، اما در برابر حشره‌ای نقره‌ای رنگ آسیب‌پذیر است.

موارد استفاده از الیاف ابریشم

از موارد استفاده از الیاف ابریشم می‌توان به انواع پوشاک (پیراهن زنانه، پیراهن مردانه، لباس زیر، ربدوشامبر، روسری، کراوات، ...) فرش، رومبلی، روتختی و پرده اشاره کرد.

فعالیت کارگاهی

□ کالاهای نساجی که در منزل یا در مکان‌هایی که در یک ماه اخیر رفت و آمد داشته‌اید را شناسایی کنید. کدام‌یک از الیاف ابریشمی تهیه شده است؟

□ در صورت امکان نمونه‌ای از آن را به کلاس آورده، بررسی کنید. چگونه مطمئن شدید که این الیاف ابریشمی است؟

پژوهش کنید

در کدام یک از مناطق ایران ابریشم تولید می‌شود؟

موهر

بز آنگورا

موهر جزو الیاف حیوانی است که از رویش موئین بز آنگورا به دست می‌آید. کیفیت موی به دست آمده، به شرایط محیط زیست حیوان بستگی دارد. مقدار تولید لیف موهربسیار کمتر از پشم است و با توجه به مشکل بودن ریسندگی آن به دلیل نرمی و صافی لیف، همچنین کیفیت و مرغوبیت، از قیمت بالایی برخوردار است.

خصوصیات الیاف موهر: خصوصیات الیاف موهر عبارت‌اند از: نرمی و گرمی، درخشندگی زیاد، استحکام زیاد، کشسانی زیاد، جذب رطوبت، مقاومت در برابر چروک. سطح خارجی لیف موهر مانند لیف پشم دارای فلس است، اما مقدار این فلس‌ها از لیف پشم کمتر است، به همین دلیل خاصیت نمدی شدن لیف موهر نیز از لیف پشم کمتر است.

نخ موهر

الیاف موهر

روش نگهداری از پارچه‌های موهر

شستشوی پارچه‌های موهر

برای شستشوی لباس‌های موهر باید به برچسب مراقبت از لباس توجه نمود. بهتر است لباس‌های موهر را خشکشویی کرد. در غیر این صورت باید آنها را با دست و با آب ولرم و شوینده‌های معمولی شست.

ـ لباس‌های موهر را باید با آب سرد آب کشی کرد و با فشار ملایم، آب اضافه آن را خارج کرد.

ـ برای خشک‌کردن لباس‌های موهر باید آنها را روی یک سطح صاف و تمیز (مثل سینی یا روزنامه) پهن کرد تا در جریان هوای آزاد خشک شوند.

اثر عوامل محیطی

لباس‌های موهر را باید در جای خشک و خنک نگهداری کرد.

کشمیر

کشمیر جزو الیاف حیوانی است که از رویش موئین بزُ کشمیر به دست می‌آید. کشمیر یکی از ظریف‌ترین و

لطیف‌ترین الیاف حیوانی است. کرک کشمیر جزو الیاف گران‌قیمت است و میزان تولید آن در جهان بسیار کم است. به همین دلیل پارچه‌های تولید شده از کشمیر بسیار گران قیمت‌اند.

خصوصیات الیاف کشمیر: خصوصیات کرک کشمیر که شبیه پشم است، عبارت‌اند از: درخشندگی، نرمی، گرمی، کشسانی زیاد، جذب رطوبت زیاد، قابلیت جذب و دفع سریع رطوبت، عایق حرارت، عایق صدا، مقاومت در برابر حرارت زیاد. کرک کشمیر بسیار ظریف‌تر از الیاف پشم است.

پارچه کشمیر

الیاف کشمیر

بز کشمیر

روش نگهداری از پارچه‌های کشمیر

شستشوی پارچه‌های کشمیر

ـ بهتر است لباس‌های کشمیر را خشکشویی کرد. در غیر این صورت باید آنها را با دست، آب سرد و شوینده معمولی شست.

ـ لباس‌های کشمیر را باید با آب سرد آبکشی کرد و با فشار ملایم، آب اضافی آن را خارج کرد. از چلاندن لباس‌های کشمیر باید خودداری کرد.

ـ برای خشک کردن لباس‌های کشمیر باید آنها را روی یک سطح صاف قرار داد تا در جریان هوای آزاد خشک شوند.

اتوکشی پارچه‌های کشمیر

ـ لباس‌های کشمیر را باید، در حالت مرطوب و در حالی که یک پارچه پنبه‌ای تمیز روی آنها قرار دارد، اتو کرد.

ـ برای اتو کردن لباس‌های کشمیر به منظور جلوگیری از برق افتادگی، باید سطح داخلی (پشت) لباس را اتو کرد.

پژوهش کنید

- نمونه‌ای از الیاف موهر و یا کشمیر را به کلاس آورده و شناسایی کنید.
- با تحقیق در اینترنت تصاویری از کاربردهای موهر و کشمیر را پیدا کنید.

واحد یادگیری ۲

الیاف ساخت بشر

الیاف سلولزی بازیافتی

ریون

ماده اولیهٔ ریون، سلولز است. سلولز از لینتر پنبه و یا از خمیر چوب درختان مخروطی مانند سرو، کاج و مشابه آنها به‌دست می‌آید. برای تهیه سلولز نیاز به انجام چندین مرحله عملیات شیمیایی بر روی منابع سلولزی مذکور می‌باشد تا سلولز طبیعی به لیف ریون تبدیل شود. بنابراین، ریون جزو الیاف سلولزی بازیافتی محسوب می‌شود.

لینتر به الیاف کوتاه پنبه روی تخم پنبه، که پس از پنبه پاک کنی روی تخم باقی می‌ماند گفته می‌شود.

خمیر چوب

تخم پنبه و الیاف کوتاه روی آن

لینتر پنبه

انواع لیف ریون عبارت‌اند از :

- ویسکوز ریون
- پلی نوزیک
- کوپرآمونیوم ریون

نخ تهیه شده از الیاف پلی نوزیک

نخ مخلوط پنبه و پلی نوزیک

نخ تهیه شده از الیاف ویسکوز

ویسکوز ریون

ویسکوز ریون در میان سایر انواع ریون، بیشترین میزان تولید و مصرف را در صنایع نساجی و پوشاک به خود اختصاص داده است. از ویژگی‌های بارز این لیف، کاهش استحکام آن در حالت مرطوب بودن است.

خصوصیات الیاف ویسکوز ریون

درخشندگی زیاد، کاهش استحکام در حالت مرطوب بودن، نرمی و لطافت، کشسانی، کم استحکام زیاد، مقاومت کم در برابر چروک شدن و جذب رطوبت زیاد از خواص این الیاف است.

روش نگهداری از الیاف ویسکوز ریون

شستشوی پارچه‌های ویسکوز ریون

- برای شستشوی لباس‌های ویسکوز ریون باید به برچسب مراقبت از لباس توجه نمود. بهتر است لباس‌های ویسکوز ریون را خشک شویی کرد. زیرا استحکام ویسکوز ریون در حالت مرطوب کاهش می‌یابد و احتمال آب رفتگی و ایجاد خاصیت کشسانی در آن وجود دارد.
- می‌توان این پارچه‌ها را با دست و با آب ولرم و شوینده معمولی شست.
- شستشوی لباس ویسکوز ریون با ماشین لباس شویی فقط در صورتی مجاز است که روی برچسب مراقبت از لباس ذکر شده باشد. برای خشک کردن لباس‌های ویسکوز ریون باید آنها را روی یک سطح صاف و تمیز پهن کرد تا در جریان هوای آزاد خشک شوند. در صورتی که لباس‌های ویسکوز ریون در حالت مرطوب سنگین نباشند می‌توان آنها را روی بند رخت آویزان کرد تا خشک شوند.
- پارچه‌های ویسکوز ریون در اثر شستشو آب می‌روند. لذا، قبل از برش و دوخت این پارچه‌ها، باید آنها را شست.
- برای سفیدگری پارچه‌های ویسکوز ریون نباید از سفیدکننده‌های کلردار استفاده کرد، چرا که احتمال زردرنگ شدن و تخریب پارچه وجود دارد.

■ اتوکشی پارچه‌های ویسکوز ریون

ـ پارچه‌های ویسکوز ریون را باید در حالت مرطوب اتو کرد تا چروک‌های آن به راحتی صاف شوند.
ـ برای جلوگیری از برق افتادن پارچه ویسکوز ریون در اثر اتوکشی، باید سطح داخلی (پشت) لباس را اتو کرد. در صورت اتو کردن سطح خارجی (رو) لباس، باید پارچه پنبه‌ای تمیزی روی آن قرار داد. میزان اتوپذیری پارچه ویسکوز ریون ۱۵۰-۱۱۰ درجه سانتی‌گراد است.

■ اثر عوامل محیطی

پارچه‌های از جنس ویسکوز ریون را نباید به مدت طولانی در برابر تابش نور مستقیم خورشید قرار داد، زیرا رنگ پارچه زرد می‌شود و استحکام آن کاهش می‌یابد.

پوسیدگی پارچهٔ ریون

بحث و پژوهش

- ☐ چندین نمونه نخ و پارچه جمع آوری و جنس آنها را شناسایی کنید.
- ☐ نمونه‌های ویسکوزریون را جدا کرده و به دوستان و معلم نشان دهید.
- ☐ تحقیق کنید ویسکوز با چه نام‌های دیگری در بازار به فروش می‌رسد؟

■ استات سلولز

برای تهیه الیاف استات نیز مانند الیاف ریون از منابع سلولزی نظیر لینتر پنبه و چوب درختان مخروطی استفاده می‌شود. به این ترتیب، با انجام یک سری عملیات شیمیایی در چندین مرحله، سلولز طبیعی به لیف استات تبدیل می‌شود. الیاف ریون و استات جزو الیاف سلولزی بازیافته محسوب می‌شوند که ماده اولیه هر دو سلولز طبیعی است.

لینتر پنبه

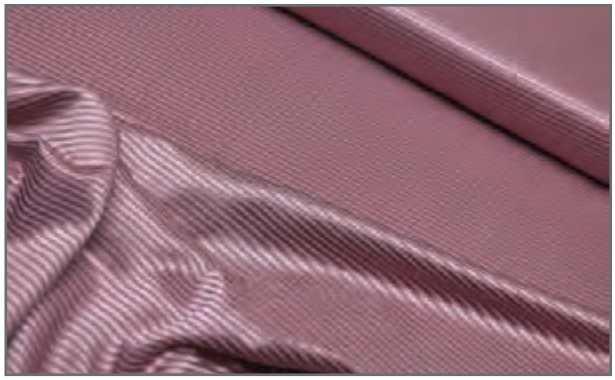

الیاف استات

پارچه استات

انواع لیف استات عبارت‌اند از:
ـ استات یا دی استات
ـ تری استات

استات یا دی استات

تری استات

خصوصیات الیاف استات

نرمی و لطافت، درخشندگی، استحکام کم، جذب رطوبت کم، کاهش استحکام در حالت مرطوب، مقاومت سایشی کم، مقاومت کم در برابر حرارت، مقاومت در برابر چروک.
تفاوت مهم الیاف استات با ویسکوز این است که استات در مجاورت شعله ذوب می‌شود ولی ویسکوز مثل پنبه می‌سوزد و خاکستر نرم دارد.

روش نگهداری پارچه‌های از جنس استات

شستشوی پارچه‌های از جنس استات

ـ بهتر است پارچه‌های از جنس دی استات را خشکشویی کرد. زیرا استحکام این پارچه‌ها در صورتی که مرطوب شوند کاهش می‌یابد.
ـ در صورتی که در برچسب مراقبت از لباس، شستشو مجاز باشد، باید لباس را با دست و آب گرم و شوینده معمولی شست.
ـ پارچه‌های از جنس تری استات قابلیت شستشو در دماهای بالا را دارند.
ـ پارچه‌های از جنس استات سریع خشک می‌شوند. برای خشک کردنشان باید آنها را روی بند رخت و به دور از آفتاب مستقیم آویزان کرد.
ـ پارچه‌های از جنس استات در اثر شستشو آب نمی‌روند. لذا قبل از دوختن نیاز به شستشو ندارند.
ـ برای سفیدگری پارچه‌های از جنس استات، در صورت استفاده از سفیدکننده‌های کلردار، احتمال زرد رنگ شدن و تخریب پارچه وجود دارد.

اتوکشی پارچه‌های استات

- پارچه‌های از جنس استات را باید در حالت مرطوب بودن و از سمت داخل (پشت) لباس اتو کرد.
- میزان اتوپذیری پارچه‌های از جنس استات ۱۳۰-۱۱۰ درجه سانتی‌گراد است.
- میزان اتوپذیری پارچه‌های از جنس تری استات ۲۰۰ درجه سانتی‌گراد است.

اثر عوامل محیطی

- عطر، ادکلن و استن به پارچه‌های از جنس استات آسیب می‌رسانند، الیاف استات در این مواد حل می‌شود. لذا از تماس این مواد با پارچه‌های از جنس استات باید خودداری نمود.
- پارچه‌های از جنس استات در برابر رشد قارچ و کپک مقاوم هستند.

پارچه استات آسیب دیده

فعالیت کارگاهی

- با بررسی بازار پارچه روی نمونه پارچه‌های مختلف آزمایش کرده، پارچه استات را شناسایی کنید.
- چه ویژگی از این لیف شما را مطمئن کرد که لیف استات است.

الیاف مصنوعی

نایلون

نایلون جزو الیاف مصنوعی است و ماده اولیهٔ آن را مواد شیمیایی تشکیل می‌دهد. لیف نایلون از ترکیب مواد شیمیایی و انجام یک سری عملیات شیمیایی تولید می‌شود.

نایلون یکی از پر مصرف‌ترین الیاف مصنوعی، در صنایع نساجی و پوشاک به شمار می‌رود.

گرانول نایلون

خصوصیات الیاف نایلون

نرمی و سبکی، مقاومت سایشی زیاد درخشندگی، جذب رطوبت کم، استحکام زیاد، مقاومت در برابر چروک، ایجاد الکتریسیته ساکن و کشسانی زیاد است.

نخ نایلونی

الیاف نایلون

روش نگهداری از پارچه‌های نایلونی

شستشوی پارچه‌های نایلونی

ـ بیشتر لباس‌های نایلونی را می‌توان با ماشین لباس‌شویی و با آب گرم و شوینده معمولی شست. برای جلوگیری از ایجاد الکتریسیته ساکن در این لباس‌ها می‌توان در دور آخر آب کشی از مایع نرم‌کننده استفاده کرد.

ـ بهتر است لباس‌های زیر و جوراب‌ها را با دست و با آب گرم و شوینده معمولی شست تا از کش آمدن و پارگی آنها جلوگیری شود. لباس‌های نایلونی زود خشک می‌شوند. بنابراین برای آب‌گیری نباید آنها را فشرد، چون موجب چروک شدن آن می‌شود.

ـ پارچه‌های نایلونی، معمولاً به سفیدگری نیاز ندارند. در صورت نیاز می‌توان از سفیدکننده‌های کلردار استفاده کرد.

اتوکشی پارچه‌های نایلونی

ـ لباس‌های نایلونی، معمولاً چروک نمی‌شوند و نیاز به اتو کردن ندارند. در صورتی که اتو کردن نیاز باشد باید لباس را با اتوی نسبتاً گرم و از طرف داخل (پشت) لباس اتو کرد.

ـ اتوپذیری پارچه‌های نایلونی ۱۳۰-۱۱۰ درجه سانتی‌گراد است.

اثر عوامل محیطی

پارچه‌های نایلونی در برابر حشرات و همچنین رشد قارچ و کپک مقاوم‌اند.

فعالیت کارگاهی

با توجه به کاربردهای نام برده شده پارچه‌های نایلونی موجود در اطرافتان را شناسایی و بررسی کنید. چگونه از نایلون بودن آن مطمئن می‌شوید؟

پلی استر

پلی استر جزو الیاف مصنوعی است و ماده اولیهٔ آن را مواد شیمیایی تشکیل می‌دهد. لیف پلی استر از ترکیب مواد شیمیایی و انجام یک سری عملیات شیمیایی تولید می‌شود.

این لیف از نظر ظاهر و خصوصیات، شباهت بسیاری به لیف نایلون دارد. پلی استر یکی از پرمصرف‌ترین الیاف مصنوعی در صنایع نساجی و پوشاک است و به تنهایی یا به‌صورت مخلوط با الیاف پنبه، ویسکوز و پشم مورد استفاده قرار می‌گیرد. پارچه پلی استر با نام‌های تجاری مختلف در بازار جهانی عرضه می‌شود.

ماده اولیه الیاف

پارچه پلی استر

خصوصیات الیاف پلی استر

استحکام زیاد، کشسانی، جذب رطوبت کم (کمتر از الیاف نایلون)، مقاومت سایشی زیاد، مقاومت در برابر چروک، مقاومت زیاد در برابر حرارت، ایجاد الکتریسیته ساکن الیاف پلی استر در برابر حرارت بسیار مقاوم است. این الیاف در دمای ۲۴۰-۲۳۰ درجه سانتی‌گراد حالت چسبندگی پیدا می‌کند و در دمای ۲۶۰ درجه سانتی‌گراد ذوب می‌شود. پارچه‌های از جنس پلی استر در برابر چروک شدن بسیار مقاوم هستند و به کمک این خصوصیت و با استفاده از اتو و روش‌های حرارتی می‌توان در آنها پلیسه و شکل‌های مختلف ایجاد کرد.

روش نگهداری از پارچه‌های از جنس پلی استر

شستشوی پارچه‌های از جنس پلی استر

ـ پارچه‌های از جنس پلی استر را می‌توان خشکشویی کرد یا با ماشین لباس شویی و آب گرم و شوینده معمولی شست.

ـ برای جلوگیری از ایجاد الکتریسیته ساکن در لباس‌ها می‌توان در مرحله آب‌کشی از مایع نرم‌کننده استفاده کرد.

ـ پارچه‌های پلی استر، معمولاً به سفیدگری نیاز ندارند. در صورت نیاز می‌توان از سفیدکننده‌های کلردار استفاده کرد.

اتوکشی پارچه‌های از جنس پلی استر

ـ پارچه‌های پلی استر، معمولاً چروک نمی‌شوند و نیاز به اتو کردن ندارند.

ـ در صورت نیاز به اتوکشی، باید دمای اتو را درحالت نیمه گرم تنظیم یا از حالت بخار استفاده کرد.

ـ میزان اتوپذیری پارچه‌های از جنس پلی استر، ۱۵۰-۱۱۰ درجه سانتی‌گراد است.

اثر عوامل محیطی

ـ مقاومت الیاف پلی استر در برابر نور خورشید از مقاومت سایر الیاف بسیار بیشتر است. اما قرارگیری پارچه‌های از جنس پلی استر در معرض نور خورشید به مدت طولانی، تا حدودی موجب کاهش استحکام و همچنین زرد رنگ شدن پارچه می‌شود.

ـ پارچه‌های از جنس پلی استر در برابر رشد قارچ و کپک مقاوم هستند.

پارچهٔ پلی استر زرد شده

فعالیت کارگاهی

حتماً در پارچه یا لباس یا منسوجاتی که در دکوراسیون منزل دارید پلی استر خواهید دید. به دوستانتان معرفی کنید. به چه روشی پلی استر را شناسایی کردید؟

اکریلیک

اکریلیک یکی دیگر از الیاف مصنوعی مورد استفاده در صنایع نساجی و پوشاک است، که به تنهایی یا به‌صورت مخلوط با الیاف دیگر (از جمله پشم، ویسکوز و پلی استر) مورد استفاده قرار می‌گیرد. ماده اولیهٔ تشکیل دهندهٔ اکریلیک، ماده‌ای شیمیایی است (پُلی اَ کریلو نیترل) که از ترکیبات نفتی به‌دست می‌آید.

ماده اولیه تهیه الیاف اکریلیک

الیاف اکریلیک

خصوصیات الیاف اکریلیک

نرمی، گرمی و سبکی، ایجاد پُرزدانه، جذب رطوبت کم، پفکی و حجیم بودن، مقاومت در برابر چروک، ایجاد الکتریسیته ساکن

نخ اکریلیک

نخ مخلوط پشم و اکریلیک

نخ پلی استر و اکریلیک

روش نگهداری از پارچه‌های از جنس اکریلیک

شستشوی پارچه‌های از جنس اکریلیک

- پارچه‌های از جنس اکریلیک را می‌توان خشکشویی کرد یا با ماشین لباسشویی یا با دست شست. بنابراین برای شستشوی این پارچه‌ها باید به برچسب مراقبت از لباس توجه نمود.
- برای جلوگیری از ایجاد الکتریسیته ساکن در لباس‌ها می‌توان در مرحله آب کشی از مایع نرم‌کننده استفاده کرد.

ـ لباس‌های از جنس اکریلیک سریع خشک می‌شوند. برای خشک کردن این لباس‌ها باید آنها را روی سطح صاف و تمیزی پهن کرد تا در معرض هوای آزاد خشک شوند.
ـ برای کاهش ایجاد پرزدانه در سطح لباس، باید قبل از شستشو لباس را پشت و رو کرد.
ـ پارچه‌های اکریلیک، معمولاً به سفیدگری نیاز ندارند. در صورت نیاز می‌توان از سفیدکننده‌های کلردار استفاده کرد.

اتوکشی پارچه‌های از جنس اکریلیک

ـ پارچه‌های از جنس اکریلیک معمولاً چروک نمی‌شوند. در صورت نیاز به اتوکشی، باید پارچه را در حالت خشک اتو کرد.
ـ اتوپذیری پارچه از جنس اکریلیک ۱۱۰-۹۰ درجه سانتی‌گراد است.

اثر عوامل محیطی

ـ الیاف اکریلیک در برابر نور خورشید بسیار مقاوم‌اند. اما قرارگیری پارچه‌های از جنس اکریلیک در معرض نور خورشید به مدت طولانی، موجب می‌شود استحکام پارچه تا حدودی کاهش یابد.
ـ پارچه‌های از جنس اکریلیک در برابر رشد قارچ و کپک مقاوم هستند.
ـ پارچه‌های از جنس اکریلیک در برابر حشرات مقاوم هستند و صدمه نمی‌بینند.

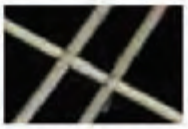
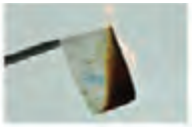
پارچهٔ اکریلیک زرد شده

فعالیت کارگاهی

کدام یک از کالاهای نساجی که در منزل دارید از جنس اکریلیک است؟ چگونه مطمئن می‌شوید؟

پژوهش کنید

آلبومی از پارچه و نخ با جنس‌های مختلف که در طول واحد یادگیری ۱ و ۲ آموزش دیده‌اید، جمع‌آوری کرده، ویژگی‌ها و کاربردهای هرکدام را بنویسید.

نام	شکل	شکل میکروسکوپی	شکل سوزاندن: بوی حاصل از سوختن	شکل سوزاندن: خاکستر باقی‌مانده
پنبه (Cotton)			 کاغذ سوخته	 خاکستر نرم
کتان (Leinen)			 شبیه پنبه	 شبیه پنبه
پشم (Wool)			 مو یا پر سوخته	 خاکستر سیاه‌رنگ شکننده که به راحتی پودر می‌شود.
ابریشم (Silk)			 شبیه پشم فقط با ایجاد صدا و جرقه	 شبیه پشم
ویسکوزریون (Viscose Rayon)			 کاغذ سوخته	 اثر شعله روی ویسکوز
نایلون (Nylon)			 بوی کرفس تازه	 اثر شعله روی نایلون
پلی‌استر (Polyester)			 بوی مخصوص پلی‌استر که بوی ضعیف‌خوشایند است	 گلوله سخت و سیاه‌رنگ
اکریلیک (Acrylic)			 بوی کباب سوخته	 خاکستر سخت‌وسیاه‌رنگ

جدول ۱ــ ویژگی الیاف در هنگام سوختن، ویژگی حرارتی، حلال و مقطع طولی و مقطع عرضی شناسایی الیاف

واحد یادگیری ۳

ویژگی‌ها و کاربردهای نخ

روش‌های تولید نخ

نخ

نخ، رشته بلند و باریکی است که از کنار هم قرار گرفتن و تاباندن الیاف به یکدیگر با روش‌های ریسندگی به‌وجود می‌آید.

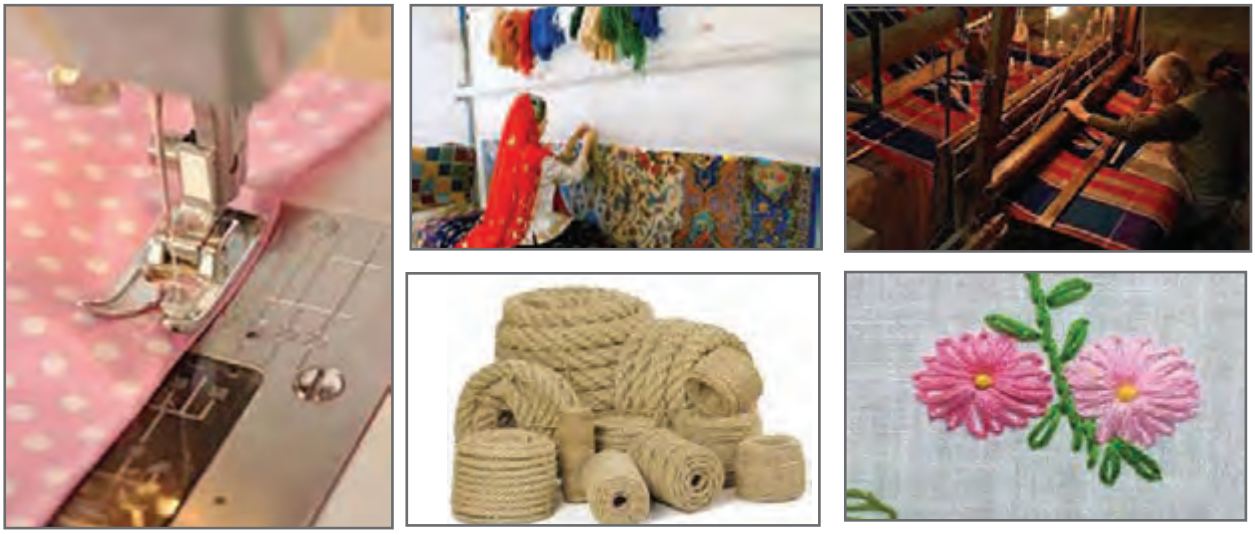

نخ

الیاف

کاربردهای مختلف نخ عبارت‌اند از: بافت پارچه، دوخت پارچه، تهیه طناب، بافت فرش، گلیم و موکت و نخ گلدوزی.

کاربردهای مختلف نخ

روش‌های ریسندگی

ریسندگی عبارت است از عملیاتی که برای تولید نخ انجام می‌شود. ریسندگی به روش‌های مختلفی صورت می‌گیرد که عبارت‌اند از :

- **ریسندگی الیاف منقطع**
- **ریسندگی نخ‌های یکسره**

الف) ریسندگی الیاف منقطع

ریسندگی یکی از هنرهای باستانی است. قرن‌ها پیش، بشر به‌صورت دستی و با استفاده از ابزار ساده ای به نام دوک نخ ریسی، الیاف را به یکدیگر می‌تابید و نخ تهیه می‌کرد. در این روش سنتی که هنوز در برخی مناطق کاربرد دارد، ابتدا دسته‌ای از الیاف را با دست به‌صورت موازی کنار یکدیگر قرار می‌دهند، سپس با چرخش دوک، این دسته الیاف به دور یکدیگر تابیده می‌شوند. تابیدن الیاف به یکدیگرموجب چسبندگی و اتصال بین الیاف و استحکام بخشی به نخ می‌گردد و در نهایت، نخ تولید و به دور دوک پیچیده می‌شود.
امروزه با پیشرفت تکنولوژی، عملیات ریسندگی به صورت ماشینی و با استفاده از ماشین‌آلات مدرن صورت می‌گیرد که در ادامه به آن اشاره می‌شود.

ریسندگی به روش سنتی دوک نخ ریسی و چرخ نخ ریسی

تبدیل الیاف منقطع به نخ

عملیاتی که به منظور تبدیل الیاف منقطع به نخ صورت می‌گیرد عبارت اند از:

۱ باز کردن و تمیز کردن الیاف
۲ صاف و موازی کردن الیاف
۳ جدا کردن الیاف کوتاه
۴ تاب دادن به دسته الیاف

۱ **باز کردن و تمیز کردن الیاف:** الیاف به صورت فشرده و در بسته‌بندی‌هایی به نام عدل وارد کارخانه ریسندگی می‌شوند. این الیاف مقدار زیادی ضایعات از قبیل خار و خاشاک، به همراه دارند به منظور جدا کردن ضایعات از الیاف، باید توده‌های فشرده الیاف را از هم باز کرد.

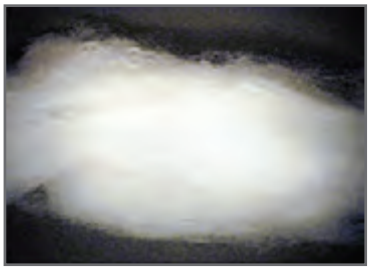

مراحل بازکردن و تمیز کردن الیاف

۲ **صاف و موازی کردن الیاف**: الیافی که وارد کارخانه ریسندگی می‌شوند، به‌صورت نامنظم و در هم پیچیده هستند ، به منظور تولید نخ، باید الیاف کاملاً صاف و موازی کنار یکدیگر قرار گیرند.

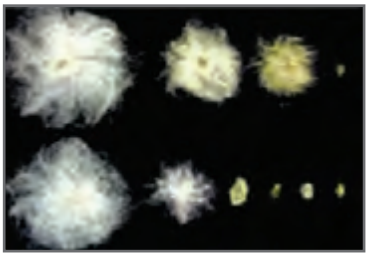

الیاف پیش از صاف و موازی شدن

الیاف صاف و موازی شده

۳ **جدا کردن الیاف کوتاه:** یکی از عملیاتی که به‌منظور تولید نخ صورت می‌گیرد جدا کردن الیاف بسیار کوتاه است. وجود الیاف بسیار کوتاه، از کیفیت نخ و در نتیجه از کیفیت پارچه می‌کاهد. به این ترتیب که درسطح نخ و پارچه بافته شده از آن پرز ایجاد می‌شود و در اثر مصرف و شستشو، پرزها در هم گره می‌خورند و گلوله‌های کوچکی در سطح پارچه به‌وجود می‌آورند.
هرچه الیاف کوتاه از توده الیاف بلند بیشتر جدا شود نخ و پارچه بافته شده آن از کیفیت بیشتری برخوردار خواهد شد.

الیاف با طول‌های مختلف

نخ

پارچه پرزدار

۴ **تاب دادن به دسته الیاف**: پس از اینکه الیاف به‌صورت صاف و موازی کنار یکدیگر قرارگرفتند، به‌منظور ایجاد چسبندگی و اتصال بین الیاف و استحکام بخشی به نخ، الیاف به دور یکدیگر تابیده می‌شوند و نخ تولید شده روی بسته‌ای به نام بوبین پیچیده می‌شود.

نحوه تابیدن الیاف به دور یکدیگر

بوبین نخ

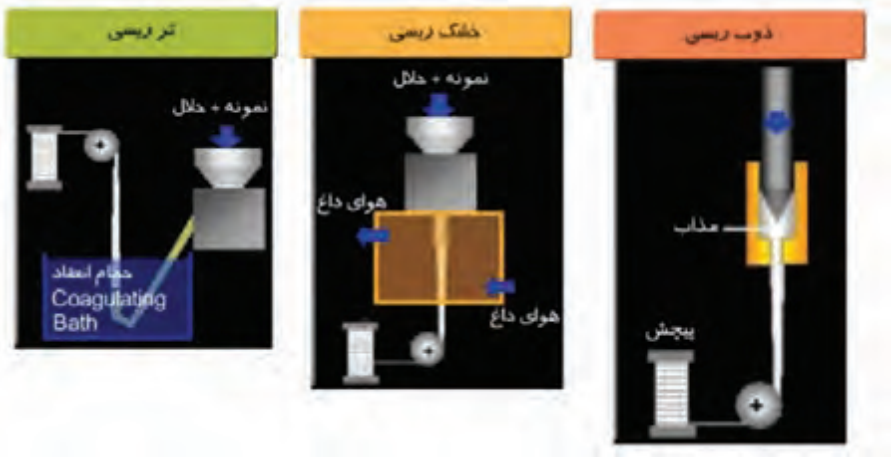

بوبین‌های خالی نخ

ب) ریسندگی نخ‌های یکسره

تولید الیاف و نخ‌های ساخت بشر به سه روش صورت می‌گیرد که عبارت‌اند از:

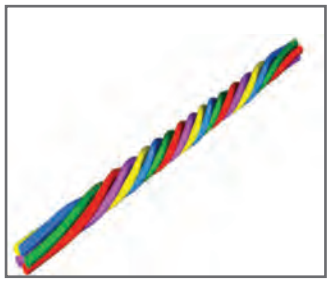
- ذوب ریسی
- خشک ریسی
- تر ریسی

ویژگی‌های نخ

تاب نخ

همان‌گونه که قبلاً اشاره شد در عملیات ریسندگی، پس از صاف و موازی کردن الیاف، به منظور ایجاد چسبندگی و اتصال بین الیاف و استحکام بخشی به نخ، دسته الیاف به دور یکدیگر تابیده می‌شوند. راجع به تاب نخ، دو ویژگی مطرح است، که عبارت‌اند از: جهت تاب، مقدار تاب.

نحوه تابیدن الیاف به دور یکدیگر

نخ با تاب Z

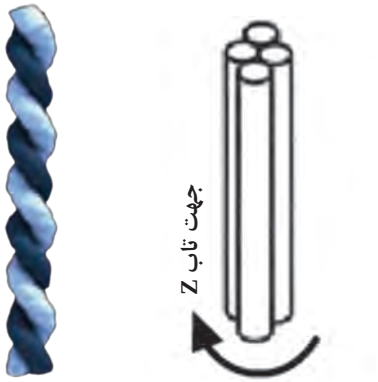

نخ با تاب S

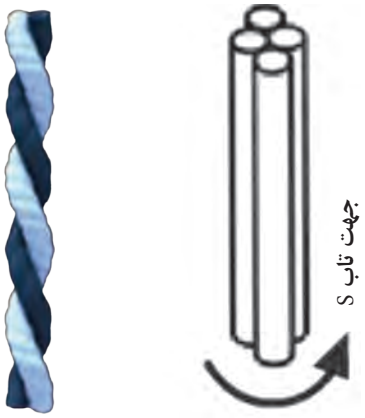
جهت تاب

دسته‌ای از الیاف را، که به صورت موازی کنار هم قرار دارند، در نظر بگیرید. اگر انتهای دسته الیاف را در جهت حرکت عقربه ساعت یا خلاف جهت حرکت عقربه ساعت بچرخانید، در دسته الیاف تاب ایجاد می‌شود.

اگر جهت چرخش، در جهت حرکت عقربه ساعت باشد تاب Z در نخ ایجاد می‌شود. به عبارت دیگر، جهت قرارگیری الیاف در نخ بر قسمت مرکزی حرف Z منطبق می‌شود.

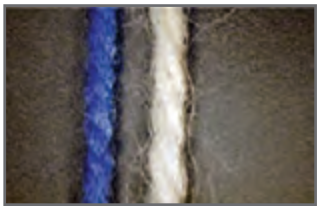

اگر جهت چرخش، در خلاف حرکت عقربه ساعت باشد تاب S در نخ ایجاد می‌شود. جهت تاب نخ تأثیر چندانی بر ظاهر پارچه بافته شده از آن ندارد. اما با توجه به اینکه نخ‌های با تاب Z و S نور را در جهت‌های عکس یکدیگر منعکس می‌کنند، در صورت استفاده از نخ‌های با تاب Z و S با ترتیب‌های مشخص در پارچه، می‌توان حالت سایه‌روشن در پارچه ایجاد کرد.

مقدار تاب

هدف از تاب دادن عبارت است از ایجاد چسبندگی و اتصال بین الیاف و استحکام بخشی به نخ.

نخ سمت راستی نخ با تاب کم،
نخ سمت چپی نخ با تاب زیاد

نخ با تاب زیاد

پارچه تاری ـ پودی

نخ با تاب زیاد

نمرهٔ نخ

برای بیان ضخامت نخ، از نمره نخ استفاده می‌شود. به عبارت دیگر نمره نخ نازکی (ظرافت) و کلفتی (ضخامت) نخ را تعیین می‌کند که به دو روش تعیین می‌شود: روش مستقیم، روش غیر مستقیم.

روش مستقیم: در روش مستقیم، طول ثابتی از نخ در نظر گرفته شده، وزن آن به عنوان نمره نخ بیان می‌شود. در این روش، نخ‌های ظریف دارای نمره کمتر و نخ‌های ضخیم دارای نمره بیشتر هستند. واحد تکس ۱۰۰۰ متر نخ را بر حسب گرم نشان می‌دهد.

واحدهای متداول در روش مستقیم عبارت‌اند از :

تِکس	tex
دِسی تِکس	dtex
دِنیر	den

dtex=۱۰×tex

den=۹×tex

نخ با نمره زیاد درروش مستقیم

نخ با نمره کم درروش مستقیم

روش غیر مستقیم: در روش غیر مستقیم، وزن ثابتی از نخ در نظر گرفته شده، طول آن به عنوان نمره نخ بیان می‌شود در این روش، نخ‌های ظریف دارای نمره بیشتر و نخ‌های ضخیم دارای نمره کمتر هستند. واحدهای متداول در روش غیرمستقیم عبارت‌اند از:

نام واحد	نماد
متریک: طول یک گرم از نخ را برحسب متر نشان می‌دهد.	Nm
انگلیسی(پنبه‌ای) واحدی که ۸۴۰ یارد از طول نخ را که یک پوند وزن دارد را نشان می‌دهد.	Ne

یک یارد = ۰/۹۱۴ متر

یک پوند = ۴۵۳/۶ گرم

پژوهش کنید

نخ‌ها براساس تعداد لا به چند دسته تقسیم می‌شوند.

انواع نخ

نخ‌ها بر اساس تعداد لا به سه دسته تقسیم می‌شوند:

- نخ یک‌لا
- نخ چندلا
- نخ کابلی

نخ یک لا

نخ چند لا

نخ کابلی

نخ یک لا: نخ‌های تولید شده به روش ریسندگی الیاف منقطع و همچنین نخ‌های تولید شده به روش ریسندگی الیاف یک سره نخ یک لاست. یعنی اگر تاب نخ را باز کنیم (نخ را در خلاف جهتی که الیاف به یکدیگر تابیده شده‌اند بچرخانیم)، الیاف منقطع یا الیاف یکسره را مشاهده خواهیم کرد. قطر (ضخامت) نخ یک لا در تمام قسمت‌های آن یکسان نیست. به عبارت دیگر، ممکن است در طول نخ، بعضی قسمت‌های نخ نازک و بعضی قسمت‌ها ضخیم باشد . از آنجایی که استحکام نخ در نقاط نازک کم است، به‌راحتی در این نقاط پاره می‌شود. برای بهبود مشکلات ناشی از یکنواخت نبودن قطر و استحکام کم نخ یک لا، نخ‌های یک‌لا را به چند لا تبدیل می‌کنند.

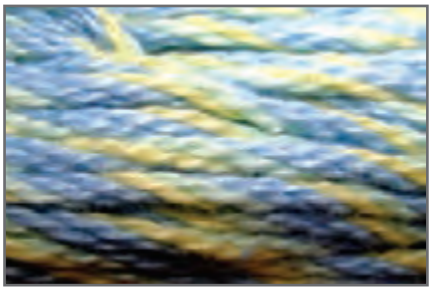

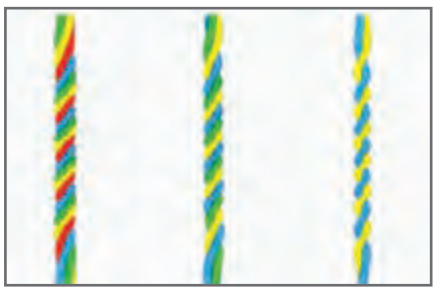

نخ چند لا: از تابیدن چند نخ یک لا به یکدیگر، نخ چند لا به‌وجود می‌آید، که با توجه به تعداد نخ‌های یک لای تابیده شده به هم، نخ دولا، سه لا، چهار لا و... نامیده می‌شود.

وقتی دو یا چند نخ یک لا، کنار هم قرار می‌گیرند و به یکدیگر تابیده می‌شوند، نقاط نازک و ضخیم یکدیگر را پوشش می‌دهند در نتیجه متوسط نقاط نازک و ضخیم در نخ چند لا از نخ‌های یک لای تشکیل‌دهنده آن کمتر است. لذا، یکنواختی قطر و استحکام نخ چند لا به مراتب از نخ‌های یک لای تشکیل دهنده آن بیشتر خواهد بود. معمولاً پارچه‌های بافته شده از نخ‌های چند لا، نسبت به پارچه‌های بافته شده از نخ‌های یک لا کیفیت بهتری دارند.

نخ کابلی: از تابیدن دو یا چند نخ چند لا به یکدیگر، نخ کابلی ایجاد می‌شود.
تصویر زیر نخ کابلی ۶ لا را نشان می‌دهد که از تابیدن ۳ نخ دولا به یکدیگر به‌وجود آمده است.

نخ کابلی ۶ لا حاصل از تابیدن ۲ نخ سه لا به یکدیگر

نخ کابلی ۶ لا حاصل از تابیدن ۳ نخ دولا به یک دیگر

فعالیت کارگاهی

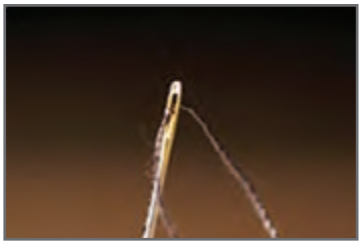
- ☐ چند نمونه نخ تهیه کنید و استحکام نخ‌های چند لا را با یک لا مقایسه کنید.
- ☐ چند نمونه نخ تهیه کنید. خلاف تاب بپیچانید و تعداد لای نخ را بررسی کنید.
- ☐ چند نمونه پارچه تهیه کنید و پرز دهی آنها را بررسی کنید.
- ☐ مقداری الیاف پنبه یا الیاف دیگر تهیه کنید و سعی کنید با این الیاف، مشابه روش ریسندگی الیاف منقطع با دست نخ تهیه کنید. آیا نخی که تهیه کرده‌اید یکنواخت است؟

خصوصیات نخ دوخت

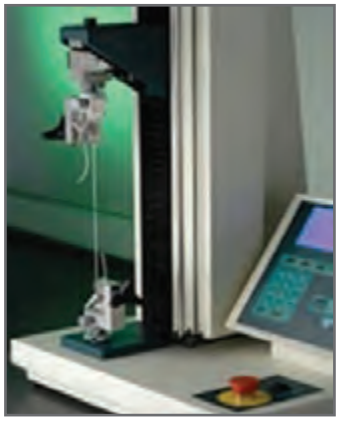
یکی از موارد استفاده از نخ، به کار گرفتن آن برای دوخت است. به عبارت دیگر، برای اتصال تکه‌های پارچه به یکدیگر و در نهایت، تولید پوشاک، از نخ دوخت استفاده می‌شود. اگرچه نخ دوخت، بخش کوچکی از هزینه‌های تولید پوشاک را به خود اختصاص می‌دهد، اما استفاده از نوع نامناسب آن، موجب می‌شود هزینه‌های تولید بسیار افزایش یابد.

خصوصیاتی که نخ دوخت باید دارا باشد عبارت‌اند از:
استحکام زیاد، افزایش طول کم، قطر یکنواخت، نرمی سطح، انعطاف‌پذیری، تعادل تاب، مقاومت در برابر سایش، مقاومت در برابر حرارت، میزان پرز کم در سطح نخ، نبودن گره در سطح نخ.

■ استحکام نخ

نخ دوخت باید از استحکام کششی زیاد برخوردار باشد تا بتواند نیروهایی را که در حین دوخت، توسط قسمت‌های مختلف ماشین دوزندگی بر آن وارد می‌شود تحمل کرده، پاره نشود.

■ افزایش طول

نیروهای کششی‌ای که در حین دوخت بر نخ وارد می‌شوند ، طول نخ را افزایش می‌دهند. بنابراین، ازدیاد طول ایجاد شده در نخ باید به حداقل برسد تا در عملیات دوخت مشکل ایجاد نکند.

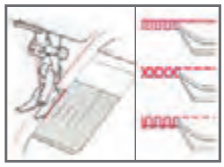

■ قطر یکنواخت

قطر نخ دوخت باید در سراسر آن یکسان باشد و ضخامتش در هیچ قسمت تغییر نکند. زیرا تغییرات ضخامت نخ به پارگی نخ یا دوخت نامناسب منجر می‌گردد.

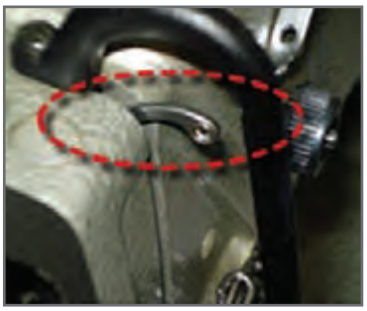

نرمی سطح

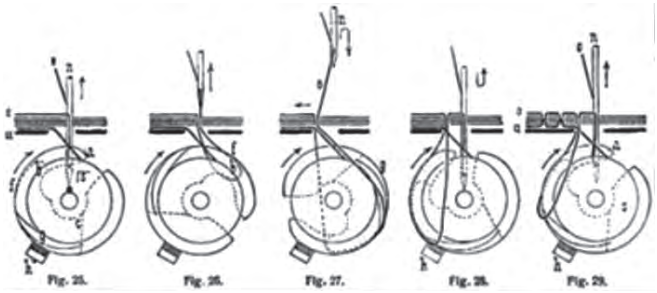
هرچه سطح نخ دوخت نرم‌تر باشد، در هنگام عبور از قسمت‌های مختلف ماشین دوخت اصطکاک کمتری به‌وجود می‌آورد و راحت‌تر از آنها عبور می‌کند.

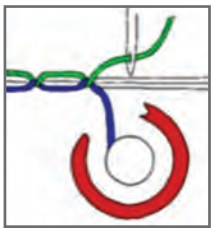
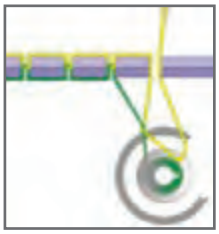

انعطاف پذیری

برای ایجاد بخیه ماشین دوزندگی در پارچه، باید نخ دوخت به شکل حلقه درآید. به این منظور، نخ دوخت باید از انعطاف‌پذیری مناسب برخوردار باشد تا به راحتی خم شود و شکل حلقه پیدا کند. معمولاً نخ‌هایی که استحکام زیادی دارند، سفت‌اند و به راحتی خم نمی‌شوند. در این صورت، ایجاد بخیه‌های مناسب و یکسان با این نخ‌ها مشکل است.

تعادل تاب

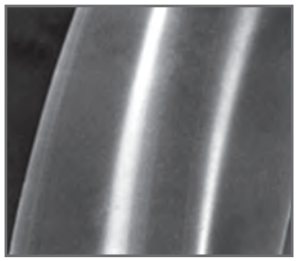
همان‌گونه که اشاره شد، نخ‌های دوخت، چند لا یا کابلی هستند. برای اینکه نخ دوخت در حالت تعادل باشد و به دور خود نپیچد ، باید مقدار تاب و همچنین جهت تابی که به هر یک از لاهای آن داده می‌شود مناسب باشد.

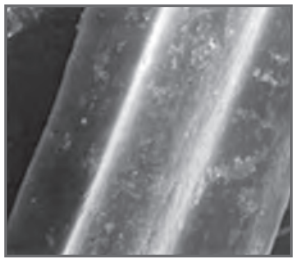
اگر مقدار تاب نخ دوخت کم باشد، در هنگام دوخت، رشته (لا)های نخ از هم باز می‌شوند و در صورتی که مقدار تاب نخ دوخت خیلی زیاد باشد، موجب پیچیدن نخ به دور خود می‌شود. در هر دو حالت، دوختن بی‌مشکل نخواهد بود و نخ نیز پاره می‌شود.

■ مقاومت در برابر سایش

برای دوختن پارچه، نخ دوخت به دفعات زیاد از پارچه عبور می‌کند. بنابراین، نخ دوخت باید در برابر سایش از مقاومت زیاد برخوردار باشد تا در اثر عبورهای مکرر از پارچه، سائیده نشود.

ظاهر نخ قبل از سایش

ظاهر نخ پس از سایش

■ مقاومت در برابر حرارت

منظور از مقاومت نخ دوخت در برابر حرارت این است که بتواند گرمایی را که در اثر اصطکاک سوزن با نخ و همچنین در اثر اصطکاک سوزن با پارچه ایجاد می‌شود تحمل کند.

■ میزان پرز کم در سطح نخ

وجود پرز در سطح نخ دوخت، موجب می‌شود که این پرزها در قسمت‌های مختلف مسیر عبور نخ، جمع شده، در نتیجه به پارگی نخ یا ایجاد بخیه‌های غیر یکسان در پارچه منجر شود.

نخ نامرغوب دوخت (پرز زیاد)

نخ مرغوب دوخت

نبودن گره در سطح نخ

وجود گره در نخ دوخت، موجب می‌شود که نخ در قسمت درجه تنظیم نخ یا در سوراخ سوزن گیر کند و درنتیجه نخ پاره شود.

انواع نخ دوخت

امروزه انواع مختلفی از نخ‌های دوخت عرضه می‌شوند، که هریک برای دوخت پارچه‌های خاصی مناسب هستند.

انواع نخ‌های دوخت عبارت‌اند از: نخ دوخت پنبه‌ای، نخ دوخت پلی استری، نخ دوخت ابریشمی، نخ دوخت نایلونی، نخ دوخت پلی استری با روکش پنبه، نخ کوک، نخ دوخت فلزی.

جدول ۲ـ انواع نخ دوخت و کاربرد آنها

نوع نخ دوخت	پارچهٔ مناسب نخ دوخت	ویژگی‌های نخ
نخ دوخت پنبه‌ای	این نخ دوخت برای دوخت پارچه‌های پنبه‌ای، پشمی،کتانی و ریون مناسب است.	نخ دوخت پنبه‌ای کشسانی ندارد و برای دوخت پارچه‌هایی که کش می‌آیند مثل تریکو و استرچ مناسب نیست.
نخ دوخت پلی استری	این نخ دوخت مناسب پارچه‌هایی با الیاف مصنوعی و همچنین پارچه‌های تریکو و استرچ (کشی) است.	این نوع نخ از استحکام و کشسانی زیاد برخوردار است.
نخ دوخت ابریشمی	این نخ دوخت مناسب دوخت پارچه پشمی و ابریشمی و تریکو است.	این نخ از درخشندگی زیادی برخوردار است.
نخ دوخت نایلونی	برای دوخت پارچه‌های مصنوعی به خصوص الیاف نایلونی مناسب است.	این نوع نخ ظریف و محکم است.
نخ دوخت پلی استر با روکش پنبه	برای دوخت تمام پارچه‌ها از جمله: تریکو و استرچ مناسب است.	مغزی آن از نخ یکسره پلی استر و رویه آن ازجنس پنبه است. پلی استر سبب استحکام و کشسانی نخ دوخت می‌شود، و پنبه موجب نرمی سطح نخ دوخت می‌شود و مقاومت حرارتی آن را افزایش می‌دهد.
نخ کوک	برای دوخت موقت (کوک زدن) استفاده می‌شود.	این نخ، نخ پنبه‌ای فاقد استحکام لازم است.
نخ دوخت فلزی	برای دوخت‌های تزئینی استفاده می‌شود.	از جنس طلا یانقره یا الیاف فلزی آلومینیوم با روکش الیاف ساخت بشراست ودر برابر حرارت و بخار حساس است و هنگام اتو باید، اتو خشک نیمه گرم باشد.

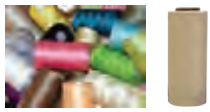
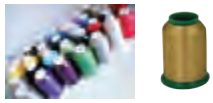
فعالیت کارگاهی

انواع نخ‌های دوخت را با توجه به جنس و مناسب بودن برای دوخت پارچه‌های مختلف و ویژگی‌های آن مطابق جدول دسته‌بندی کنید.

انواع بسته‌بندی نخ دوخت

نخ‌های دوخت در شکل‌ها و اندازه‌های مختلفی بسته‌بندی می‌شوند که عبارت‌اند از: قرقره، سیگارت (بسته استوانه‌ای)، بسته مخروطی، بسته سر مخروطی، بسته‌های بزرگ

جدول ۳ـ انواع بسته‌بندی نخ: قرقره، سیگارت، بسته مخروطی، بسته سر مخروطی

نوع بسته‌بندی نخ	کاربرد نخ	مشخصات نخ
قرقره 	این نوع نخ برای دوخت دستی و دوخت با ماشین دوزندگی خانگی مناسب است.	مقدار نخ قرقره کم است و برای مصرف در ماشین دوخت خانگی که سرعت کمی دارند و در نتیجه مصرف نخ آنها کم است مناسب است.
سیگارت 	مقدار نخ این بسته‌ها بیشتر ازبسته‌های قرقره هست برای مثال ۲۰۰۰ متر نخ روی این بسته پیچیده می‌شود. کاربرد این بسته نخ در چرخ خیاطی با سرعت زیاد است .	این بسته نخ در سرعت بسیارزیاد که مصرف نخ زیاد است، چندان مناسب نیست.
بسته مخروطی 	مقدار نخ روی این بسته بسیار بیشتر از بسته استوانه‌ایست. به طور مثال: تا ۵۰۰۰ مترنخ روی این بسته پیچیده می‌شود. مناسب چرخ خیاطی‌های صنعتی با سرعت زیاد است مصرف نخ هم زیاد است.	شیب کناره بسته باعث باز شدن نخ به راحتی از روی بسته می‌شود و کشش زیادی به نخ وارد نمی‌شود.
بسته سرمخروطی 	مقدار نخ روی بسته بیشتر از بسته استوانه‌ایست.	کناره‌های بسته نخ موازی یکدیگرند اما بالای بسته نخ شیب دار است.
بسته بزرگ 	مقدار نخ روی بسته بسیار زیاد است. حدود ۱۰۰۰۰تا۲۰۰۰۰ متر نخ روی این بسته پیچیده می‌شود.	این بسته نخ در سرعت بسیار زیاد که مصرف نخ زیاد است مناسب می‌باشد.

فعالیت کارگاهی

انواع بسته‌بندی‌های نخ را فراهم کنید و در جدولی مطابق جدول بالا با توجه به کاربرد و شکل ظاهری بسته‌بندی نخ، طبقه‌بندی کنید.

استاندارد ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مبتنی بر شایستگی درس دانش فنی پایه

عنوان پودمان	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	استاندارد عملکرد (کیفیت)	نتایج مورد انتظار	شاخص تحقیق	نمره
پودمان۱: نساجی (لیف، نخ و ریسندگی)	۱ شناسایی‌وطبقه‌بندی الیاف طبیعی و مصنوعی ۲ نخ، ویژگی‌های نخ و کاربرد آن	ـ شناسایی و تحلیل الیاف پارچه، مراحل تولید انواع الیاف طبیعی و مصنوعی ـ نخ و کاربرد آن، انواع روش ریسندگی ـ شناخت انواع نخ دوخت	بالاتر از حد انتظار	ـ تحقیق و پژوهش در مورد انواع لیف و نخ ـ شناسایی انواع لیف طبیعی و مصنوعی ـ تهیه کاتالوگ انواع لیف طبیعی و مصنوعی ـ مراحل تهیه انواع لیف طبیعی و مصنوعی ـ مراحل تهیه نخ ـ انواع بسته‌بندی نخ دوخت ـ ایمنی کارگاه طراحی و دوخت	۳
			در حد انتظار	ـ تحلیل ویژگی و کاربرد انواع لیف ـ شناسایی چند نمونه نخ ـ مراحل تهیه نخ ـ انواع بسته‌بندی نخ دوخت ـ ایمنی کارگاه	۲
			پایین‌تر از حد انتظار	ـ بیان ویژگی‌های الیاف و نخ ـ مراحل تهیه نخ ـ ایمنی کارگاه	۱
	نمره مستمر از ۵				
	نمره شایستگی پودمان از ۳				
	نمره پودمان از ۲۰				

پودمان ۲

فرایند تولید پارچه، پارچه‌های سنتی

۱ واحد یادگیری
پارچه و ویژگی‌های آن

مقدمه

پارچه بخش مهمی از زندگی روزمره انسان را شامل شده، برای تهیه لباس و دیگر ملزومات مورد استفاده قرار می‌گیرد.
به‌طور کلی پارچه‌ها به ۴ دسته اصلی: تاری ـ پودی، حلقوی، بی‌بافت و سه بعدی طبقه‌بندی می‌شوند که در این پودمان با مراحل تولید و چاپ پارچه و همچنین پارچه‌های دست بافت سنتی ایران آشنا می‌شوید.

پارچه

پارچه، لایه‌ای انعطاف‌پذیر است که از درهم رفتن و اتصال نخ‌ها یا الیاف با یکدیگر به‌وجود می‌آید. از مصارف گوناگون پارچه می‌توان به پوشاک، دکوراسیون داخلی (پرده، رومبلی، روتختی و رومیزی)، روکش صندلی اتومبیل، بادبان، چادر صحرایی، چتر نجات، کیف و مواردی از این قبیل اشاره کرد.

چند نوع پارچه متفاوت

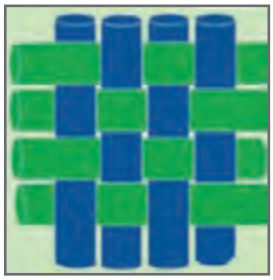
روش‌های تولید پارچه

عملیات اتصال و درهم رفتن نخ‌ها، برای تولید پارچه را بافندگی می‌نامند. روش‌های مختلفی برای تولید پارچه وجود دارد که شامل:

ـ بافندگی تاری ـ پودی
ـ بافندگی حلقوی
ـ سه بعدی
ـ بی‌بافت

بی‌بافت

بافت حلقوی

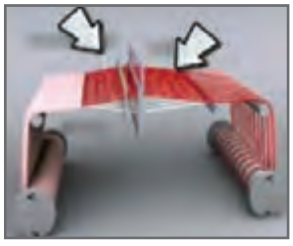

بافندگی تاری ـ پودی

بافندگی تاری ـ پودی

در روش بافندگی تاری ـ پودی، پارچه از درهم رفتن و اتصال دو دسته نخ به نام تار و پود تشکیل می‌شود. نخ‌های تار به شکل عمودی، در طول پارچه و به موازات کناره (حاشیه) پارچه قرار دارند. نخ‌های پود به شکل افقی درعرض پارچه و عمود بر نخ‌های تار قـرار دارند. پارچه‌هایی که با این روش بافته می‌شوند، «پارچهٔ تاری ـ پودی» نامیده می‌شوند.

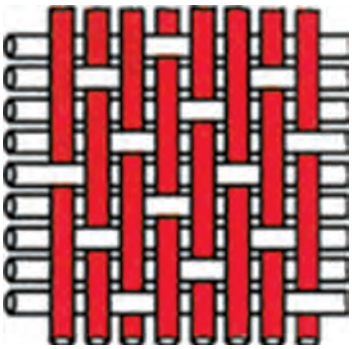

حاشیه پارچه

پارچهٔ تاری ـ پودی

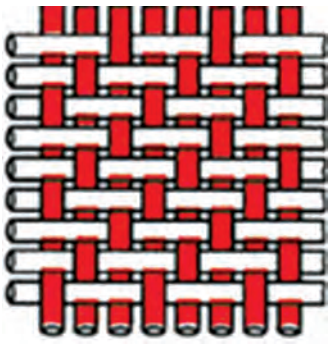

ماشین بافندگی تاری ـ پودی

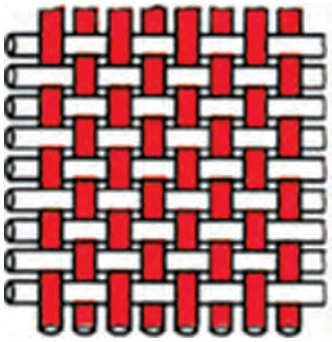
نحوهٔ درهم رفتن نخ‌های تار و پود، طرح بافت پارچه را مشخص می‌کند.
پارچه‌های تاری ـ پودی را می‌توان با طرح‌های مختلفی تولید کرد که از میان آنها طرح تافته، ساتین، سرژه جزء طرح‌های اصلی هستند.

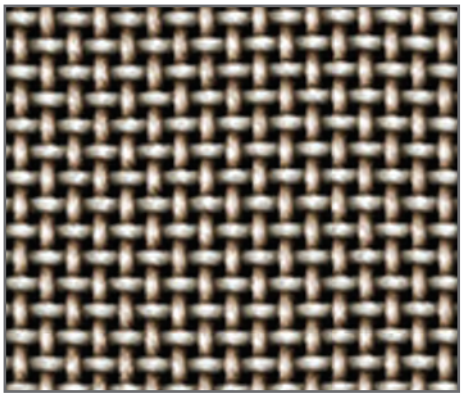
ساتین

سرژه

تافته

نحوه در هم رفتن نخ‌های تار و پود در بافت

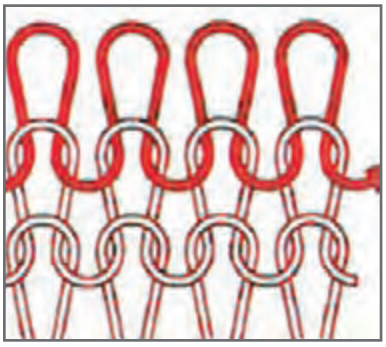
ظاهر پارچه در طرح تافته

بافندگی حلقوی

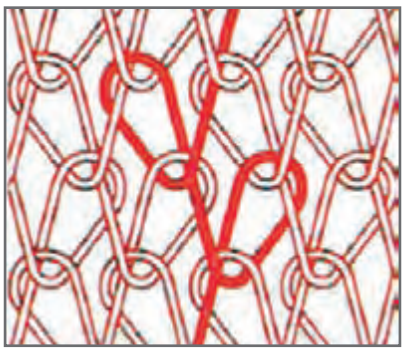
در روش بافندگی حلقوی، ابتدا نخ به شکل حلقه در می‌آید و سپس از اتصال و درهم رفتن حلقه‌های نخ، پارچه تشکیل می‌شود. بافندگی حلقوی به دو دسته تقسیم می‌شود:

ـ بافندگی حلقوی پودی

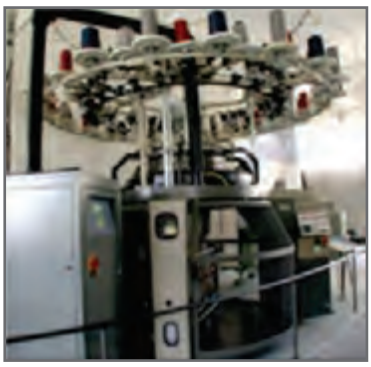
ـ بافندگی حلقوی تاری

بافندگی حلقوی پودی

بافندگی حلقوی تاری ـ پودی

بافندگی حلقوی پودی

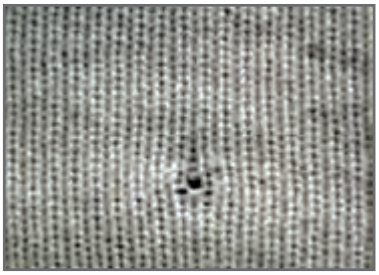
بافندگی حلقوی پودی، به دو روش دستی و ماشینی امکان‌پذیر است. روش دستی، همان بافتنی سنتی و متداول است که با استفاده از میل بافتنی و یا قلاب و با یک نخ یا کاموا بافته می‌شود. در روش ماشینی، عملیات تبدیل نخ به حلقه و اتصال حلقه‌های نخ به یکدیگر، توسط سوزن‌های ماشین بافندگی انجام می‌شود. پارچه بافته شده به این روش را پارچه «حلقوی پودی» می‌نامند.

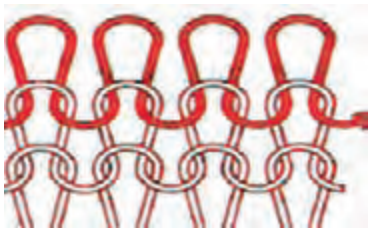

بافندگی حلقوی پودی به روش دستی و ماشینی و ماشین بافندگی حلقوی پودی

می‌توان آنها را به راحتی و رج به رج شکافت. در صورت پاره شدن یکی از حلقه‌های نخ در پارچه، احتمال در رفتن بقیه حلقه‌ها و ایجاد سوراخ در پارچه وجود دارد. دیگر ویژگی این پارچه کشسانی بودن این پارچه‌ها در امتداد طول و عرض است.

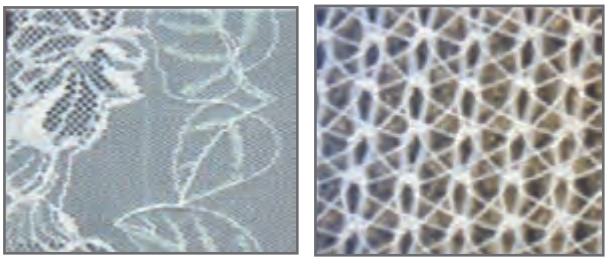
در رفتن حلقه‌ها و ایجاد سوراخ در پارچه حلقوی پودی

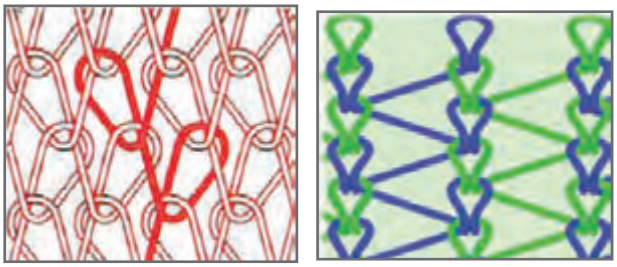

ساختار پارچه حلقوی پودی

بافندگی حلقوی تاری

بافندگی حلقوی تاری، فقط به روش ماشینی امکان‌پذیر است. در این روش، عملیات تبدیل نخ به حلقه و اتصال حلقه‌های نخ به‌یکدیگر، توسط سوزن‌های ماشین بافندگی صورت می‌گیرد.

پارچه‌های حلقوی تاری (تور)

ساختار پارچه حلقوی تاری

در روش بافندگی حلقوی تاری، ردیف‌های عمودی از حلقه‌ها، که به‌صورت موازی کنار یکدیگر قرار می‌گیرند و هم زمان به صورت زیگزاگ به یکدیگر متصل می‌شوند، پارچه را تشکیل می‌دهند. از ویژگی‌های مهم پارچه‌های حلقوی تاری :

ـ به راحتی شکافته نمی‌شوند.

ـ قابلیت کشسانی کمتر نسبت به پارچه‌های حلقوی پودی

ماشین بافندگی حلقوی

■ سه بعدی

پارچه‌های سه بعدی پارچه‌هایی با ساختار حلقوی هستند که از اتصال دو پارچه جدا از هم به‌وسیله نخ‌های متصل‌کننده، ایجاد می‌شوند، این پارچه‌ها به علت داشتن ساختمان سه‌بعدی و فضای خالی بین دو سطح پارچه دارای ویژگی‌های زیر می‌باشد:

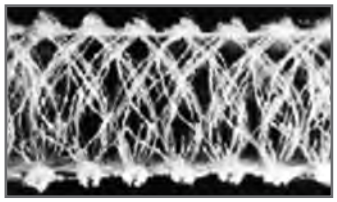
ـ گردش هوا داخل پارچه

ـ قابلیت برگشت‌پذیری بی‌نظیر پس از اعمال نیرو

ـ جذب رطوبت بالا

پارچه سه بعدی حلقوی

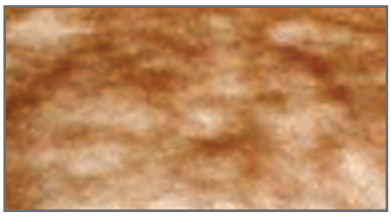
مقطع عرضی پارچه سه بعدی

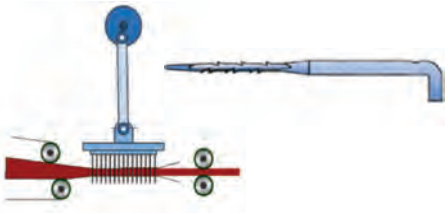
■ پارچه بی‌بافت

پارچهٔ بی‌بافت، لایه‌ای است که از درهم رفتن و اتصال الیاف به یکدیگر با روش‌های مختلف، مانند روش‌های مکانیکی و حرارتی، تولید می‌شود.

پارچه‌های نمدی نوعی پارچه بی‌بافت هستند که به‌روش سنتی تولید می‌شوند. ولی روش‌های صنعتی متفاوت است.

روش مکانیکی: در روش مکانیکی، با استفاده از سوزن‌زنی، درگیری و اتصال الیاف به‌وجود می‌آید. به این ترتیب که با وارد کردن ضربات متوالی سوزن، بر لایه الیاف، در بعضی نقاط با یکدیگر درگیر می‌شوند و درنتیجه اتصال و درهم رفتگی الیاف صورت می‌گیرد.

ملزومات تهیه پارچه بی بافت به روش سوزنی

کلاه نمد پشمی

موکت نمدی با روش سوزنی

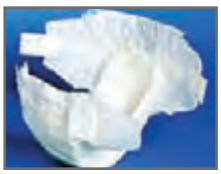

پارچه بی بافت

روش حرارتی: در روش حرارتی، با عبور هوای داغ از روی لایه الیاف و یا پرس حرارتی بعضی از نقاط الیاف ذوب می‌شوند و به‌هم می‌چسبند و به این ترتیب لایه پیوسته و متصلی از الیاف به‌وجود می‌آید.
برخلاف روش بافندگی تاری ـ پودی و بافندگی حلقوی، که ابتدا الیاف به نخ تبدیل و پس از درگیری و اتصال نخ‌ها، پارچه تولید می‌شود، پارچه بی‌بافت مستقیماً از اتصال و درهم رفتگی الیاف به‌وجود می‌آید. لذا، مراحل تولید پارچه‌های بی‌بافت کمتر و ساده‌تر و درنتیجه کم هزینه‌تر است. در مقابل، استحکام پارچه‌های بی‌افت از پارچه‌های تاری ـ پودی و حلقوی کمتر است.
از مصارف گوناگون پارچه‌های بی‌بافت می‌توان به پوشک بچه، بانداژ، لباس جراحان، ماسک، روبالشی یک بار مصرف (مورد استفاده در هواپیما و قطار)، لباس‌های یک‌بار مصرف و... اشاره نمود.

پژوهش کنید

نمونه‌هایی از کاربرد پارچه‌های بی‌بافت حرارتی را تهیه کرده، ویژگی استحکام آنها را باهم مقایسه کنید.

پارچه بی بافت تولید شده به روش حرارتی و کاربرد آن در ماسک، لباس پزشکی و..

نام‌گذاری پارچه‌ها

نام‌گذاری برخی از پارچه‌ها براساس جنس پارچه و بعضی براساس طرح بافت پارچه و برخی دیگر براساس مکان تولید پارچه و گاهی براساس سلیقه تولیدکننده صورت گرفته است. در ادامه به بعضی از این نام‌ها اشاره می‌شود.

نام‌گذاری پارچه براساس جنس

اکریلیک، استات و پلی‌استر براساس جنس الیاف تشکیل‌دهنده نام‌گذاری شده‌اند. پارچه اکریلیک با نام‌های تجاری ارلون و پارچه پلی‌استر با نام تجاری داکرون، ترگال و ترویرا شناخته می‌شوند.

اکریلیک

استات

پلی استر

نام‌گذاری پارچه براساس طرح بافت

پارچه تافته و ساتین براساس طرح بافت پارچه، که به‌ترتیب تافته و ساتین هستند، نام‌گذاری شده‌اند.

تافته

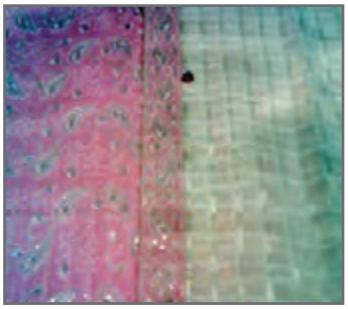
ساتین

نام‌گذاری پارچه براساس مکان تولید

پارچه داماسک، ململ، کشمیر و آکسفورد براساس مکانی که پارچه در آنجا تولید شده است، نام‌گذاری شده‌اند. برای مثال، پارچه داماسک در دمشق تولید شده و مرکز تولید پارچه ململ، شهری نزدیک فرانسه

به‌نام Lawn بوده و نام این پارچه از این شهر گرفته شده است. پارچه کشمیر نیز، از بدن بز کشمیر که در کشمیر هند پرورش می‌یابد، تولید می‌شود.

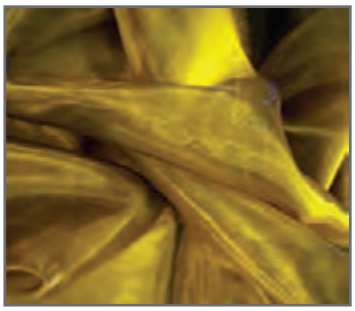

داماسک

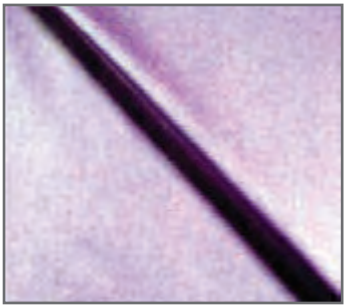

ململ

کشمیر

نام‌گذاری پارچه براساس سلیقه تولیدکننده

بعضی از پارچه‌ها براساس سلیقه تولیدکنندگان آنها نام‌گذاری شده‌اند و ممکن است یک پارچه که توسط دو تولیدکننده متفاوت تولید می‌شود، دارای دو نام تجاری مختلف باشد. از میان پارچه‌هایی که با توجه به سلیقه تولیدکنندگان آنها نام‌گذاری می‌شود می‌توان به ارگانزا، پوپلین، کرپ،گاباردین و... اشاره کرد.

ارگانزا

پوپلین

گاباردین

پژوهش کنید

- چند نمونه پارچه تهیه کرده، از لحاظ بافت بررسی کنید.
- پارچه‌های تاری ـ پودی، حلقوی پودی، حلقوی تاری و بی‌بافت را چگونه از هم تشخیص می‌دهید.
- دو نمونه پارچه دانتل و گیپور تهیه کرده، بافت آنها را بررسی کنید.
- نقش روی این پارچه‌ها چگونه ایجاد شده است؟

ویژگی‌های پارچه

پارچه‌ها دارای ویژگی‌های مختلفی هستند این ویژگی‌ها عبارت‌اند از:
وزن، تراکم، ضخامت، زیر دست، آویزش و... .

وزن

ترازوی دیجیتال برای اندازه گیری وزن پارچه

وزن پارچه که بیانگر میزان سنگینی یا سبکی پارچه است، معمولاً به‌صورت وزن یک مترمربع (وزن واحد سطح) بیان می‌شود.
برای تعیین وزن متر مربع پارچه، یک متر مربع از آن را وزن می‌کنند. مثلاً می‌گوییم پارچه جین سنگین‌تر از پارچه وال است یعنی یک مترمربع از پارچه جین وزن بیشتری از یک مترمربع پارچه وال پنبه دارد.

تراکم

اصطلاح «تراکم»، برای نشان دادن میزان نزدیکی نخ‌ها به‌یکدیگر در پارچه به‌کار می‌رود. تراکم پارچه عبارت است از تعداد نخ‌ها در یک سانتی‌متر از طول یا عرض پارچه.
هرچه تعداد نخ‌ها در یک سانتی‌متر از طول یا عرض پارچه بیشتر باشد، فضای میان نخ‌ها کمتر و بافت پارچه متراکم تر است.
در پارچه‌های حلقوی، تعداد رج‌ها و ردیف‌ها در یک سانتی‌متر از طول یا عرض پارچه، تراکم پارچه را مشخص می‌کند.
تراکم پارچه با وسیله‌ای به نام «پود شمار» تعیین می‌شود که به یک صفحه مدرج و یک ذره بین مجهز است و با استفاده از آن می‌توان تعداد نخ‌ها (یا تعداد رج‌ها و ردیف‌ها) را در یک سانتی‌متر از پارچه شمرد و تراکم پارچه را تعیین نمود.

دستگاه پود شمار

پارچه با تراکم زیاد

پارچه با تراکم کم

پارچه حلقوی

ضخامت

فاصله بین دو سطح پارچه (سطح رویی و زیری) بیانگر ضخامت پارچه است. ضخامت پارچه بر گرمی پارچه اثر می‌گذارد. ساختار پارچه‌ها به‌گونه‌ای است که فواصل میان الیاف و نخ‌ها، توسط هوا اشغال می‌شوند، این هوای محبوس شده در پارچه نقش عایق حرارتی دارد و از بدن در برابر گرما و سرما محافظت می‌نماید. در پارچه‌های ضخیم، میزان هوای محبوس شده در پارچه، از پارچه‌های نازک بیشتر است. در نتیجه پارچه ضخیم، محافظ و عایق ضخیم‌تری بین پوست و محیط به وجود می‌آورد. لذا، گرمای بیشتری را برای بدن فراهم می‌کند.

پارچه ضخیم

زیر دست

زیر دست پارچه، واکنش حسی شخص به‌هنگام لمس پارچه با دست است. برای بیان این واکنش حسی، از توصیف‌هایی مانند صاف، زبر، نرم و سفت استفاده می‌شود.

صافی یا زبری، احساسی است که به‌هنگام کشیدن دست روی سطح پارچه تجربه می‌شود. زبری پارچه به‌دلیل ناهمواری سطح پارچه است. وجود این ناهمواری‌ها اصطکاک بین دست و پارچه را هنگام لمس پارچه ایجاد می‌کند و درنتیجه به احساس لیزی و صافی منجر نمی‌شود.

نرمی و سفتی، احساسی است که به هنگام خم کردن پارچه بین انگشتان دست تجربه می‌شود. درصورتی که پارچه سفت یا اصطلاحاً شق و رق باشد، در برابر خَمِش مقاومت می‌کند. به‌عبارت دیگر، چنین پارچه‌ای به‌راحتی بین انگشتان دست خم نمی‌شود و درنتیجه به احساس نرمی، انعطاف‌پذیری و تاشوندگی نمی‌انجامد.

دستگاه ضخامت سنج دیجیتال

لمس کردن پارچه

پارچه نرم

پارچه زبر

آویزش

توانایی پارچه در تشکیل چین خوردگی‌های زیبا و خوش فرم به هنگام آویزان شدن تحت وزن خودش را آویزش می‌نامند. آویزش پارچه به‌خصوص در مورد پرده و دامن، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و برخوش فرمی ظاهری آنها تأثیر می‌گذارد. آویزش به انعطاف‌پذیری و قابلیت راحت خم شدن و همچنین وزن پارچه بستگی دارد.

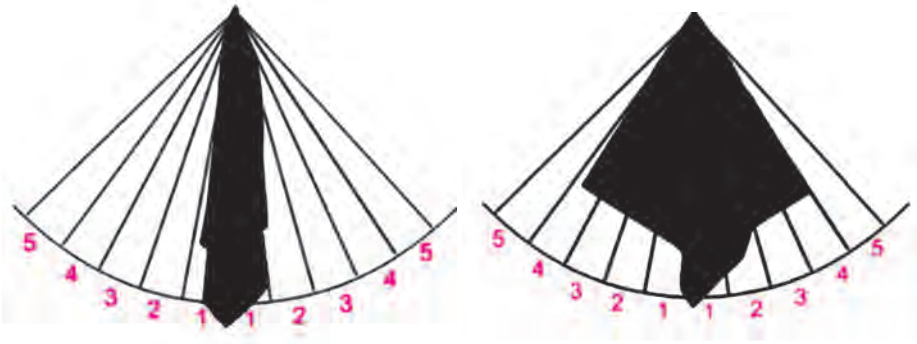

پارچه پرچین آویزش خوب

آویزش پارچه پرده‌ای

تعیین آویزش پارچه با استفاده از صفحه مدرج

درجه	۱	۲	۳	۴	۵
میزان آویزش	زیاد	متوسط تا زیاد	متوسط	کم تا متوسط	کم

تحقیق و پژوهش کنید

با تحقیق در مورد اندازه گیری آویزش پارچه تصاویر بالا را تفسیر کنید.

چروک‌پذیری و برگشت‌پذیری از چروک

چروک عبارت است از خطوطی که در حین پوشیدن پوشاک، در برخی از نواحی آن ایجاد می‌شود و ظاهر ناخوشایندی در پوشاک به‌وجود می‌آورد. این خطوط در اثر تا شدن (خم شدن) پارچه و تحت فشار قرار گرفتن پارچه به‌وجود می‌آیند. آستین و پاچه شلوار، قسمت‌هایی از پوشاک هستند که بیشتر در معرض

چروک شدن قرار دارند. در اثر خم شدن آرنج و زانو پوشاک نیز در این نواحی خم می‌شوند. در نتیجه خطوط و تاهایی در پارچه در ناحیه پشت زانو و داخل آرنج که تحت فشار قرار دارند ایجاد می‌شود. پس از صاف کردن زانو و آرنج و برداشته شدن فشار از روی پارچه، خطوط ایجاد شده در پارچه به‌تدریج ازبین می‌روند و چروک آن باز می‌شود. بنابراین، برگشت‌پذیری از چروک عبارت‌است از قابلیت پارچه در از دست دادن خطوط و تاهای ناخوشایند ایجاد شده در آن.

ایجاد چروک در پارچه

پرزدانه

در اثر سایش پوشاک، حین مصرف و شستشوی آن، الیاف موجود در سطح پارچه از سطح پارچه بیرون می‌زنند و در اثر ادامه عمل سایش درهم گره می‌خورند و به‌شکل گلوله‌های کوچک و محکم چسبیده به سطح پارچه نمایان می‌شوند. به این گلوله‌های کوچک الیاف، «پرزدانه» می‌گویند.

پرزدانه‌ها اغلب در قسمت‌هایی از پوشاک که سایش آنها بیشتر است (مانند زیر بازو، سر آستین، داخل دور یقه، جیب‌های بغل و پشت شلوار و...) ایجاد می‌شوند. پارچه‌های تهیه شده از الیاف پشم، پلی استر، نایلون و اکریلیک بیش از دیگر پارچه‌ها مستعد ایجاد پرزدانه هستند.

دستگاه پرزگیر پارچه و لباس

پرزدانه در سطح پارچه

راحتی

راحتی، حس مطبوعی است که در اثر هماهنگی روانی و فیزیکی بین انسان و محیط ایجاد می‌شود. راحتی پوشاک را از سه جنبه می‌توان بررسی کرد:

- راحتی لمسی
- راحتی حرارتی
- راحتی رطوبتی

راحتی لمسی: راحتی لمسی، بیان‌کننده چگونگی احساسی است که از تماس پارچه یا لباس با پوست به‌دست می‌آید. این احساس شامل زبری یا صافی، سفتی (شق و رقی) یا نرمی(انعطاف‌پذیری)، سردی یا گرمی، خارش، سوزش (احساس سوزن‌سوزن شدن)، چسبیدن لباس به بدن در اثر الکتریسیته ساکن و چسبیدن لباس به بدن هنگام نمناک بودن است.

راحتی حرارتی: پوشاک، نقش مهمی‌در محافظت بدن در برابر گرما و سرما ایفا می‌نماید. وظیفه پوشاک، فراهم کردن راحتی بدن در شرایط آب و هوایی مختلف است. پوشاک مناسب، باید از بدن در برابر سرما یا گرما محافظت نماید. همچنین هوا به‌راحتی از پارچه عبور کند.

راحتی رطوبتی: پوشاک باید از قابلیت جذب رطوبت مناسبی برخوردار باشد تا جذب عرق، سطح پوست را خشک و راحتی را برای بدن فراهم کند.

■ آب رفتگی و جمع شدگی

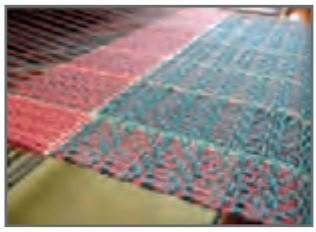
معمولاً پارچه پس از تولید، در حین تولید پوشاک و پس از شستشو، با کاهش ابعاد یا به‌عبارت دیگر آب‌رفتگی (جمع شدگی) مواجه می‌شود. آب‌رفتگی موجب ناخشنودی مصرف‌کنندگان می‌گردد. معمولاً با شستشوی پارچه قبل از دوخت بخش زیادی از آب‌رفتگی را می‌توان کاهش داد.

علل جمع شدگی پارچه عبارت اند از:

ـ جمع شدگی ناشی از استراحت پارچه
ـ جمع شدگی ناشی از تورم الیاف
ـ جمع شدگی ناشی از نمدی شدن پارچه
ـ جمع شدگی ناشی از حرارت

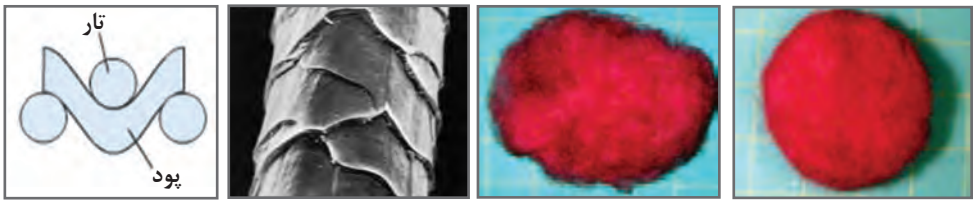
جمع شدگی ناشی از استراحت پارچه: در هنگام بافت پارچه توسط ماشین‌های بافندگی، نخ‌ها به ویژه نخ‌های تار، شدیداً در معرض کشیدگی قرار می‌گیرند. هنگامی‌که پارچه بافته شده از روی ماشین بافندگی برداشته می‌شود، چون پارچه آزاد می‌شود و دیگر تحت کشیدگی ماشین نیست، تمایل دارد ازدیاد طول‌های ایجاد شده در خود را جبران کند. به‌همین جهت پارچه در جهت طول و عرض و بیشتر در جهت طول (امتداد نخ‌های تار) جمع می‌شود.

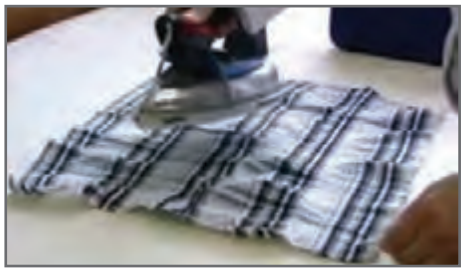

جمع شدگی ناشی از تورم: این جمع‌شدگی در اثر شستشو و در مورد پارچه‌های جاذب رطوبت، به‌خصوص پارچه‌های پنبه‌ای، روی می‌دهد و علت آن متورم شدن الیاف در اثر جذب رطوبت است. در اثر تورم الیاف، قطر الیاف و درنتیجه قطر نخ‌ها در پارچه افزایش می‌یابد و در نتیجه نخ‌ها در پارچه به یکدیگر نزدیک‌تر می‌شوند. به‌همین جهت ابعاد پارچه کاهش می‌یابد و این کاهش ابعاد (آب رفتگی) در جهت طول پارچه بیشتر از جهت عرض پارچه است. میزان آب‌رفتگی پارچه به‌میزان جذب رطوبت الیاف و میزان تورم الیاف بستگی دارد. هرچه جذب رطوبت و تورم الیاف بیشتر باشد، آب رفتگی پارچه نیز بیشتر خواهد بود.

جمع شدگی ناشی از نمدی شدن پارچه: این جمع شدگی در پارچه‌های پشمی به‌وجود می‌آید و دلیل آن، وجود فلس در سطح الیاف پشم است. در اثر رطوبت، حرارت و فشار، فلس‌ها از سطح لیف پشم بلند می‌شوند. در این حالت اگر پشم، در معرض مالش یا فشار قرار گیرد این فلس‌ها درهم می‌روند و گره می‌خورند و پشم حالت نمدی پیدا می‌کند. چون این حالت نمدی ایجاد شده در پشم، برگشت‌پذیر نیست، کاهش ابعاد (جمع شدگی) پارچه نیز به‌صورت دائمی‌در پارچه باقی می‌ماند.

جمع شدگی ناشی از حرارت: این جمع شدگی، در پارچه‌های تهیه شده از الیاف مصنوعی و در دمای بالاتر از ۲۱ درجه سانتی‌گراد به‌وجود می‌آید. با انجام عملیات تثبیت حرارتی بر روی نخ‌ها و پارچه‌های تهیه شده از الیاف مصنوعی می‌توان از ایجاد این نوع جمع شدگی جلوگیری کرد. درصورت تثبیت نشدن حرارت و استفاده از اتوی داغ یا بخار شدید (اتوی بخار) در مراحل مختلف تولید پوشاک، احتمال جمع‌شدگی پارچه وجود خواهد داشت.

کشسانی پارچه: هنگامی‌که پارچه تحت کشش قرار می‌گیرد، ابعاد پارچه تغییر می‌کند. به این ترتیب که در جهت اعمال کشش، اندازه پارچه بیشتر می‌شود و درجهت عمود بر آن کاهش می‌یابد. به‌عبارت دیگر، پارچه در جهت طول، کش می‌آید و در جهت عرض، جمع می‌شود. حال، اگر پارچه تحت کشش را رها کنیم و پارچه آزاد شود، پارچه تمایل دارد که به ابعاد اولیه‌اش برگردد. اما معمولاً در پارچه‌ها این پدیده رخ نمی‌دهد و مقداری از تغییر ابعاد ایجاد شده در پارچه در اثر کشش، باقی می‌ماند. مقدار تغییر ابعادی که در اثر کشش در

پارچه به‌وجود می‌آید و همچنین میزان برگشت‌پذیری پارچه به ابعاد اولیه‌اش، پس از حذف کشش، به مقدار نیروی کشش اعمال شده به پارچه، ساختار پارچه و همچنین به قابلیت کشسانی آن بستگی دارد.
در پارچه‌هایی که کشسانی بیشتری نیاز دارند، در زمان کشش، بیش از ۵۰-۳۰ درصد کش آمده، و پس از رها شدن از کشش به ابعاد اولیه خود بر می‌گردند. این پارچه‌های کشسان (کشی)، برای لباس اسکی، لباس شنا و لباس‌های ورزشی مناسب هستند. زیرا در لباس‌های ورزشی، چسبیدن لباس به بدن به‌منظور فراهم کردن آزادی حرکت ورزشکار، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.
پارچه‌هایی که از کشسانی مناسب برخوردار نباشند، وقتی تحت کشش قرار گیرند، تغییر ابعاد داده، پس از حذف کشش به ابعاد اولیه خود بر نمی‌گردند، و تغییر شکل ایجاد شده در خود را نگه می‌دارند. نمونه‌ای از این تغییر شکل، گشاد شدگی و جا افتادگی پارچه در سر زانو، محل نشستن (در شلوار) و همچنین سر شانه و آرنج پیراهن است.

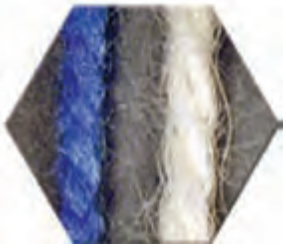
جا انداختن سر زانو در شلوار پنبه‌ای به دلیل نداشتن الاستیسیته در پوشاک چسبان مثل مایو جوراب و لباس غواصی

عوامل مؤثر بر خصوصیات پارچه

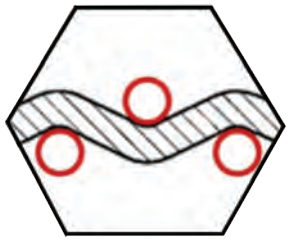
عوامل متعددی از قبیل ظرافت نخ، تاب نخ، تراکم پارچه، طرح بافت، جنس پارچه، ساختار پارچه و عملیات تکمیلی انجام شده بر روی پارچه بر خصوصیات پارچه اثر می‌گذارند که در ادامه، اثر این عوامل مورد بررسی قرار می‌گیرد.

ظرافت نخ: ظرافت نخ بر وزن، ضخامت و زیر دست پارچه اثر می‌گذارد.

تاب نخ: تاب نخ بر ضخامت و زیردست پارچه و همچنین میزان ایجاد پرزدانه در پارچه اثر می‌گذارد.

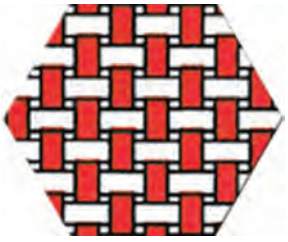
تراکم پارچه: تراکم پارچه بر وزن، استحکام، زیردست، چروک‌پذیری، میزان عبور هوا و پوشانندگی پارچه اثر می‌گذارد. هرچه تراکم پارچه بیشتر باشد، چون فضای میان نخ‌ها کمتر است، پارچه سفت‌تر و شق‌تر به‌نظر می‌رسد. برعکس، هرچه تراکم پارچه کمتر باشد، به‌دلیل فضای بیشتر میان نخ‌ها، پارچه نرم‌تر و انعطاف‌پذیرتر به‌نظر می‌رسد.

طرح بافت: طرح بافت پارچه بر زیردست پارچه اثر می‌گذارد. برای مثال، پارچه با طرح بافت ساتین، نسبت به پارچه با طرح بافت تافته دارای زیردست صاف‌تر و نرم‌تری است. زیرا در طرح بافت ساتین، میزان اتصال و درگیری نخ‌ها در پارچه کمتر است. در نتیجه ناهمواری‌های سطح پارچه کمتر و انعطاف‌پذیری پارچه بیشتر است.

جنس پارچه: جنس پارچه بر زیردست و چروک‌پذیری پارچه اثر می‌گذارد. جنس الیاف و نخی که پارچه از آن تهیه می‌شود بر صافی یا زبری پارچه اثر می‌گذارد. برای مثال، پارچه پشمی در مقایسه با پارچه پنبه‌ای، زبر است و این به‌دلیل وجود فلس در سطح الیاف پشم و ایجاد ناهمواری و اصطکاک سطحی است.

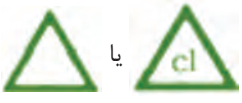
ساختار پارچه: ساختار پارچه بر ضخامت، زیردست و چروک‌پذیری پارچه اثر می‌گذارد.

فعالیت کارگاهی

- چند نمونه پارچه متفاوت تهیه کنید. ویژگی‌های پارچه‌ها را از نظر وزن، تراکم، زیردست، آویزش، چروک‌پذیری و تشکیل پرزدانه مقایسه کنید.
- جوراب و ساپورت و یک تی‌شرت معمولی و پارچه ملحفه‌ای را از لحاظ کشسانی بررسی کنید.
- نام چند مورد از پارچهٔ لباس‌های خود و دوستان همکلاسی را بررسی کرده، به یکدیگر اعلام کنید.

آشنایی با نشانه‌های برچسب نگهداری از لباس

به‌منظور استفاده صحیح و مفید از پوشاک، به‌هنگام شستشو، خشک کردن و اتوکشی پوشاک باید به برچسب نگهداری لباس، که در قسمت داخلی لباس دوخته شده است، توجه نمود. این برچسب شامل نشانه‌های مختلفی است، که در ادامه به انواع نشانه‌ها و مفهوم هر یک از آنها اشاره می‌شود.

نشانه	مفهوم نشانه
	شستشو با ماشین‌لباسشویی با آب‌سرد (حداکثردمای‌آب ۳۰ درجهٔ سانتی‌گراد)
	شستشو با ماشین‌لباسشویی با آب‌گرم (حداکثر دمای‌آب، ۴۰درجهٔ سانتی‌گراد)
	شستشو با ماشین لباسشویی با آب داغ (حداکثر دمای‌آب ۵۰ درجهٔ سانتی‌گراد)
	شستشو با ماشین لباسشویی با آب داغ (حداکثر دمای‌آب ۶۰ درجهٔ سانتی‌گراد)
	شستشو با ماشین لباسشویی با آب داغ (حداکثردمای‌آب ۷۰ درجهٔ سانتی‌گراد)
	شستشو با ماشین لباسشویی با آب‌داغ (حداکثردمای‌آب۹۵درجهٔ سانتی‌گراد)
	فقط شستشوی دستی مجاز است.
	شستشو با آب مجاز نیست باید خشک‌شویی شود.
	استفاده از هر نوع سفیدکننده، ازجمله‌سفیدکنندهٔ کُلُردار مجاز است.
	فقط استفاده از سفیدکننده‌های غیرکلردار مجاز است.
	استفاده از هیچ نوع سفیدکننده‌ای مجاز نیست.

	خشک‌کردن چرخشی با دمای کم
	خشک‌کردن چرخشی با دمای متوسط
	خشک‌کردن چرخشی با دمای زیاد
	خشک‌کردن چرخشی سرد
	خشک کردن چرخشی مجاز نیست.
	خشکشویی با استفاده از هر نوع حلّالی مجاز است.
	خشکشویی با استفاده از حلّال‌های نفتی مجاز است.
	خشکشویی با هر نوع حلّال به غیر از «تری کلرواتیلن» مجاز است.
	خشکشویی مجاز نیست.
	پس از گرفتن آب اضافی (چلاندن) لباس، با آویزان کردن خشک شود.
	بدون گرفتن آب اضافی لباس و درحال چکه کردن آب، آویزان و خشک شود.
	لباس روی یک سطح صاف به‌صورت افقی پهن گردد تا خشک شود.
	خشک کردن در سایه و به دور از نور مستقیم خورشید انجام شود.
	چلاندن لباس مجاز نیست.

	در حالت آویخته (به چوب لباسی) خشک شود.
	در حالت آویخته (به چوب لباسی) و در سایه خشک شود.
	اتوکشی در هر دمایی با بخار و بدون بخار مجاز است.
	اتوکشی با بخار و بدون بخار در دمای کم (حداکثر ۱۱ درجهٔ سانتی‌گراد)
	اتوکشی با بخار و بدون بخار در دمای متوسط (حداکثر ۵۱ درجهٔ سانتی‌گراد)
	اتوکشی با بخار و بدون بخار در دمای زیاد (حداکثر ۲۰۰ درجهٔ سانتیگراد)
	اتوکشی با بخار مجاز نیست.
	اتوکشی مجاز نیست.

فعالیت عملی

به لباس‌های خود دقت کنید. علایم موجود در برچسب نگهداری آنها را مشاهده کرده، از جدول بالا نکات لازم برای نگهداری از آنها را بررسی کنید.

واحد یادگیری ۲

رنگرزی و ایجاد نقش بر روی پارچه

رنگرزی و چاپ و تکمیل

رنگ و رنگرزی

رنگ پدیده‌ای ذهنی و بخش کوچکی از امواج قابل مشاهده الکترومغناطیس (طول موج ۴۰۰-۷۰۰ نانومتر)، است که دارای صفات فام، درخشندگی و عمق می‌باشد. رنگ در نساجی به دو صورت رنگینه و رنگدانه وجود دارد. رنگینه‌ها در الیاف نفوذ می‌کنند و به‌واسطه پیوندی که با لیف برقرار می‌کنند، می‌توانند ثبات داشته باشند. ولی رنگدانه‌ها یا پیگمنت‌ها، پیوندی با لیف برقرار نمی‌کنند، بلکه به‌واسطه چسبی به نام بیندر روی پارچه تثبیت می‌شوند.

رنگرزی

رنگرزی به فرایندی گفته می‌شود که در آن مواد رنگزا، به کمک مواد شیمیایی جذب کالاهای نساجی مثل الیاف، نخ، پارچه یا پوشاک شده و رنگی می‌شوند.

در زمان‌های گذشته، رنگ‌کردن البسه با استفاده از رنگزاهای طبیعی گیاهی و حیوانی مثل: روناس، نیل، قرمزدانه، پوست گردو، پوست انار و... انجام می‌شد، با گسترش جمعیت و پیشرفت علم، رنگزاهای شیمیایی به‌تدریج جایگزین اغلب رنگزاهای طبیعی گردید. این رنگزاها علاوه بر رنگرزی یکدست پارچه، دارای ثبات رنگی بالا و درخشندگی هستند.

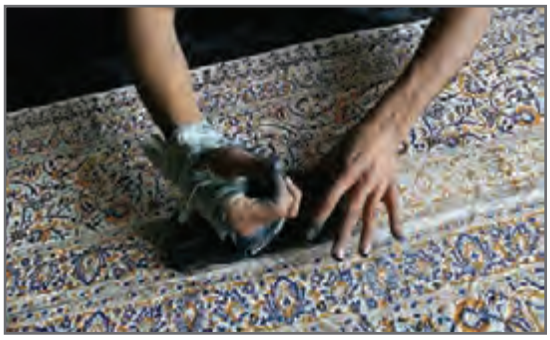
چاپ

چاپ یکی از روش‌های ایجاد نقش بر روی پارچه است. چاپ با رنگینه‌ها در حقیقت رنگرزی موضعی یا از بین بردن موضعی رنگ پارچه با توجه به نقش مورد نظر می‌باشد. ولی چاپ با پیگمنت‌ها چسباندن رنگدانه در نواحی ایجاد نقش است. چاپ پارچه با روش‌های مختلفی انجام می‌شود:

۱ چاپ قلمکار
۲ چاپ کلاقه‌ای یا باتیک
۳ نقاشی باتیک
۴ رنگرزی گره‌ای
۵ چاپ استنسیل یا ترافارد

۱ چاپ قلمکار

یکی از قدیمی‌ترین و پرکاربردترین روش‌های چاپ که بر روی پارچه‌های پنبه و ابریشم و با رنگزاهای طبیعی و دندانه‌های فلزی انجام می‌شود، چاپ قلمکار است. این چاپ که به چیت‌سازی معروف بود با استفاده از قالب یا مهرهای چوبی و یا نقاشی با قلم‌های مخصوص انجام می‌شود.

چاپ با مهر فوم

امروزه در ایران پارچه قلمکار از جنس پنبه است و از رنگدانه‌های پیگمنت استفاده می‌شود. کاربردهای پارچه قلمکار شامل پارچه‌های سفره، دستمال، سجاده، پرده، رومیزی، روتختی و... است.

چاپ قلمکار

۲ **چاپ کلاقه‌ای یا باتیک:** در این چاپ روی قسمت‌هایی از پارچه با استفاده از موم طبیعی، مثل سقز، یا چربی حیوانی (پی) که مانع جذب آب و رنگ است و به‌کمک مهر مخصوص باتیک نقوش به‌پارچه منتقل شده، رنگرزی پارچه انجام می‌شود. با این شیوه رنگرزی، همه پارچه به جز قسمت‌هایی که به واسطه مهرزدن با موم، مقاوم به جذب رنگ شده‌اند، رنگ می‌شود.

این عملیات ممکن است چند بار تکرار شود، در آخر موم‌ها را با حرارت و روزنامه از پارچه جدا می‌کنند. چاپ باتیک بیشتر بر روی پارچه ابریشمی انجام می‌شود.

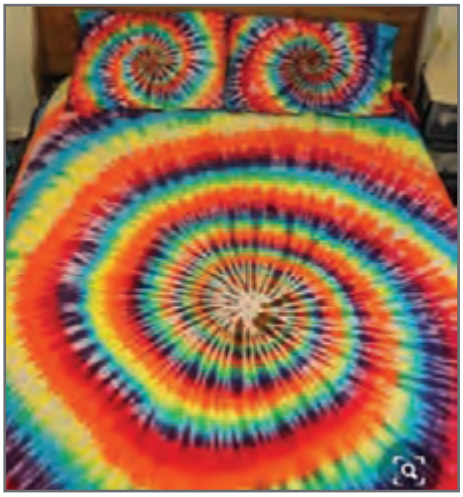
۳ **نقـاشی باتیک:** در نقـاشی بـاتیک پارچه برروی چهارچوبی نصب شده، نقش مـوردنظر روی پـارچه کشیده می‌شود. سپس طرح با ماده مقاوم مثل پارافین دورگیری می‌شود؛ پس از آن داخل طرح‌های دورگیری شده، به‌وسیله قلم‌مو رنگ می‌شود.

نقاشی باتیک

پژوهش کنید

آیا می‌دانید چاپ باتیک در کدام مناطق ایران بیشتر انجام می‌شود؟

۴ **رنگرزی گِره‌ای:** رنگرزی گِره‌ای، مقاوم کردن بخش‌هایی از پارچه است که با استفاده از شیوه‌های مختلف تازدن، گره زدن، بستن، تابیدن، پیچیدن و... انجام می‌شود. در این روش پس از رنگرزی، پارچه بسته شده، شستشو و سپس باز می‌شود و طرح و نقش ایجاد شده نمایان می‌گردد.

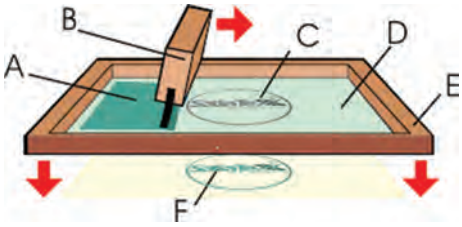

چند نمونه رنگرزی گِره‌ای

۵ **چاپ استنسیل یا ترافارد:** در این روش ابتدا طرح موردنظر را روی طلق یا هر سطح مشابهی کشیده، به‌کمک قیچی، تیغ یا هویه مخصوص، طرح بریده و خارج می‌شود. سپس طلق را به پارچه چسبانده، به‌کمک تامپون یا ابر آغشته به رنگ، بخش خالی شده طلق رنگ می‌شود.
در این روش چاپ می‌توان طرح‌هایی با سایه‌روشن روی لباس و پارچه ایجاد کرد.

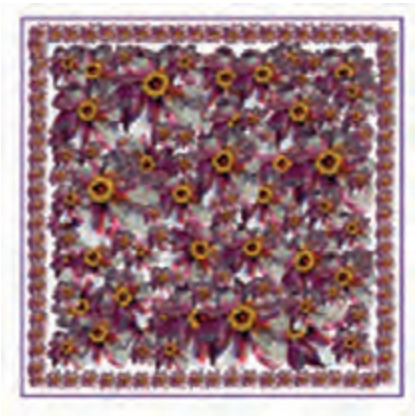

استنسیل یا ترافارد

چاپ دیجیتال روی لباس و روسری پلی استر

فعالیت کارگاهی

به‌پارچه‌های نقش‌دار لباس‌ها با دقت نگاه کنید، آیا چاپی روی آن انجام شده یا نقش رنگی پارچه ناشی از بافت با نخ‌های رنگی در آن است؟
آیا می‌توانید تشخیص دهید چاپ انجام شده روی پارچه چگونه انجام شده است و نوع چاپ آن چیست؟

■ عملیات تکمیلی انجام شده بر روی پارچه

به کلیه عملیاتی که با توجه به کاربرد پارچه خواص مطلوبی در آن ایجاد می‌کند و خواص نامطلوب آن را کاهش می‌دهد و کالا را به استانداردهای موجود نزدیک می‌کند، عملیات تکمیل کالای نساجی گفته می‌شود. به‌عنوان مثال عملیات تکمیلی که بر زیردست پارچه اثر می‌گذارد، (استفاده از آهار، به سفت شدن پارچه کمک می‌کند و انعطاف‌پذیری آن را کاهش می‌دهد، یا استفاده از مواد نرم‌کننده که موجب افزایش انعطاف‌پذیری و نرمی پارچه می‌گردد).

۳
واحد یادگیری

پارچه‌های سنتی ایران

هنر پارچه‌بافی یکی از زیباترین و قدیمی‌ترین هنرهای ایرانیان است. این هنر که شامل طیف گسترده‌ای از پارچه‌های بافته شده با دست است، از طریق اتصال دو مجموعه از عناصر تار و پود و به‌کمک دستگاه‌های پارچه‌بافی سنتی بافته می‌شود.

در ایران پارچه‌های سنتی زیادی وجود دارند که دارای بافت متفاوتی نسبت به‌هم بوده و با توجه به طرح، رنگ و جنس الیاف به‌کار گرفته شده در آن، هنر، فرهنگ، آداب و رسوم و زیبایی‌های هر منطقه از ایران را به نمایش می‌گذارند. پارچه‌بافی سنتی برحسب هدف تهیه، شکل ظاهری، روش تولید و مواد و تجهیزات به‌کاررفته در بافت انواع مختلفی دارند. این پارچه‌ها بسیار نفیس و زیبا بوده ودارای نشان ملی از میراث فرهنگی و بعضی دارای نشان اصالت یونسکو می‌باشند که از آن جمله می‌توان به‌پارچه مخمل کاشان، سفره قلمکار و زری‌بافی اصفهان، سفره کردی خراسان، حمام سری قاسم‌آباد، چوقا بافی خوزستان، رند بافی بوشهر و... اشاره کرد.

پارچه‌های دست‌باف ایرانی را می‌توان به دو گروه تقسیم کرد:

۱ پارچه‌های دست‌باف نفیس

۲ سایر پارچه‌های دست‌باف

پارچه‌های دست‌باف نفیس

پارچه‌هایی هستند که به واسطهٔ دشواری بافت و مواد اولیهٔ مرغوب و گران‌بها باعنوان «دست بافته‌های نفیس» یاد می‌شوند. از پارچه‌های نفیس ایرانی می‌توان به زربفت، مخمل، ترمه، دارایی و پارچه‌های ابریشمی اشاره کرد.

زربفت

زری یا زربفت نفیس‌ترین منسوج ایرانی است که در بافت آن از نخ گلابتون استفاده می‌شود. گلابتون نخ ابریشمی بسیار ظریف است که به دور آن رشتهٔ نازکی از فلز طلا یا نقره پیچیده شده باشد. این پارچه دارای دو نوع نخ پود یکی برای نقش‌اندازی و دیگری با نخ تار جهت بافت زمینه به‌کار می‌رود.

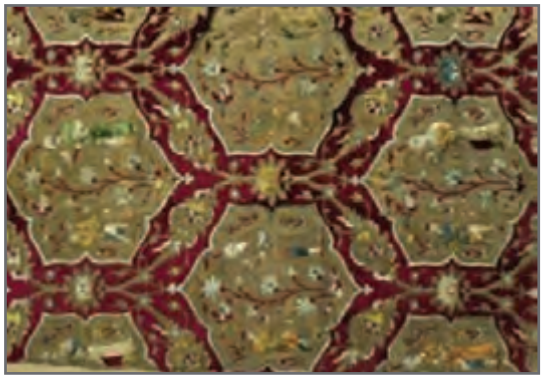
پارچه زربفت برجسته ابریشمی، طرح ماهی همراه با گل

شاه عباسی، ۱۳۵۴ خورشیدی و پارچه زربفت

مخمل

مخمل نوعی پارچهٔ نخی یا ابریشمی است که علاوه بر تار و پود دارای نخ خواب یا پرز است. مخمل به دو روش مخمل ساده و نقش برجسته بافته می‌شود. مخمل زربفت از دست‌بافته‌های نفیسی است که در قدیم برای بافت آن از نخ‌های گلابتون استفاده می‌شد.

مخمل گل برجسته هفت رنگ مربوط به دوره صفویه

دارایی (ایکات)

پارچه دارایی پارچه‌ای است بسیار باارزش از جنس ابریشم که برای منقوش نمودن پارچه، نخ چله (تار) قبل از بافت، با تکنیک رنگرزی گره‌ای، رنگ می‌شود. بافت این پارچه در ایران از دیرباز در مناطق مختلفی انجام می‌گرفته است، درحال حاضر تنها در یزد بافته می‌شود.

چله و پارچه دارایی

پژوهش کنید

بافت پارچه دارایی چگونه است و چرا به این نام خوانده می‌شود؟

ترمه

ترمه یکی از دست بافته‌های نقش‌دار بسیار ظریف ایران است. بافت ترمه از اوایل دورهٔ صفویه در ایران رواج یافت. یزد و کرمان از مراکز مهم تولید ترمه هستند. در گذشته ترمه از الیافی مانند: کرک، پشم و ابریشم طبیعی بافته می‌شدند ولی امروزه در بیشتر موارد از پلی‌استر و ویسکوز با دستگاه‌های بافندگی بافته می‌شود.

رومیزی قرمز ترمه‌بافی طرح بهارستان اثر حسین یزد

■ چادرشب

چادرشب، دست‌بافته‌ای سنتی است که در بسیاری از روستاهای ایران به‌ویژه در استان‌های گیلان، مازندران، گلستان، قزوین، خراسان، یزد، هرمزگان و... بافته می‌شود. به‌نظر می‌رسد در گذشته از آن به‌عنوان روانداز در شب استفاده می‌کردند. چادرشب معمولاً از نخ ابریشم رنگی است. ولی درحال حاضر از الیاف مصنوعی مثل اکریلیک نیز استفاده می‌شود.

چادرشب یک رنگ قاسم آباد

■ سایر پارچه‌های دست باف

سایر پارچه‌های دست‌باف ایرانی که با استفاده از مواد اولیه‌ای نظیر پشم، پنبه و کرک یا ابریشم بافته می‌شوند عبارت‌اند از: احرامی‌شوشتر، اجاق قُراقی، احرامی‌یزد، اُرمک، بَرَک، باشلُق، بقچهٔ حمام یا لنگ، پتو، پَریوار، پَن، تُن یا فرَت، جاجیم، جانمازی، جیم، چَفیه، چَنته، چوقا(چوخا)، چَپَری، حمام سَری(جاجیمچه)، خورجین، دستمال، رویهٔ، لحاف (روتختی)، ساچیم، سجاده، سفره، سیاه‌چادر، شال ترمه، شَعر، شمد، عبا، عریض، فُرَت، قناویز، کارت‌بافی، کرباس، کیسه حمام، گزی، متکاذین، مَداخله، موج، ماشته و... .

چند نمونه بافت سنتی

چند نمونه بافت سنتی: موج بافی، چوقا، عبابافی، شمد، شعربافی و احرامی‌بافی

پژوهش کنید

در مورد دست بافته‌های منطقه زندگی خود تحقیق کنید.
نام دست بافته، جنس بافت و کاربرد آن و همچنین تصاویری از آن دست‌بافته‌ها را جمع آوری کنید.
بازدیدی از مرکز میراث فرهنگی داشته باشید و انواع دستگاه‌های بافت و پارچه‌های دست‌بافت سنتی منطقه خود را بررسی کنید.

استاندارد ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مبتنی بر شایستگی درس دانش فنی پایه

عنوان پودمان	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	استاندارد عملکرد (کیفیت)	نتایج مورد انتظار	شاخص تحقق	نمره
پودمان۲: فرایند تولید پارچه ، پارچه‌های سنتی	۱ فرایند تولید پارچه انواع بافندگی ویژگی پارچه‌ها انواع برچسب روی لباس ۲ رنگرزی، چاپ پارچه، پارچه‌های سنتی	ـ انواع پارچه و ویژگی‌های آن ـ کاربرد انواع پارچه بافندگی چیست ـ انواع روش تولید ـ نام‌گذاری پارچه ـ رنگرزی پارچه ـ انواع روش‌های چاپ پارچه ـ انواع پارچه‌های دست‌باف ایران	بالاتر از حد انتظار	ـ تحقیق و پژوهش در مورد انواع پارچه ـ کاربرد پارچه‌ها ـ بافندگی چیست و انواع روش تولید پارچه ـ معرفی برچسب‌های لباس ـ لکه‌بری‌ها ـ رنگرزی و چاپ پارچه ـ تحقیق در مورد پارچه‌های دست‌باف محل سکونت	۳
			در حد انتظار	ـ شناسایی چند نمونه پارچه و ویژگی آنها ـ کاربرد چند نمونه پارچه ـ بافندگی چیست ـ دو نمونه روش تولید پارچه ـ معرفی برچسب‌های لباس ـ معرفی پارچه‌های سنتی و چند نمونه چاپ	۲
			پایین‌تر از حد انتظار	ـ شناسایی دو نمونه پارچه ـ کاربرد و ویژگی آن ـ بافندگی چیست و روش تولید پارچه ـ معرفی دو نمونه پارچه سنتی	۱
	نمره مستمر از ۵				
	نمره شایستگی پودمان از ۳				
	نمره پودمان از ۲۰				

پودمان ۳

مفاهیم پایه، ابزار و تجهیزات طراحی و دوخت لباس

واحد یادگیری ۱

اهمیت و ضرورت مد و صنعت پوشاک

مقدمه

طراحی مد استفاده از طراحی و زیباشناسی در تولید پوشاک، کیف، کفش و زیورآلات است. از طرف دیگر متأثر از تاریخچه رسمی مد، فرهنگ و آداب و رسوم جوامع مختلف بوده و به همین دلیل دارای تنوع زیادی است.

طراحان مد تلاش می‌کنند تا لباسی را طراحی کنند که دارای زیبایی و راحتی پوشش باشد. آنها برای افراد مشخص می‌کنند هر لباسی برای چه موقعیتی، چه سنی و چه ویژگی‌های اندامی، مناسب است.

برخی از لباس‌ها برای یک فرد به‌صورت دوخت سفارشی(اوت کوتوغ یا اوت کوتور) تهیه می‌شود، این دوخت‌ها دستمزد بالایی دارند، ولی بیشتر پوشاک امروزی به خصوص لباس‌های روز معمولی، برای بازار انبوه طراحی می‌شوند.

آیا تاکنون دقت کرده‌اید:

ـ نیازهای انسان برای لباس پوشیدن چیست؟
ـ آیا محصولات مد فقط شامل لباس می‌شود؟
ـ انواع مد از نظر طراحی و تولید پوشاک چیست؟
ـ مد، سبک و مد زودگذر چه تفاوتی با یکدیگر دارند؟
ـ مشاغل مرتبط با این رشته چیست؟
ـ ویژگی‌های حرفه طراحی لباس چیست؟ و با چه گروه‌های شغلی دیگر در ارتباط است؟

اهمیت و ضرورت صنعت پارچه

■ صنعت پوشاک سهم عمده‌ای از توسعه اقتصادی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است. مصرف بسیار پایین انرژی در کنار سهم بالای اشتغال، ارزش‌افزوده و ارزآوری این صنعت باعث شده، مانند دارویی برای اقتصاد کشورهایی با برنامه‌ریزی کلان، توسعه صنعتی و اقتصادی به حساب بیاید.

■ بزرگ‌ترین مزیت نسبی در صنعت پوشاک اشتغال‌زایی است، هرجای دنیا وقتی می‌خواهند در کشورشان اشتغال‌زایی کنند، صنعت نساجی و پوشاک را توسعه می‌دهند.

■ ایران با وجود ظرفیت‌هایی همچون دارابودن فرهنگ غنی، منابع انسانی متخصص، ظرفیت طراحی، تجمع دانش فنی، سرمایه‌گذاری در فناوری، تولید پویا و اهمیت دادن به کیفیت سلامت و محیط‌زیست در صنعت نساجی و پوشاک می‌تواند نقش قابل‌توجهی در تجارت جهانی با قابلیت استانداردهای بالا ایفا کرده و در بازارهای داخلی و بین‌المللی در بخش‌هایی با کیفیت بالا و طیف گسترده محصولات، مشارکت داشته باشد.

چرا مردم لباس می‌پوشند؟

مردم سه نیاز اصلی برای پوشیدن لباس دارند.
نیازهای فیزیکی: امنیت و محافظت
نیازهای روان‌شناسی: هویت فردی و بهتر نشان دادن شکل ظاهری، هویت فرهنگی و زیبایی
نیازهای اجتماعی: پیراستگی و زیبایی استاندارد جامعه

فیزیکی

روان‌شناسی

اجتماعی

مد چیست؟

هر نوع پوشش رفتاری که در یک دوره زمانی یا مکانی متداول گردد را «مد» می‌نامند. مد به اندازه‌ای در زندگی انسان گسترده شده است که تمامی‌شئونات آن را در بر می‌گیرد. هرکجا که جنبه زیبایی‌شناسی و یا زیبایی طبیعی در میان باشد، مد در آنجا حضور دارد. این مفهوم ممکن است بر روی تمامی‌جنبه‌های مختلف زندگی در یک جامعه تأثیر بگذارد، از نوع تغذیه گرفته تا پوشش، تزئینات و غیره در محیط زندگی افراد گستره مد است.

به‌طور کلی، معیارهای مطلوب پوشش و مد در اسلام را می‌توان در کلمه حجاب خلاصه نمود که نه تنها برای زنان، بلکه برای مردان نیز مصداق پیدا می‌کند. کلمه حجاب در لغت به معنای پرده‌افکندن و حایل قراردادن میان دو چیز است. همچنین از نظر اسلام میان حیا و پوشش، رابطه تنگاتنگی وجود دارد. به تعبیر بهتر، پوشش به خصوص درباره زن، از لوازم حیا است.

عوامل پیدایش مد

فطرت انسان

↓

زیرساخت‌های تاریخی و اجتماعی جامعه

↓

همانندسازی نگرش و الگوهای رفتاری فرد دیگری در زندگی

فعالیت عملی

آیا تاکنون به تأثیر مد در ابعاد مختلف زندگی‌تان دقت کرده‌اید؟
به‌نظر شما وجه مشترکی بین مد و طراحی مد وجود دارد؟
طراحی مد با چه حوزه‌های دیگر فرهنگی و هنری در ارتباط است؟

محصولات مد چه هستند؟

لوازم و ملزومات لباس

تزئینات و لوازم منزل

پوشاک

فعالیت عملی

موارد زیر را در کلاس بررسی و به سؤالات پاسخ دهید:

به نظر شما چه محصولات دیگری در جامعه تابع مد هستند؟

چگونه شرایط اقتصادی بر حوزهٔ مد تأثیر می‌گذارد؟

آیا رفتارهای خاص هر فرد که مربوط به روحیات فردی است را می‌توان در حوزه مد قرار داد؟

اولین بنیان‌گذار مد در دنیا

برخلاف تصور بسیاری که مد را زائیده تفکر غربی می‌دانند، آنچه در تاریخ جهان ثبت شده برای اولین بار یک ایرانی به‌نام «*ابوالحسن علی‌ابن نافع*» مشهور به زریاب (به گویش کردی، زیوریاب Ziryab) یک نوعی از پوشش را در گوشه‌ای از دنیا (اسپانیا) مد کرد.

«ابوالحسن علی‌بن‌نافع» ملقب به «زریاب» و معروف به «بصری» ایرانی‌الاصل بود، وی در سال ۲۱۰ قمری (۷۸۹ میلادی) دیده بر جهان گشود.

زریاب فرهنگ پوشش، اخلاق و حتی نظافت را با خود به غرب برد زریاب مسواک و خمیردندان را که طعمی‌دلنشین نیز داشته از ایران به غرب برد. وی نوعی از پوشش را برای آقایان و بانوان مد کرد. مردها به تقلید از او موی خود را بلند کرده و با استفاده از سدر و رزماری موی خود را صاف می‌کردند و روی شانه‌های خود می‌ریختند (رسمی‌که تا پیش از این وجود خارجی نداشت).

لباسی که وی مد کرد در فصول مختلف سال از حیث شکل و رنگ تغییر می‌کرد. وی در فصل بهار از رنگ‌های روشن نظیر زرد، سبز و آبی استفاده می‌کرد، در فصل تابستان جامه‌های گشاد نخی و در زمستان کلاهی پشمین که به پشت لباس متصل بود بر سر می‌گذاشت.

مردان تنها گروهی نبودند که تحت تأثیر وی از پوشش خاص تبعیت می‌کردند، زنان نیز جامه‌هایی راحت و گشاد همراه با روسری‌هایی که به زیبایی گلدوزی شده بود به سر می‌کردند. تغییری که در نحوه پوشش در اواخر قرن هشتم میلادی به واسطه دانشمندان ایرانی و گسترش اسلام پدید آمد، سبب تغییری عظیم در پوشش در ناحیه ترکیه امروزی، آسیای مرکزی و خاور دور گردید، این موضوع تا قرن یازدهم میلادی با سرعتی وصف‌ناپذیر ادامه پیدا کرد.

■ آیا تاکنون نام آوانگارد را شنیده‌اید؟

■ به‌نظر شما چه تفاوتی بین آوانگارد مد و طراحان مد و لباس است؟

طراحان پیشرو لباس (آوانگارد): به هنرمندان طراح لباس گفته می‌شود که در یک دوره معین، پیشروترین روش‌ها را در کارهایشان استفاده می‌کنند و اغلب پایه‌گذار جنبش‌های نو هستند. در مد و طراحی لباس به معنای جدید، تجربه نو و ابتکاری، شکستن قالب‌ها و سنت‌ها است. البته آوانگارد بودن به معنی رد پیشینه‌ها نیست بلکه از پیشینه‌ها و گذشتگان برای حرکت بهره می‌گیرد، گذشته درسی است برای بهتر شدن، نه یک عنصر بازدارنده.

تولیدکنندگان لباس

تولیدکنندگان لباس در سه گروه اصلی قرار می‌گیرند این سه گروه شامل سفارشی‌دوز انحصاری، پوشاک آماده و تولید انبوه است.

■ **سفارشی‌دوز یا تولید انحصاری لباس بانوان**

«اوت کوتور» یا «اوت کوتوغ» به معنای «دوزندگی و دوخت در سطح بالا» یا به «طراحی، دوخت لباس و سوزن‌دوزی در سطح بالا» گفته می‌شود که به خلق و ایجاد پوشاک و لباس‌های سفارشی می‌پردازد. خیاطان سفارشی‌دوز عمدتاً طراحی و ساخت لباس را به‌صورت سفارشی و بر اساس ویژگی‌های فرم اندام یک مشتری خاص طراحی کرده و می‌دوزند.

به‌طور معمول در سفارشی‌دوزی پارچه‌های گران‌قیمت و با کیفیت بالایی انتخاب می‌شود و با دقت بسیار بالا به جزئیات طراحی لباس، تهیه الگو، دوخت، تزئینات و اتمام کار لباس توجه می‌شود که این کار فرایندی بسیار وقت‌گیر است.

■ در دوخت سفارشی ظاهر و تناسبات لباس به نسبت هزینه مواد، زمان لازم برای اجرای دوخت در اولویت قرار دارد.

پوشاک آماده پوشیدن

پوشاک آماده که به اختصار «RTW» گفته می‌شود به پوشاکی دوخته شده در سایزهای استاندارد، نه به سفارش یک فرد خاص و مطابق با اندازه‌های وی گفته می‌شود. پوشاک آماده، مرز بین دوخت سفارشی و تولید انبوه هستند. این لباس‌ها برای مشتری‌های مخصوص دوخته نشده‌اند ولی دقت بسیار زیادی در انتخاب پارچه صورت گرفته است و به‌منظور تضمین انحصاری، این لباس‌ها در مقادیر محدود دوخته شده‌اند و در نتیجه به نسبت گران‌قیمت‌تر هستند.

در صنعت پوشاک این لباس‌ها به گونه‌ای آماده می‌شود که به پرو لباس نیازی نیست. آنها از سایزها و الگوهای استاندارد، تجهیزات و ماشین‌آلات کارخانه‌ای و تکنیک‌های تولید سریع و با کیفیت استفاده می‌کنند، تا هزینه‌ها در مقایسه با پوشاک سفارشی بسیار پایین‌تر باشد.

تولید انبوه

در حال حاضر صنعت پوشاک بیش از هر چیز، متکی بر فروش بازار و تولید انبوه است، زیرا تولید انبوه طالب بیشتری دارد و نیاز طیف گسترده‌ای از مشتریان را تأمین می‌کند. متخصصان مد، برای هر فصل مد، مراحلی را تعیین می‌کنند که بر اساس آن لباس‌ها در سطح انبوه تولید می‌شود.

آنها اغلب تمام طول یک فصل را صبر می‌کنند تا مطمئن شوند آیا سبک مطرح شده می‌تواند بازار را به دست بگیرد یا نه، سپس برای تولید آن ابتکار عمل را به‌دست می‌گیرند آنها به‌منظور صرفه‌جویی در هزینه و زمان از پارچه‌های ارزان‌تر و تکنیک‌های ساده‌تر برای تولید استفاده می‌کنند که به‌راحتی می‌تواند توسط یک ماشین یا دستگاه انجام شود؛ در نتیجه محصول نهایی می‌تواند خیلی ارزان‌تر به فروش برسد.

۲
واحد یادگیری

مفاهیم پایه

برای موفقیت در صنعت پوشاک، طراحان، تولیدکنندگان انبوه، تولیدکنندگان سفارشی (خیاط سفارشی دوز «اوت‌کوتوغ») و تولیدکنندگان پوشاک آماده باید درکی از گرایش‌ها و مفاهیم پایه مد داشته باشند. این مفاهیم کلی عبارت‌اند از:

■ مد (Mode , Fashion)

ظاهر و نسبت متداول در یک جامعه که می‌تواند حوزه پوشش و رفتار افراد باشد. هر سبکی که در دوره زمانی کنونی، دارای محبوبیت است.

بحث و گفت‌وگو کنید

درحال حاضر مد روز در پوشاک و پارچه چیست؟

■ طرح (Design)

ایده یا پیشنهاد فرم یا مدل لباس بوده و مهم‌ترین بخش از مجموعه برنامه‌ریزی‌های دقیق برای اجرای الگو و دوخت لباس است.

پژوهش کنید

چند طرح لباس را در کلاس به هم‌کلاس‌های خود نشان دهید.

■ **سبک (Style)**

هر فردی شیوه یا سبک لباس پوشیدن خود را در طول زمان برای خودش می‌سازد. طراح لباس نیز آن را برای بیان و نمایش موضوع خود استفاده می‌کند.

بحث و گفت‌وگو کنید

سبک شما چیست؟

طراحان لباس برای ارائه کارهای خود سبکی در نظر می‌گیرند تا با توجه به آن، کار خود را از دیگران متمایز کرده و در ضمن خود را با آن به جامعه معرفی کنند.

■ **روند مد (Fashion trend)**

هر چیزی که در یک دوره زمانی خاص و از طریق بازار، مد می‌شود.

بحث و گفت‌وگو کنید

به‌نظر شما چه مدتی یک مد محبوب باقی می‌ماند؟

■ **مد زودگذر (Fad)**

مدی که به یکباره مورد توجه عموم قرار می‌گیرد و مانند یک انفجار، سریع مد می‌شود و از بین می‌رود.

بحث و گفت‌وگو کنید

امسال چه مد زودگذری در شهر شما وجود داشت؟

■ **کلاسیک (Classic)**

مدی که در طول دوره زمانی زیادی مورد پذیرش عموم قرار می‌گیرد.

پژوهش کنید

به‌نظر شما یک نمونه لباس مد کلاسیک چه ویژگی‌هایی دارد؟

ماندگاری طراحان لباس در صحنه کسب و کار مد بستگی به شرایط زیر دارد:

- مد
- طرح
- سبک
- روند مد
- کلاسیک
- مد زودگذر
- دوره مد

دورهٔ مد

بحث و گفت‌وگو کنید

به‌نظر شما آیا مدها ثابت هستند؟

آیا مد دارای شروع و پایانی‌است، مدت ماندگاری آن چه اندازه است؟

پدیدهٔ مد در یک زمان، تنها توسط بخش کوچکی از افراد جامعه شروع شده سپس افراد زیادی آن را استفاده کرده، فراگیر می‌شود و بعد از آن افول می‌کند.

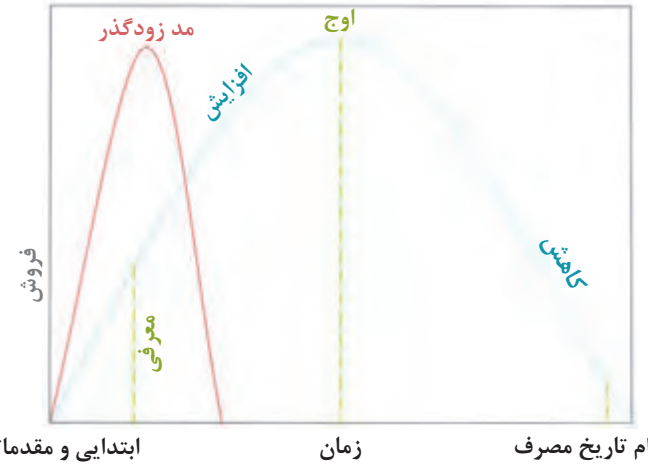
به همین دلیل به چهار دوره تقسیم می‌شود:

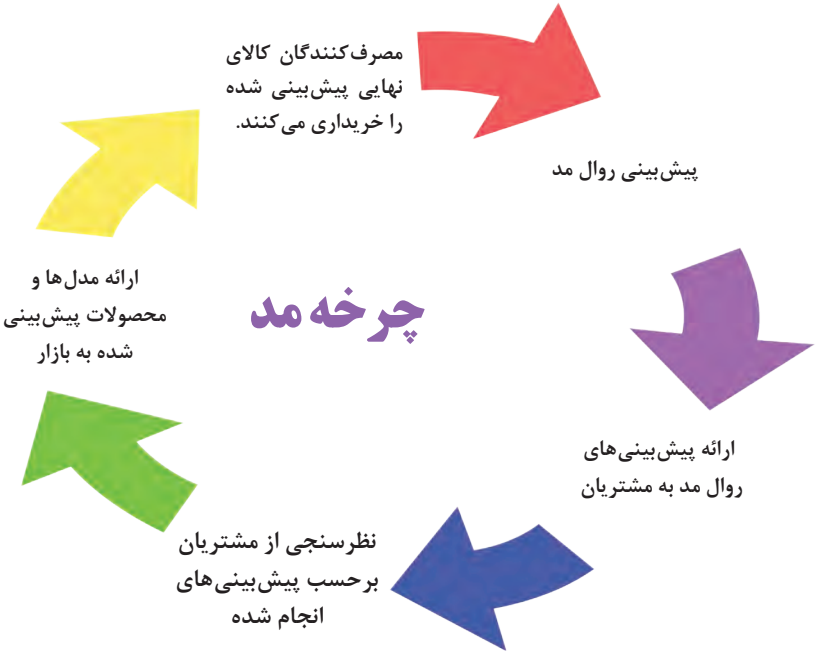
۱. ابتدایی (مقدماتی)
۲. افزایشی
۳. اوج (صعود)
۴. کاهش و منسوخ

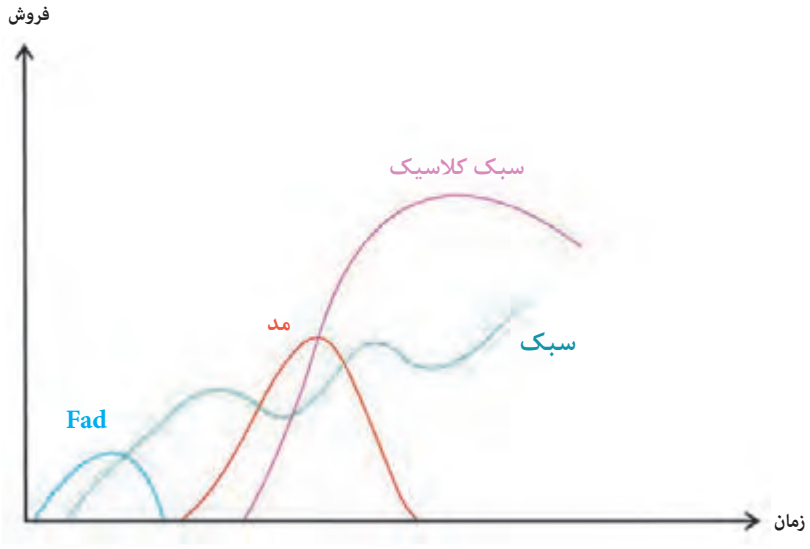

- **ابتدایی و مقدماتی:** شروع مد و شیوهٔ پوشیدن لباس توسط تعداد کمی از افراد جامعه.
- **افزایش:** مورد توجه عموم مردم قرار گرفتن آن مد و پوشش.
- **اوج:** بالاترین استقبال و محبوبیت یک شیوه لباس پوشیدن.
- **کاهش:** آخرین مرحله محبوبیت یک شیوه پوشش و عدم استقبال مردم.

مد زودگذر
اوج
افزایش
کاهش
فروش
معرفی
ابتدایی و مقدماتی
زمان
اتمام تاریخ مصرف

چرخه مد
مصرف‌کنندگان کالای نهایی پیش‌بینی شده را خریداری می‌کنند.
پیش‌بینی روال مد
ارائه پیش‌بینی‌های روال مد به مشتریان
نظرسنجی از مشتریان برحسب پیش‌بینی‌های انجام شده
ارائه مدل‌ها و محصولات پیش‌بینی شده به بازار

مشاغل مرتبط با این رشته

پژوهش کنید

به‌نظر شما مشاغل فعال در زمینه طراحی لباس، مد و پوشاک چه هستند؟

طراح لباس

یک طراح لباس از ترکیب خطوط، تناسبات، رنگ، بافت و شکل مناسب یک لباس را به صورت یک تصویر آماده می‌کند. داشتن مهارت‌هایی مانند: ترسیم الگو، دوخت و تزئینات برای یک طراح لباس الزامی است، اما به‌عنوان پیش شرط برای تبدیل شدن به یک طراح لباس موفق در نظر گرفته نمی‌شوند. بسیاری از طراحان مد دوره‌های آموزشی کامل و کارآموزی را در دانشگاه‌ها و مراکز تولید لباس گذرانده‌اند.

طراحی فنی

یک طراح فنی با گروه فنی تولید پوشاک کار می‌کند، وظیفه طراح فنی انتخاب مواد اولیه، پارچه‌های مناسب و سایزبندی صحیح لباس‌هاست.طراح فنی قبل از تولید انبوه، نمونهٔ اولیه پوشاک را روی تن یک مانکن (با تناسب اندام کامل) بررسی می‌کند و تصمیم می‌گیرد که کدام‌یک از تناسب‌ها یا قسمت‌ها، پیش از تولید انبوه باید تغییر کند.

طراح پارچه

یک طراح پارچه بعد از آموزش در مراکز آموزش عالی، طرح پارچه را بر اساس کاربرد آن در لباس، مبلمان، پرده و غیره طراحی می‌کند. یک طراح پارچه به طور رسمی‌باید در مراکز آموزش عالی، آموزش رسمی دوره‌های کارآموزی را گذرانده باشد.

تصویرگر مد

یک تصویرگر مد برای نمایشگاه‌های مد، کتاب‌های طراحی لباس و مد و تبلیغات بازرگانی، به‌وسیله ابزار رنگ‌آمیزی دستی «ابزار اثرگذار و اثرپذیر» یا به‌وسیله نرم‌افزارهای رایانه‌ای رنگ‌آمیزی طرح‌های لباس را ترسیم می‌کند. تصویرگر مد باید دوره‌های آموزشی کامل رسمی و کارآموزی را بگذراند.

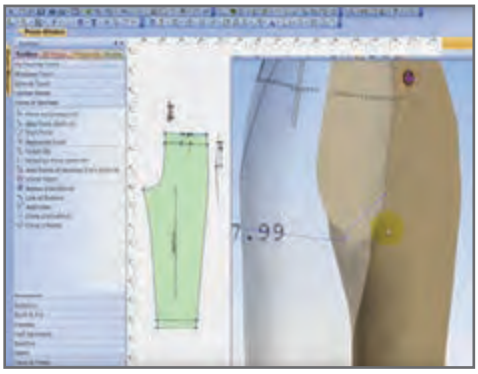

■ طراح الگو

یک طراح الگو طرح اولیه الگو و تکه‌های الگوی لباس را آماده می‌کند. این کار ممکن است به‌صورت دستی و به کمک ابزار اندازه‌گیری و ترسیم الگو روی کاغذ و یا با استفاده از نرم‌افزارهای مرتبط الگوسازی انجام شود. یکی دیگر از روش‌های بسیار کارآمد، استفاده از الگوسازی حجمی‌است، در این روش پارچه مستقیم روی مانکن خیاطی قرار گرفته و مراحل اندازه‌گیری و الگوسازی قسمت‌های مختلف لباس روی آن انجام می‌شود. برای کار کردن به‌عنوان طراح الگو آموزش‌های رسمی الزامی‌ست.

■ خیاط

یک خیاط، سفارش لباس‌های طراحی شده را می‌گیرد و بنا به اندازهٔ مشتری آن را الگوسازی کرده و پس از دوخت به مشتری تحویل می‌دهد. لباس‌هایی چون کت و دامن، مهمانی، شب و غیره. یک خیاط باید دورهٔ آموزش رسمی‌و دوره کارآموزی را گذرانده باشد.

خیاط زنانه

یک خیاط زنانه در زمینه لباس‌های مخصوص زنان کاملاً تخصص دارد و تمام مراحل آماده‌سازی لباس شامل: انتخاب طرح لباس متناسب با ویژگی‌های فرد، انتخاب پارچه، تهیه الگو، برش و دوخت پارچه، تزئینات مناسب مدل و غیره را انجام می‌دهد. خیاط زنانه مهارت طراحی الگوی لباس و دوخت لباس‌های «روز، مهمانی، شب، عروس»، همچنین لباس‌های «محیط کار، مانتو و شلوار» و لباس زیر زنانه را دارا است.

دوزنده

یک دوزنده، لباس‌ها را با دست یا ماشین دوخت می‌دوزد. این نوع دوزنده‌ها اغلب به عنوان اپراتورهای ماشین‌های دوخت در تولیدی‌ها، کارگاه‌ها و یا در فروشگاه پوشاک (مانند فروشگاه لباس عروس) کار می‌کنند. دوزندگان معمولاً مهارتی در طراحی، برش پوشاک و یا تنظیم‌کردن یا رفع عیوب لباس روی تن افراد ندارند و تنها دوخت قسمت‌های مختلف لباس را انجام می‌دهند، در این قسمت سرعت عمل در دوخت اهمیت بسیار زیادی دارد.

طراح سبک

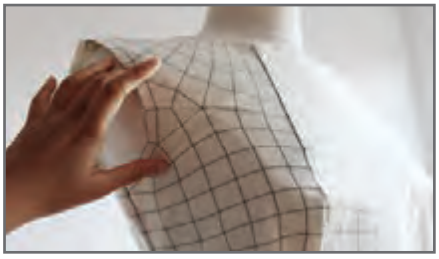
یک طراح سبک یا مشاور مد با ایجاد هماهنگی بین لباس‌ها، جواهرات، کفش، کیف و لوازم جانبی پوشاک، در نمایش‌های مد، مراسم خاص و عکاسی، زیبایی کار را دو چندان می‌کند. طراح سبک با حس زیبایی‌شناسی قوی بین لباس‌ها هارمونی و هماهنگی برقرار کرده و ظاهری زیبا را برای شخص به‌وجود می‌آورد. طراح سبک ممکن است به مشتری شخصی برای هماهنگ کردن لباس مشاوره دهد. بسیاری از طراحان سبک در زمینه طراحی مد، تاریخچه مد و حتی لباس‌های تاریخی آموزش دیده‌اند و دارای سطح بالایی از تجربهٔ تخصصی در زمینه مد و روند آن در آینده هستند.

برشکار لباس

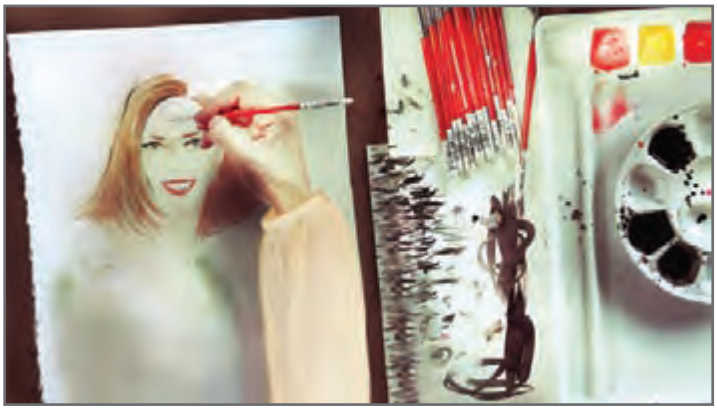

یک برشکار لباس، الگوهایی که به‌صورت دستی یا به وسیله نرم‌افزارهای الگوسازی تهیه شده را روی پارچه‌های چندلایه قرار داده و پس از برش در اختیار دوزنده لباس قرار می‌دهد.

مربی طراحی مد

یک مربی طراحی مد، مسئولیت آموزش مهارت‌های متفاوت در زمینه طراحی مد و لباس، همچنین صنایع مرتبط با پوشاک را در مراکز آموزش عالی و دانشکده‌های طراحی مد و لباس به‌عهده دارد.

مدل مد

یک مدل مد (مانکن مد)، لباس‌های طراحی و دوخته شده در نمایشگاه‌های مد، را برای نمایش و یا عکس‌های مجلات مد، طراحی لباس و تبلیغات تجاری لباس به تن می‌کند.
یک مدل ویژه با پوشیدن لباس و اظهارنظر در مورد تناسبات نمونه اولیه لباس، به طراح مد در مراحل ساخت لباس و بعد از آن کمک می‌کند. این مدل مانکن‌ها باید دارای تناسبات اندامی ویژه‌ای باشند.

مسئول کنترل نهایی

یک مسئول کنترل نهایی لباس، مسئول تنظیم و تناسبات نهایی پوشاک است، به ویژه لباس‌هایی که به وسیله ماشین دوخت آماده می‌شوند. (سفارشی‌دوز نیست) گاهی اوقات آنان، مدل را دوباره تغییر می‌دهند (به‌رغم اینکه خیاط‌ها تغییرات و تنظیمات تناسب لباس‌ها را برای مشتری انجام می‌دهند، همهٔ مسئولین کنترل نهایی خیاط نیستند).

مشاور تصویری

یک مشاور تصویری در مورد سبک‌ها و رنگ‌هایی که به چهره، رنگ پوست، مو و فرم اندام مشتری‌ها می‌آید مشاوره می‌دهد.

فروشنده لباس

یک فروشنده لباس برای مناسبت‌های مختلف، مانند لباس‌های روز، عصر، مهمانی، شب و عروس و... سفارش گرفته و به مشتری‌های خود می‌فروشد. فروشنده باید مهارت شناسایی انواع پارچه و چگونگی برخورد مناسب را با مشتری داشته باشد.

روزنامه‌نگار مد

یک روزنامه‌نگار مد در مورد مد، طراحی لباس، پوشاک و یا گرایش‌ها و روندهای مد برای مجلات مقاله می‌نویسد.

خریدار مد

یک خریدار مد ترکیبی از لباس‌های موجود در مغازه‌های خرده‌فروشی، فروشگاه‌های بزرگ و زنجیره‌ای را انتخاب کرده، آن را خریداری می‌کند. بسیاری از خریداران مد در مطالعات تجارت و بازرگانی و یا مطالعات مد آموزش دیده‌اند.

طراح مد و لباس

طراحی مد، هنر استفاده از طراحی و زیبایی‌شناسی در تولید پوشاک، کیف، کفش و زیورآلات است. طراحی مد متأثر از فرهنگ‌ها و آداب و رسوم جوامع مختلف بوده و به اندازه همین تفاوت‌ها دارای تنوع بالایی است. تاریخچه رسمی طراحی مد و لباس به ابتدای قرن نوزدهم، زمانی که طراحان به طراحی لباس برای مجالس اشرافی می‌پرداختند برمی‌گردد. به هنرمندانی که در عرصه پوشاک، کیف، کفش و ... با طرح‌های ابداعی‌شان تأثیر بسزایی در صنعت مد در یک دوره خاص زمانی دارند، «طراح مد و لباس» گفته می‌شود. طراح مد و لباس مدل‌های لباس‌ها، کفش‌ها، کیف‌ها و... را طراحی می‌کند. طرح‌های او یا بدیع و نو بوده و یا اینکه با تغییر در طرح‌های موجود در بازار به‌وجود آمده است. هر طراح مد و لباس حرفه‌ای معمولاً در بخش خاصی تخصص دارد مانند لباس‌های مردانه، لباس‌های زنانه، لباس‌های ورزشی و... .

طراح مد و لباس باید دید خوبی نسبت به رنگ‌ها و اشکال داشته و در هنر دوخت و برش متبحر باشد. او باید از آخرین تحولات و تغییرات دنیای مد اطلاع داشته و جامعه خود را به‌خوبی شناخته و از نیاز و علایق آن آگاه باشد تا بتواند متناسب با نیاز و علایق آنها مدهای زیبا و مورد پسندی را ارائه دهد.

برخی از طراحان مد و لباس به‌صورت فردی و برخی به‌صورت گروهی و تیمی کار می‌کنند و مشتریان آنها متفاوت هستند. گاهی یک فرد خاص (مانند یک بازیگر، ورزشکار، سیاستمدار و...) به صورت دوخت سفارشی و گاهی عموم مردم، مشتریان آنها می‌باشند. طراح مد و لباس معمولاً در کار خود با کارشناسان فنی مربوطه و با تولیدکنندگان ارتباط کاری نزدیکی دارد.

طراح مد و لباس اگر در استخدام شرکت یا مؤسسه‌ای باشد، مطابق با ساعت کاری معمولی فعالیت می‌کند. ولی طراحان لباس مستقل ساعت کار معین و منظمی‌ندارند. آنها گاهی باید ساعت‌ها به‌صورت فشرده کار کنند تا بتوانند طبق زمان‌بندی سفارشات مشتریان را تحویل دهند.

محل کار طراح مد و لباس معمولاً در دفاتر کاری یا کارگاه‌ها می‌باشد ولی گاهی باید برای ملاقات با تولیدکنندگان یا مشتریان خاص نزد آنها برود. طراح مد و لباس در صورت لزوم برای رسیدن به ایده‌های جدید، آگاهی از علایق افراد و دیدن جدیدترین مدها باید به گالری‌های هنری، نمایشگاه‌های مد و لباس و سایر مکان‌های مرتبط در کشور و یا حتی سایر کشورها برود.

تحقیق کنید

درباره نمایشگاه‌های مد و لباس ایرانی تحقیق کرده، به‌صورت گروهی در کلاس ارائه دهید.

وظایف طراح مد و لباس

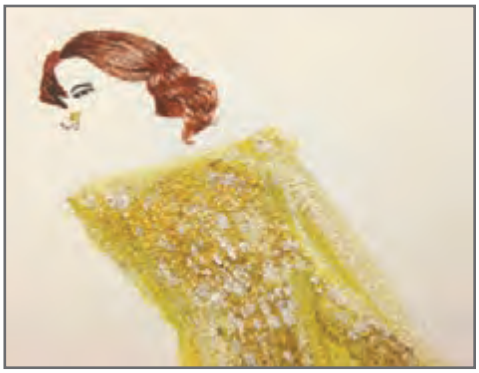
- تحلیل و پیش‌بینی علایق مردم در حوزه نوع پارچه‌ها، رنگ‌ها و اشکال
- کشیدن طرح‌های لباس‌ها، کفش‌ها و... به صورت دستی یا با کمک نرم‌افزارهای رایانه‌ای
- انتخاب رنگ، پارچه، لوازم تزئینی و سبک مناسب برای هر طرح
- تهیه نمونه‌های اولیه
- تخمین هزینه مواد و تولید
- یافتن تأمین‌کنندگان مواد اولیه
- نظارت بر تولید طرح‌ها
- ارائه نمونه‌ها به افراد و مراکز مرتبط مانند سرمایه‌گذاران، تولیدکنندگان و...

خلاقیت در استفاده از عناصر اصلی برای رسیدن به ایده‌ها و طرح‌های جدید

- دید مناسب نسبت به رنگ‌ها، زمینه‌ها و اشکال
- اطلاع از ویژگی‌های مواد، پارچه‌ها، چگونگی کاربرد آنها و فرایند تولید انواع پوشاک
- مهارت‌های طراحی و فنی مانند دوخت و برش
- مهارت‌های ارتباطی مناسب و توانایی بررسی گرایش‌ها و تمایلات مشتریان
- توانایی استفاده از برنامه‌های طراحی رایانه‌ای
- توانایی کار تیمی‌و همکاری با تولیدکنندگان، مشتریان و...
- آگاهی و سواد تجاری به‌خصوص برای طراحانی که به‌صورت آزاد و مستقل کار می‌کنند.

واژه‌های پایه

فارسی	انگلیسی
طراح لباس	Fashion Designer
طراح فنی	Technical Designer
طراح الگو	Pattern Cutter (maker)
طراح پارچه	Textile Designer
تصویرگر مد	Fashion Illustrator
خیاط	Tailor
خیاط زنانه	Dress Maker
دوزنده	Seamstress
مشاور روابط عمومی‌مد	Consultant Public Relation
برشکار الگو	Pattern Cutter
مربی طراحی مد	Teacher of Fashion Design
مدل مد (مانکن مد)	Fashion Model
مدل ویژه (مانکن با ویژگی مناسب)	Fit Model
متخصص دگرش نهایی	Alteration Specialist
مشاور تصویری	Image Consultant
پیش‌بینی کننده مد	Fashion Forecaster
عکاس مد	Fashion Photographer
فروشنده لباس‌های سفارشی	Custom Clothier
روزنامه‌نگار مد	Fashion Journalist
طراح سبک (مشاور مد)	Stylist
خریدار مد	Fashin Buyer

واحد یادگیری ۳

ابزار و تجهیزات طراحی و دوخت

انواع ماشین دوخت

آیا با انواع ماشین‌های دوخت آشنایی دارید؟
با کدام‌یک از ماشین‌های دوخت کار کرده‌اید؟
آیا ابزارهای تصویرسازی لباس را می‌شناسید؟

■ **ماشین دوخت نیمه اتوماتیک همه‌کاره خانگی**
این ماشین‌های دوخت، قابلیت دوخت و گلدوزی را از یک سمت و سردوزی و برش اضافه پارچه را از سمت دیگر داراست. این ماشین دوخت مناسب برای مصارف خانگی و نیمه‌حرفه‌ای است.

■ **ماشین دوخت تمام اتوماتیک همه‌کاره خانگی**
این ماشین دوخت، دارای رایانه و صفحه نمایشگر LED بوده و امکان اتصال به رایانه جهت انتقال طرح و گلدوزی روی پارچه به صورت اتوماتیک (بدون استفاده از دست) را دارد.

■ **ماشین دوخت سردوز خانگی (اورلوک)**

این ماشین دوخت، دارای چند مدل پاک‌دوزی در لبه‌های لباس، همچنین قابلیت برش پارچه اضافه لبه درزها را دارد.

■ **ماشین دوخت راسته دوز صنعتی**

این ماشین با سرعت بالا برای دوخت ساده استفاده شده، با تنظیم درجات دوخت، انواع پارچه ظریف تا ضخیم به راحتی دوخته می‌شود.

■ **ماشین دوخت تمام اتوماتیک جا دگمه‌دوز (مادکی‌دوز صنعتی)**

این نوع ماشین تمام اتوماتیک توانایی دوخت انواع جادکمه در سایزهای مختلف (بارانی، ژاکت، پالتو، مخصوص پارچه تریکو) را داراست. موتور سرخود با تیغی به‌منظور باز کردن جا دکمه و نخ زن اتوماتیک از ویژگی های این ماشین دوخت است.

■ **ماشین دوخت تمام اتوماتیک راسته دوز صنعتی**

کاربرد این ماشین مانند راسته‌دوز صنعتی است با این تفاوت که پایه بالابر، سرنخ‌زن و برنامه محکم‌دوزی (سرقائمی) در شروع و پایین کار را اتوماتیک انجام می‌دهد، تنظیم موقعیت سوزن و شروع آرام و افزایش سرعت نیز از ویژگی‌های این ماشین دوخت است.

■ **ماشین دوخت دو و سه سوزنه صنعتی**

این ماشین‌های دوخت دارای بازوی باز بوده به همین دلیل برای دوخت قسمت‌های ضخیم پارچه‌هایی مانند جین و لی مناسب است. طول بخیه‌های آن قابل تنظیم و برنامه پذیراست، همچنین دوخت معکوس (سرقائمی) را با دو یا سه سوزن انجام می‌دهد.

■ **ماشین دوخت دکمه دوز صنعتی**

با این ماشین دوخت، انواع دکمه های ۲ سوراخه دوخته شده، ابتدا و انتهای نخ نیز بریده می‌شود.

ماشین دوخت تمام اتوماتیک میان‌دوز صنعتی

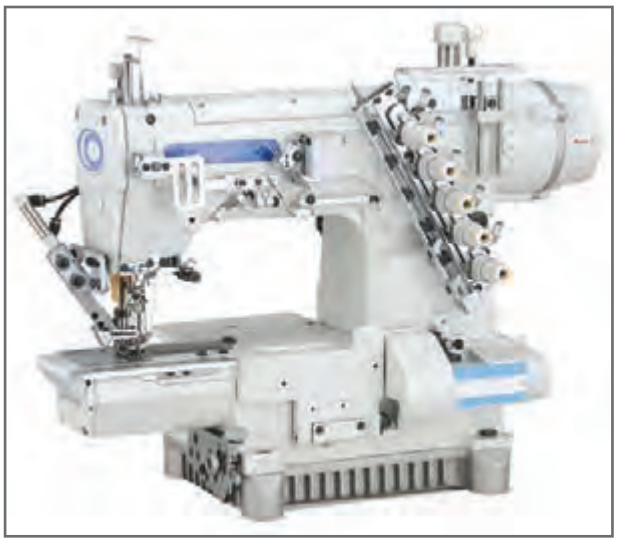
این ماشین‌ها امکان پاکدوزی لبه‌های درز و انجام یک ردیف دوخت را به‌طور هم‌زمان داشته، دارای نخ‌قطع کن و پایه بالابر اتوماتیک هستند. این ماشین‌ها معمولاً برای دوخت پیراهن شمیزیه مردانه و لباس‌های تریکو مورد استفاده قرار می‌گیرند.

ماشین دوخت تمام اتوماتیک الیک‌دوزی

این ماشین دوخت توانایی دوخت الیک D، الیک معمولی، و جادکمه چشمی را داراست همچنین با تنظیم صفحه نمایش دیجیتال پل‌های شلوار را نیز می‌دوزد.

■ **ماشین دوخت میان‌دوز صنعتی**

این نوع از ماشین‌ها توانایی دوخت انواع پارچه‌ها خصوصاً تریکو و کشباف را داشته، لبه‌های درز را پاک‌دوزی و با فاصلهٔ کمی بخیه‌دوزی می‌کنند.

■ **ماشین دوخت تمام اتوماتیک هفت و هشت**

این ماشین قابلیت دوخت زیگزاگ با عرض مختلف (حداکثر ۱۰میلی‌متر) را دارد و مناسب لباس های کشباف (لباس راحتی منزل و زیر) می باشد، نخ‌قطع کن آن اتوماتیک است.

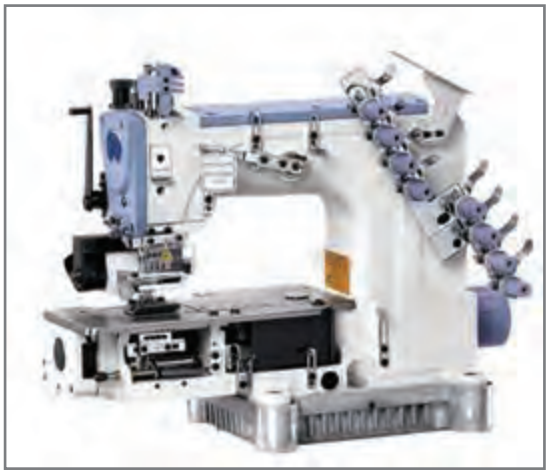
■ **ماشین دوخت دستکش‌دوزی**

این ماشین دوخت قابلیت دوخت درزهای ظریف داخل دستکش و چرخاندن درزها را داراست.

ماشین دوخت تمام اتوماتیک سرآستین دوز

با قرار دادن مچ‌های برش زده شده، این ماشین توانایی دوخت درزهای داخلی و برگرداندن مچ به سمت رو و رودوزی آن را به صورت اتوماتیک داراست.

ماشین دوخت پل‌دوزی

این ماشین قابلیت دوخت انواع پل‌های شلوار مردانه و زنانه را در سایزهای مختلف دارد.

پژوهش کنید

چه ماشین‌های دوخت دیگری می‌شناسید که می‌توانند در تولید پوشاک مورد استفاده قرار گیرند؟

معرفی ابزار طراحی لباس و تصویرسازی آن

ابزارهای مورد استفاده در طراحی لباس و تصویرسازی آن، دارای تنوع بسیار زیادی است، ابزارهای طراحی به طور کلی، به سه دسته تقسیم می‌شوند.

■ مواد اثرگذار

به موادی که قابلیت اثرگذاری بر روی انواع سطوح را داشته باشند، مواد اثرگذار می‌گویند. این مواد شامل ابزارهایی مانند: مداد، مدادرنگی، گواش، آبرنگ و... می‌باشند. مواد اثرگذار به دو بخش اصلی سیاه و رنگین تقسیم می‌شوند که به دو صورت خشک و خیس عرضه می‌گردند. همچنین رنگ‌ها از نظر پوشانندگی به دو دسته رنگ‌های جسمی‌و روحی دسته‌بندی می‌شوند.

■ رنگ‌های جسمی

این رنگ‌ها غلیظ بوده و خاصیت پوشانندگی سطح کار را دارند.

■ رنگ‌های روحی

این رنگ‌ها به‌علت رقیق و محلول بودن در آب، دارای شفافیت و لطافت زیادی هستند، این رنگ‌ها جرم خاصی به طرح نمی‌دهند.

■ مداد سیاه (مداد طراحی)

ایجاد خطوط و سایه‌روشن‌های متنوع و قابلیت اصلاح به وسیله پاک‌کن، قابلیت محو شدن به کمک انگشت یا محوکن، همچنین اثرگذاری بر انواع زمینه‌های کاغذی و مقوایی از مهم‌ترین ویژگی‌های مدادهای طراحی است.

■ مدادرنگی

مدادرنگی‌ها از لحاظ کاربرد، شبیه مدادهای طراحی هستند، با این تفاوت که مدادهای طراحی ممکن است بدون پوشش نیز باشند و با قلم اتود به‌کار روند، ولی مدادهای رنگی غالباً دارای پوشش چوبی هستند. مدادرنگی‌ها به دو صورت مدادرنگی معمولی و مداد آبرنگی عرضه می‌شوند.

مدادرنگی آبرنگی

با خیس کردن نوک مداد، یا خیس کردن زمینه کار (مقوا) و کشیدن قلم‌مو، می‌توان جلوه‌های زیبایی با مداد آبرنگی را نمایش داد.

پاستل

پاستل‌ها از لحاظ کاربرد شباهت زیادی به مداد دارند و به دو صورت گچی و روغنی می‌باشند.

پاستل گچی

این ابزار قابلیت ترکیب و محو شدن با خود را به‌وسیله انگشت، پارچه یا محوکن و غیره دارد.

پاستل روغنی

نوعی پاستل است که به لحاظ وجود چربی در ترکیب خود، تأثیر متفاوتی به‌وجود می‌آورد.

■ **ماژیک**

ماژیک قدرت تأثیرگذاری بر روی انواع کاغذها، مقواها و حتی پارچه‌ها را دارد. قابلیت‌های بی‌شمار این ابزارها، باعث شده که طراحان زیادی به‌صورت حرفه‌ای از آن استفاده نموده، طرح‌های زیبایی را به بازار عرضه کنند.

■ **روان‌نویس و خودکار**

خصوصیت اصلی این ابزار ایجاد خطوط یکنواخت در طراحی است. این ابزار بیشتر در ایجاد بافت‌های هاشوری و خطی بر روی کاغذ و مقواهای مختلف به‌خصوص گلاسه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

■ **اکولین**

یک نوع جوهر رنگی است که با تکنیک‌های زمینه خیس و خشک در طراحی لباس استفاده می‌شود. اکولین در دسته رنگ‌های روحی قرار دارد.

مرکب

یک نوع جوهر سیاه که مانند اکولین در زمینه‌های خیس یا خشک در طراحی لباس استفاده می‌شود.

آبرنگ

آبرنگ با داشتن طیف وسیع رنگی، در طراحی لباس کاربرد بسیار زیادی دارد. تصاویر ایجاد شده با آبرنگ به علت شفافیت و لطافت، ویژگی خاصی دارند. آبرنگ در دسته رنگ‌های روحی قرار دارد.

گواش

گواش، به‌دلیل برخورداری از خاصیت پوشانندگی، جزو دسته رنگ‌های جسمی‌است. حلال این مادهٔ رنگی، آب است. گواش، به دو شیوهٔ غلیظ و رقیق به‌کار برده می‌شود که در شیوهٔ غلیظ، خاصیت اصلی خود (پوشانندگی) را حفظ می‌کند و در شیوهٔ رقیق، به خصوصیات آبرنگ نزدیک می‌شود.

■ **آکریلیک**

آکریلیک به لحاظ شکل ظاهری و کاربرد، شباهت بسیار زیادی به گواش دارد، با این تفاوت که وقتی خشک شود مقاومت زیادی در مقابل آب (ضد آب بودن) دارد.

آکریلیک را در دسته رنگ‌های جسمی طبقه‌بندی می‌کنند.

■ **استفاده از زیپاتون در کولاژ**

از لتراست و زیپاتون برای ایجاد بافت استفاده می‌شود.

■ **استفاده از کاغذ کادو در کولاژ**

کاغذ کادو برای ایجاد تنوع پارچه‌ها کاربرد دارد، در کلاژ، برای ایجاد سایه‌ها و بافت بهتر از ماژیک، خودکار یا گواش برای دورگیری و سایه‌پردازی استفاده می‌شود.

سطوح اثرپذیر

به تمام سطوحی که قابلیت اثرپذیری به وسیلهٔ مواد اثرگذار را دارند «سطوح اثرپذیر» می‌گویند.
در طراحی لباس معمولاً سطوح کاغذی و مقوایی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

پژوهش کنید

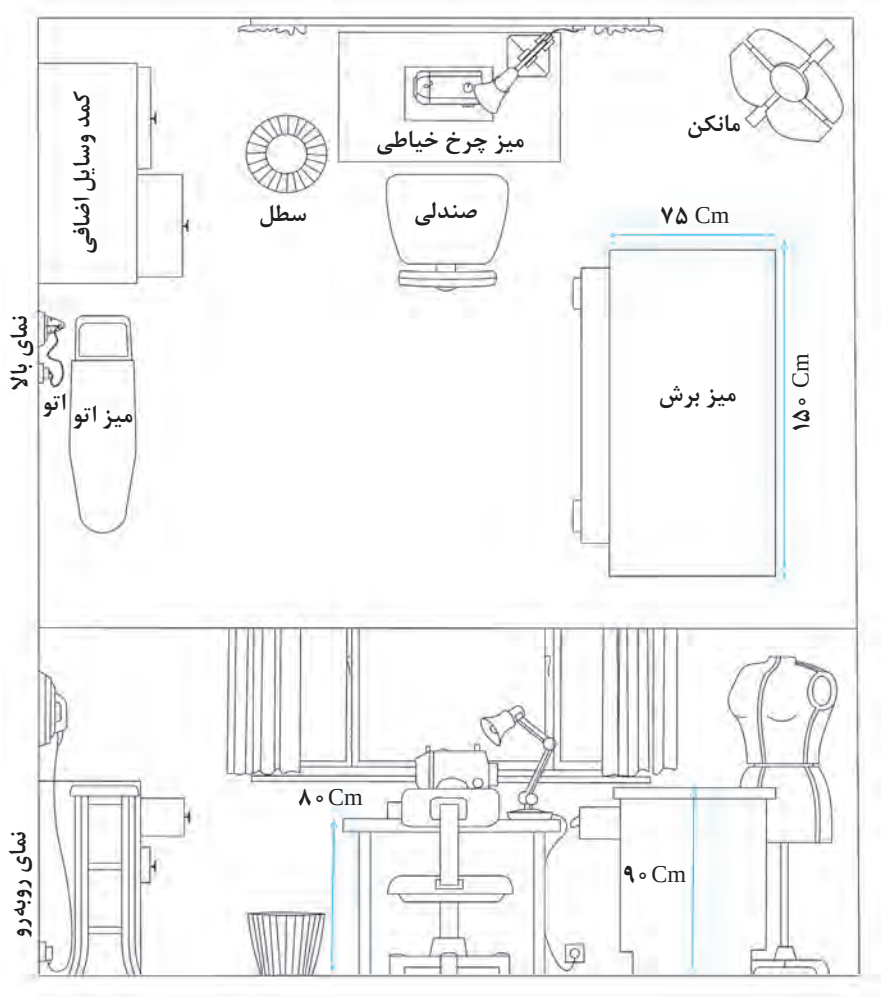
آیا سطوح اثرپذیر دیگری در کار طراحی و دوخت لباس می‌شناسید؟

وسایل کمکی

مجموعه ابزار و وسایل فرعی است که به کمک آنها طراحی، اصولی‌تر و راحت‌تر اجرا می‌شود. ابزارهای کمکی در طراحی لباس و تصویرسازی عبارت‌اند از: پالت مخصوص رنگ، انواع پاک‌کن، تخته شاسی (تخته طراحی با گیره)، تراش، محوکن، فیکساتیو، انواع چسب‌ها و... .

ارگونومی در کارگاه خیاطی

ارگونومی‌یا ارگونومیک، عبارتی است که نخستین بار توسط کارشناسان حوزهٔ سلامت و خبرگان بازاریابی معرفی شد.

ارگونومی‌از دو واژهٔ یونانی «ergon» به معنی کار، و «nomoi» به معنی قوانین طبیعی تشکیل شده و به معنی دانش شناخت کار و رابطهٔ افراد با آن کار است.

به بیان خودمانی، می‌توانیم بگوییم که ارگونومی علم راحت‌کردن کارهاست! و در عین حال همه چیز را کارآمد می‌کند. اگر خوب فکر کنید به این نتیجه می‌رسید که هرچه کارها راحت‌تر انجام شوند در واقع بهره‌وری بیشتر می‌شود. پس ارگونومی‌یعنی ایجاد راحتی و بهره‌وری بیشتر.

در ساده‌ترین تعریف، می‌توان گفت ارگونومی‌علم مطالعهٔ کار است. آنچه ارگونومی‌را ارزشمند می‌کند تلاش برای انجام بهتر کارهاست و اینجاست که راحت‌تر و کارآمدترکردن کارها مطرح می‌شود.
شرکت‌ها و بنگاه‌های پیشرو، ارگونومی‌را در تمامی‌فرایندهای کاری در نظر می‌گیرند. وزارت کار و صنایع بزرگ دنیا به این نتیجه رسیده‌اند که ارگونومی‌در کاهش هزینه‌ها، افزایش بهره‌وری، کیفیت محصول و به‌طور کلی تأمین اهداف شرکت‌ها بنگاه‌ها، کارخانه‌ها و... مؤثر است.
در محیط کار ارگونومیک نه‌تنها ارتباط انسان با محیط بلکه اثر روان‌شناختی محیط بر انسان نیز مورد توجه قرار می‌گیرد و این ارتباط دو سویه است که آسایش بیشتری برای کارکنان فراهم کرده، روحیه‌شان را تقویت می‌کند و در مقابل، کارکنان سالم و با روحیه، بهتر کار می‌کنند. این چرخهٔ به هم پیوستهٔ پیشرفت و هم‌افزایی، مشخصهٔ اصلی ارگونومی‌خوب و اثرگذار است.

عناصر مهم و مؤثر در ارگونومی

علاقه‌مندی

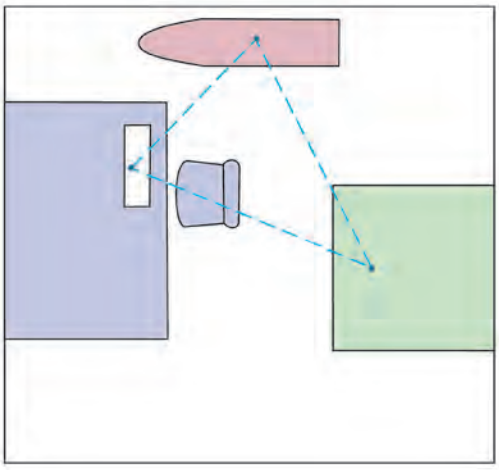
همان‌طور که در تعاریف بالا گفته شد، ارگونومی‌علم ایجاد همخوانی بین کار، کارمند و کارگر، است. این تناسب با استفاده از ابزارهای تخصصی و سیستم‌های کارآمد ایجاد می‌شود، اما مهم‌ترین عامل بهره‌وری، علاقه‌مندی است؛ یعنی کارگر یا کارمند، از نظر ذهنی پذیرای کار و شغل، موردنظر باشد.
شما در چه کاری مهارت دارید؟ انجام چه کاری را دوست دارید؟ در انجام کدام یک از کارهای مورد علاقه‌تان مهارت دارید؟ این، همان کاری است که با بیشترین بهره‌وری انجام می‌دهید. ایجاد هماهنگی بین علاقه‌مندی‌های افراد با وظایف کاری‌شان تأثیر شگرفی بر روحیه و بهره‌وری آنها دارد.

میزان مهارت

میزان مهارت افراد باید با انتظارات شغلی آنها متناسب باشد. انتظار بیش از اندازه از فرد میزان خطا و اضطراب را افزایش می‌دهد و آرامش آنها را برهم می‌زند. در مقابل کم‌کاری و عدم استفادهٔ بهینه از کارکنان بهره‌وری را کاهش می‌دهد.

محیط پیرامونی (محل کار)

در محیط کار عناصر فیزیکی متعددی بر انسان اثرگذار هستند، از میان این عناصر فیزیکی، نور، دما و چیدمان کارگاه بیشترین تأثیر را بر انسان دارند. کار در دمای مناسب تأثیر ۱۰ تا ۱۵ درصدی روی بهره‌وری دارد.
شدت نور، جهت آن، رنگ و منبع آن ممکن است باعث خستگی چشم شوند یا برعکس از فشار آن بکاهند.
بوهای ناخوشایند، تند یا مصنوعی ممکن است مانعی برای بهتر کار کردن باشند. یک عنصر اغلب فراموش شده در ارگونومی‌محیط کار، صداست که حتی ممکن است امکان کار کردن را از شما بگیرد. جنس کف و دیوارها اگرچه درجهٔ اهمیت کمتری دارند، ولی در القای حس مثبت یا منفی مؤثرند. به‌طور کلی هر چیزی که احساسات شما را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد، باید در نظر گرفته شود.
در کنار همهٔ این موارد، همکاران و کسانی که در محیط کارگاه یا شرکت با شما همکار هستند نیز نقش مهمی‌در سلامتی و آسایش شما دارند.

ابزار ارگونومیک

مهم‌ترین عنصر ارگونومی، انتخاب ابزار درست، برای کار درست و تلاش برای ایجاد تناسب بین کار و کارگر است.
برای این کار، نخست وظایف را تحلیل کنید. با این کار ابزار ارتباطی بین انسان و ماشین، ابزار مورد نیاز و کاری که با آنها انجام می‌شود، شناسایی می‌شوند. در نتیجهٔ این فرایند مشخص می‌شود چه چیزهایی به انجام آسان‌تر و سریع‌تر کارها و با خستگی کمتر کمک می‌کنند.
میز برش، میزماشین دوخت، میز اتو و صندلی، از رایج‌ترین ابزار کار در محیط‌های کارگاه خیاطی هستند.

بنابراین ارگونومیک بودن و چیدمان آنها اهمیت زیادی دارد. همچنین سایر ابزاری که ساعات طولانی با آنها کار می‌کنید مانند نخ، سوزن، قیچی، اتو و... باید ارگونومیک باشند. میزان تناسب این ابزار با سازوکار طبیعی بدن در استفادهٔ کارآمد آنها مؤثر است.

کارگاه

کارگاه باید حداقل دارای یک پنجره باشد، دیوارها و سقف کارگاه بهتر است رنگ روشن و مات داشته باشند، از رنگ سفید یکدست برای محیط کارگاه خودداری شود.
محیط کارگاه باید از دما و رطوبت مناسب برخوردار بوده، به‌طور مرتب با هوای آزاد تازه شود، درعین حال از ورود باد جلوگیری گردد. استفاده از گیاهان داخلی، هوای داخل کارگاه را مطبوع‌تر می‌کند.

نور

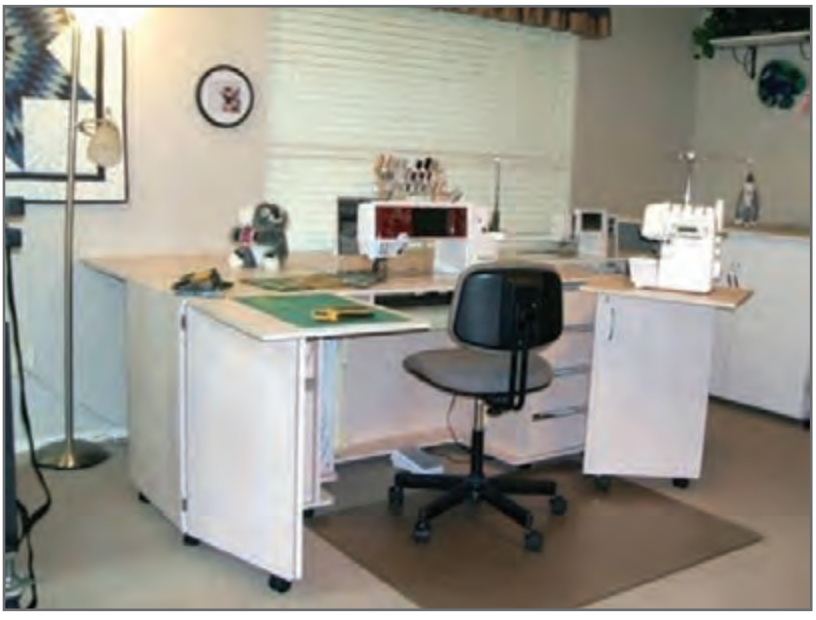
یکی از نکات مهمی‌که در آشنایی با ویژگی‌های کارگاه خیاطی باید بدانید، به‌وجود آوردن امکان نورپردازی مناسب است. نور طبیعی برای کار خیاطی و دوخت و دوز بسیار مناسب است. با این حال، ممکن است تابش مستقیم نور آفتاب باعث سفید شدن رنگ پارچه‌ها و لباس‌های دوخته شده شود و به پارچه‌ها آسیب وارد کند. علاوه بر این، محیطی که بیش از حد تاریک و کم نور باشد، بدون شک به چشمان شما آسیب جدی خواهد زد. به طور کلی، تابش نور ملایم می‌تواند برای کار شما مناسب باشد. بنابراین، به نکات طراحی ورود نور طبیعی به داخل اتاق کارگاه خود حتماً توجه کنید، تا از نور طبیعی و مناسب در هنگام کار بهره‌مند شوید. همچنین شما باید از نورپردازی برای ریزه‌کاری‌ها در دوخت لباس استفاده کنید و علاوه بر این شما می‌توانید از لامپ‌های آویزان با نورپردازی ساده و مناسب در بالای میز کار استفاده کنید که در عین زیبا ساختن کارگاه شما به بهبود کیفیت کار نیز کمک خواهند کرد.

مبلمان

مبلمان در محیط کار، حلقهٔ اتصال ابزار و لوازم با محیط است. میز کار اهمیت زیادی دارد، ارتفاع، عمق، شکل و حتی رنگ آن بر کاری که انجام می‌دهید و احساسی که دارید، تأثیرگذار است. صندلی مناسب و ارگونومیک عنصر اساسی در محل کار است و نقش مهمی‌در سلامتی و راحتی شما دارد. پس مطمئن شوید که صندلی‌تان در خدمت شماست و نه باعث زحمتتان!

صندلی مناسب کارگاه خیاطی

استفاده از صندلی مناسب و ارگونومی‌در هنگام خیاطی باعث کاهش مقدار مصرف انرژی و خستگی‌های جسمی می‌شود ، اگر صندلی مناسب با ساختار بدنی فرد استفاده کننده و ماهیت کار نباشد، می‌تواند باعث عوارض و ناراحتی‌های استخوانی ـ عضلانی شود، بنابراین صندلی‌های مورد استفاده در کارگاه خیاطی باید از

نظر ارتفاع قابل تنظیم بوده و یا متناسب با قد کارگر چرخکار انتخاب شود، چراکه اگر ارتفاع صندلی یکسان باشد، کارگر چرخکار با قد کوتاه برای دید بهتر مجبور خواهد بود کمر و پشت و گردن خود را راست نگه دارد که این حالت باعث بروز خستگی شدید و انقباض عضلانی و دردناک در این نواحی خواهد شد، همچنین کارگران دارای قد بلند برای کنترل بهتر روی چرخ خیاطی و دید بهتر، مجبورند کمر و گردن خود را تا حدود زیادی بر روی چرخ خم کنند که این خم‌شدگی پشت و کمر، به مدت طولانی می‌تواند آسیب‌های جبران‌ناپذیری مانند انحنای خارجی ستون مهره‌ها (قوز) را ایجاد کرده، ضایعات زودرس آن به‌صورت کمردرد و درد در مهره‌های گردن و شانه بروز نماید. همچنین باید اندازه و شیب نشیمن‌گاه صندلی مناسب باشد تا زاویه بیش از ۹۰ درجه بین ران و تنه حفظ شده، کارگر چرخکار بتواند به‌وسیله پدال سرعت حرکت چرخ را کنترل کرده، عضلات زانو و پاهایش تحت فشار قرار نگیرند.

امروزه صندلی‌های جدید براساس نیازهای شغلی و نیز وضعیت صحیح بدنی دوزنده طراحی می‌شوند و معیارهای زیر در ساخت آن در نظر گرفته می‌شود:

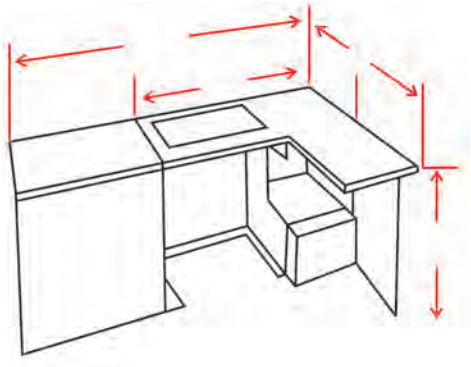
۱ ارتفاع نشیمن‌گاه
۲ زاویه نشیمن‌گاه
۳ زاویه نوسان نشیمن‌گاه
۴ چرخش نشیمن‌گاه
۵ فاصله پشتی
۶ ارتفاع تکیه‌گاه یا پشتی
۷ زاویه پشتی

نتایج تحقیقات نشان می‌دهد که بهتر است وضعیت نشستن به‌صورتی باشد که تنه به‌طور قائم نگهداری شده و امتداد ران با خط افق زاویه ۱۵ درجه را تشکیل دهد، در نتیجه بین ران و تنه زاویه ۱۰۵ درجه به‌وجود می‌آید. همان‌طور که گفته شد، در طراحی صندلی ارتفاع نشیمن‌گاه و فاصله پشتی از آن مهم است ارتفاع سطح نشیمن‌گاه باید بین ۵۱ تا ۶۱ سانتی‌متر قابل تنظیم باشد و به کارگران با طول قدهای مختلف اجازه دهد تا بتوانند زاویه ۱۰۵ درجه را حفظ کنند، همچنین هنگام نشستن هر دو پا باید روی زمین قرار بگیرد.

■ میز خیاطی

میز خیاطی میزی است که چرخ روی آن قرار می‌گیرد و فرد چرخکار پشت آن می‌نشیند. برای جلوگیری از کمردرد و خستگی بیش از حد باید از میزی استفاده شود که تمام ویژگی‌های یک میز خیاطی استاندارد را داشته باشد؛ یکی از ویژگی‌های مهم استاندارد بودن میز، ارتفاع مناسب میز است؛ ارتفاع مناسب یعنی جایی که سوزن ماشین دوخت روی پارچه حرکت می‌کند و معمولاً با بلندی میز تفاوت واضحی دارد اما اگر میز شما طوری طراحی شده باشد که ماشین دوخت داخل میز قرار گیرد، ارتفاع سطح کار و میز خیاطی یکسان نخواهد بود. اگر ماشین دوخت شما روی میز قرار می‌گیرد و نه داخل آن، لازم است بلندی سطح کار مناسب خود را پیدا کرده، سپس ارتفاع میز را طوری تنظیم کنید که سطح سوزن ماشین دوخت در بلندی مناسب قرار گیرد.

میز برش

ارتفاع و سطح کار میز برش اهمیت زیادی دارد زیرا ساعات زیادی صرف برش و آماده‌سازی پارچه می‌شود پس اگر ارتفاع میز برش متناسب با قد شما نباشد باعث آسیب به ستون مهره‌های شما خواهد شد.

ویژگی‌های میز برش

ـ جنس روی میز نباید براق و یا قابل انعکاس باشد؛

ـ ارتفاع آن ۹۰ سانتی‌متر، طول ۲ متر و عرض آن ۱/۵۰ سانتی‌متر باشد.

ـ دارای کشو یا قفسه برای قرار دادن وسایل مورد نیاز برش باشد.

بحث و گفت‌وگو کنید

- آیا میزکار شما در کارگاه و در منزل استانداردهای لازم را دارد؟
- وسایل کارگاه شما از نظر ارگونومی صحیح است؟

استاندارد ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مبتنی بر شایستگی درس دانش فنی پایه

عنوان پودمان	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	استاندارد عملکرد (کیفیت)	نتایج مورد انتظار	شاخص تحقق	نمره
پودمان ۳: مفاهیم پایه، ابزار و تجهیزات طراحی ودوخت		تحلیل مد، عوامل پیدایش مد، طراحان مد و تولیدکنندگان لباس ابزار و تجهیزات رشته طراحی و دوخت	بالاتر ازحد انتظار	ـ برقراری ارتباط با مشاغل مرتبط با مد و ارائه ایده‌های نو (خلاقانه) ـ ارائه تحقیق و پژوهش در ارتباط با مد و مشاغل مرتبط با مد ـ شناسایی انواع ماشین‌های دوخت، معرفی انواع طراحی و دوخت	۳
	۱ تحلیل مد و مفاهیم پایه آن در طراحی و تولید پوشاک		در حد انتظار	ـ تجزیه ـ تحلیل و مقایسه مد و محصولات مد ـ معرفی طراحان مد و تولیدکنندگان لباس تحلیل و مقایسه ویژگی وظایف مشاغل مرتبط با طراحی و تولید پوشاک (طراح لباس، طراح فنی، طراح پارچه و ...) ـ معرفی ابزار و تجهیزات طراحی و دوخت ـ معرفی چند نمونه ماشین دوخت	۲
	۲ تحلیل وظایف مشاغل مرتبط با طراحی و تولید پوشاک		پایین‌تر از حد انتظار	تحلیل ویژگی وظایف مشاغل مرتبط با طراحی و تولید پوشاک (طراح لباس، طراح فنی، طراح پارچه و...) معرفی چند نمونه ابزار طراحی و دوخت	۱
	نمره مستمر از ۵				
	نمره شایستگی پودمان از ۳				
	نمره پودمان از ۲۰				

پودمان ۴

مهارت‌های ورود به بازار صنعت پوشاک

واحد یادگیری ۱

مهارت‌های ارتباطی ورود به بازار کار یا شرکت‌های تولیدی

مقدمه

سرعت پیشرفت و روند تغییر و تحول در صنعت پوشاک به قدری سریع است که پیش‌بینی آینده مقدور نیست و این دلیلی بر تأثیر زیاد این تحولات بر اقتصاد و الگوهای کسب و کار است. این روند تغییر و تحول بر فرصت‌های شغلی و معیارهای آن نیز تأثیرگذار بوده است.

تغییر و تحول در دنیای صنعت پوشاک و حرفه‌ها و مشاغل مختلف مرتبط با آن نیاز به کسب مهارت و دانش تخصصی جدید در همه زمینه‌های طراحی لباس و پوشاک دارد.

به همین دلیل صنعت پوشاک که در زمره بزرگ‌ترین، مهم‌ترین و قدیمی‌ترین صنایع جهان است به دلیل اشتغال‌زایی بالا و نقش صنعتی، اقتصادی و اجتماعی آن مورد توجه اغلب کشورها و اقتصادهای بزرگ دنیا قرار گرفته است.

صنعت پوشاک مزایای متعددی از جمله قدرت اشتغال‌زایی بالا، ارزآوری، تولید ثروت ملی، نیاز به سرمایه‌گذاری کمتر نسبت به سایر صنایع و ارزش افزوده بالا دارد که موجب شده بسیاری از کشورها صنعتی شدن خود را صرفاً از صنایع نساجی و پوشاک آغاز کنند.

در این پودمان، مهارت‌های شغلی در زمینه کسب و کار در حوزه پوشاک را خواهید آموخت و می‌توانید با نگرش بهتری در حوزه پوشاک فعایت کنید.

استاندارد شایستگی

- آیا می‌دانید چه کسانی درزمینه مد و لباس موفق‌تر هستند؟
- چرا بعضی کشورها در زمینه پوشاک و لباس پیشرفته‌تر هستند؟
- آرزو دارید درآینده چه شغلی در زمینه رشته تحصیلی‌تان داشته باشید؟
- آیا شغل‌های مرتبط با رشته تحصیلی خود را می‌شناسید؟

استاندارد عملکرد

شناخت مهارت‌های کسب و کار و بازاریابی در حوزه پوشاک

فکر کنید

- موفقیت یعنی چه؟
- آیا ازخودتان پرسیده‌اید که چرا برخی افراد از بقیه موفق‌تر هستند؟
- آیا موفقیت شما تأثیری درپیشرفت جامعه دارد؟

امروزه، نساجی و پوشاک یکی از بخش‌های عمده صنعت در کشورها به حساب می‌آید، با توجه به نیاز افراد جامعه به لباس و پوشش می‌توان پی برد که رونق این صنعت تا چه حد می‌تواند در رونق اقتصاد و اشتغال‌زایی یک کشور مفید باشد، همچنین با نگاهی کوتاه به آمارها و با استناد به آخرین آمار بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مصرف سالانه پوشاک خانوار شهری ۱۲/۷ میلیون ریال و مصرف کل بازار داخلی کنونی پوشاک کشور بیش از ۳۰۰ هزار میلیارد ریال در سال برآورد می‌شود که باتوجه به سیاست‌های اقتصادی کشور طبق اصل ۴۴ درحوزه خصوصی‌سازی و نیز ایجاد بنگاه‌های اقتصادی کوچک و زود بازده در خصوص راه‌اندازی کسب و کار درحوزه صنعت پوشاک و با استفاده از محتوای کاربردی عملیاتی که در این خصوص برای فراگیران ارائه می‌گردد، امید است پس از فراگیری محتوای ارائه شده بتوانند زوایا و ابعاد مختلف کسب و کار در حوزه پوشاک را درک کرده، با راهنمایی و استفاده از تجارب افراد موفق بتوانند، کسب‌وکار موفقی طراحی و راه‌اندازی نمایند.

نه کشور برتر صادرکننده در حوزه نساجی، پوشاک و کفش جهان به ترتیب چین، ایتالیا، آلمان، هند، ترکیه، بنگلادش، ویتنام، بلژیک و فرانسه محسوب می‌شوند.

موفقیت در حوزه پوشاک

ابتدا می‌خواهیم بدانیم، موفقیت چیست؟ افراد موفق چه کسانی هستند؟
برای رسیدن به موفقیت به چه نکاتی باید توجه کرد؟

به‌طور کلی **موفقیت** عبارت است از:
استفاده از استعدادهای نهفته در وجود هر انسان و دستیابی به هدفی که در نظر دارد. منظور از هدف، رسیدن به موقعیت و موفق شدن در کاری است که به ما احساس خوشبختی و آرامش می‌دهد.

برای رسیدن به موفقیت در صنعت پوشاک، رعایت نکات زیر می‌تواند راهکارهای مناسبی را در جهت رسیدن به اهدافتان، به شما نشان دهد.

- **تعیین هدف:** همه افراد موفق به این دلیل موفق شدند که می‌دانستند چه اهدافی دارند و برای آن برنامه‌ریزی‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت انجام دادند.
- **در نظر داشتن موقعیت‌های شغلی و اقتصادی جامعه کنونی:** دسترسی به مواد اولیه، نیروی کار ارزان و ماهر، حمایت دولت و تخفیف‌های مالیاتی، درجه اهمیت این صنعت و اشتیاقی برای ورود در صنعت پوشاک به شمار می‌رود.
- **الگوبرداری از افراد موفق:** با شناخت افراد موفق در زمینه پوشاک می‌توان با پیروی از الگوها و روش‌های آنان به موفقیت‌های بزرگی دست یافت. (در پایان پودمان به بررسی تجربیات برندهای موفق صنعت پوشاک پرداخته شده است).

■ **شناخت، کسب مهارت‌ها و استعدادهای مرتبط با رشته طراحی لباس و پوشاک:** شناخت مهارت‌های تخصصی رشته طراحی دوخت و کسب مهارت در هرکدام از زیرشاخه‌های آن، پایه و اصل مهمی برای تعیین هدف می‌باشد و در نهایت رسیدن به موفقیت شغلی در این صنعت به حساب می‌آید.

■ **رشد و پرورش خلاقیت:** باتوجه به گستردگی هنر و جایگاه ویژه خلاقیت در رشته طراحی لباس، خلاق‌ترها همیشه موفق‌تر هستند. به همین دلیل کشف استعداد و کسب مهارت در کنار خلاقیت، می‌تواند مفید باشد.

■ **خودباوری:** تقویت اعتماد به نفس و خودباوری می‌تواند باعث پیشروی سریع و با قدرت به سوی اهداف بزرگ باشد.

شناخت انواع کسب‌وکار در حوزه صنعت پوشاک

مهارت‌های آموزشی رشته پوشاک شامل موارد زیر است:

■ **مهارت در دوخت انواع لباس شامل:**

ـ دوخت لباس بچگانه (دخترانه و پسرانه)
ـ دوخت شومیز (زنانه و مردانه)، دوخت شلوار زنانه
ـ دوخت لباس مجلسی، دوخت لباس عروس، لباس‌های ست مادر و دختر، دوخت لباس عقد
ـ دوخت لباس‌های اسپرت، دوخت لباس‌های منزل و راحتی
ـ دوخت انواع مانتو و ملزومات حجاب (انواع چادر و مقنعه و...)
ـ دوخت انواع کت دامن و شلوار
ـ دوخت انواع لباس فرم اداری، اجتماع و فرم مدارس

مهارت در دوخت‌های تزیینی شامل:

ـ گلدوزی باچرخ و دست
ـ دوخت انواع تزیینات برای لباس عروس یا لباس‌های شب و گاه اسپرت
ـ دوخت انواع کیف
ـ اکسسوری‌های پارچه‌ای
ـانواع تابلو کلاژ و دوخت‌های تزیینی نفیس

مهارت در تدریس

ـ مهارت در تدریس طراحی لباس و فیگور
ـ در مؤسسات مد و دانشگاه‌ها و آموزشگاه‌ها (به‌صورت خصوصی و عمومی)
ـ تدریس برش دوخت انواع لباس
ـ برگزاری انواع ورکشاپ و...

مهارت در طراحی لباس

ـ مهارت در طراحی لباس برای برندهای پوشاک
ـ طراحی لباس در ژورنال‌های مد و...
ـ مهارت تولید محتوا در حوزه پوشاک
ـ فعالیت در فضای مجازی
ـ فعالیت‌های مشاوره مد

کسب مهارت به‌صورت تخصصی در هرکدام از این موارد، لازمه شروع کسب‌وکار و رسیدن به موفقیت شغلی است که البته نیازمند تبلیغ و بازاریابی نیز می‌باشد.

با توجه به آموزش‌هایی که هنرجویان در کتاب‌های تخصصی رشته طراحی دوخت کسب کرده‌اند و با توجه به شناخت از میزان علاقه و استعدادی که در هر کدام از زمینه‌ها دارند لازم است مهارت خود را تقویت کرده، با برنامه‌ریزی وتدبیر به سمت آینده شغلی ایدئال خود گام بردارند.

آینده شغلی رشته طراحی دوخت را به دو قسمت تقسیم می‌کنیم:

۱ کار در حوزه پوشاک ۲ کارآفرینی و ایجاد کسب و کار

کار در حوزه پوشاک

یکی از مکان‌هایی که فارغ‌التحصیل رشته طراحی و دوخت می‌تواند برای انجام کار و فعالیت اقتصادی انتخاب کند، کار در کارخانجات، کارگاه‌های کوچک و بزرگ تولید پوشاک می‌باشد. برای انجام این کار پس از مشخص شدن کارگاه یا کارخانه فرد متقاضی می‌بایست با شرایط و محیط کار آشنا شده، به این منظور باید در آن محیط حاضر شود.

برای حضور در مکان‌های کاری، دانستن نکاتی لازم و ضروری است به نظر می‌رسد از میان این نکات می‌توان به مواردی مثل عقد قرارداد کار و عقد قرارداد بیمه اشاره کرد.

قرارداد کار چیست؟ چه کاربردی دارد؟

عقد قراردادکار که از مهم‌ترین موارد در یک رابطه کاری به شمار می‌رود باعث می‌شود که طرفین قرارداد در مورد موضوع همکاری و همینطور وظایف و مسئولیت‌های یکدیگر آگاهی کامل پیدا کرده، براساس آن، توافق رسمی خود را اعلام کنند.

نمونه قرارداد کار

این قرارداد به موجب ماده (۱۰) قانون کار جمهوری اسلامی ایران و تبصره (۲) الحاقی به ماده (۷) قانون کار موضوع بند (الف) ماده (۸) قانون رفع برخی از موانع تولید و سرمایه گذاری بخشی به مصوب ۱۳۸۷/۸/۲۶ مجمع تشخیص مصلحت نظام بین کارفرما/ نماینده قانونی کارفرما و کارگر منعقد می شود.

۱) مشخصات طرفین: کارفرما / نماینده قانونی کارفرما

آقای / خانم / شرکت ..... فرزند ..... شماره شناسنامه / شماره ثبت: .....

به نشانی: .....

و کارگر: آقای / خانم ..... فرزند ..... متولد ..... شماره شناسنامه .....

شماره ملی ..... میزان تحصیلات ..... نوع و میزان مهارت .....

به نشانی: ..... متعاقد می گردد.

۲) نوع قرارداد: دائم☐ موقت ☐ کارمعین☐

۳) نوع کار یا حرفه یا حجم کار یا وظیفه ای که کارگر به آن اشتغال می یابد: .....

۴) محل انجام کار: .....

۵) تاریخ انعقاد قرارداد: .....

۶) مدت قرارداد: .....

۷) ساعات کار: .....

میزان ساعات کار و ساعت شروع و پایان آن باتوافق طرفین تعیین می گردد. ساعات کار نمی تواند بیش از میزان مندرج در قانون کار تعیین شود لیکن کمتر از آن مجاز است.

۸) حق التسعی:

الف: مزد ثابت/ مبنا روزانه / ساعتی ..... ریال (حقوق ماهانه : ..... ریال)

ب: پاداش افزایش تولید یا بهره وری ..... ریال که طبق توافق طرفین قابل پرداخت است.

ج: سایر مزایا: .....

محل امضاء کارفرما محل امضاء کارگر

در نتیجه عقد قرارداد، یک رابطه جدید حقوقی میان کارفرما و کارگر یا کارمند برقرار می‌شود و طرفین با توجه به موضوع قرارداد باید تعهداتی را نسبت به یکدیگر انجام دهند. بنابراین، در صورت قصور یکی از طرفین این قرارداد، که تعهدات حقوقی به همراه دارد، طرف دیگر می‌تواند متوسل به راهکارهای قانونی برای ملزم کردن طرف متقابل، به اجرای تعهدات قانونی خود شود. بنابراین مهم است که در زمان تنظیم قرارداد، تمام پیش‌بینی‌های لازم توسط امضاکنندگان آن صورت پذیرد تا در آینده در صورت بروز اختلاف، منافع طرفین در نظر گرفته شود. معمولاً قراردادهای کاری به‌صورت‌های زیر منعقد می‌شوند:

- قرارداد پاره وقت و ساعتی
- قرارداد پروژه‌ای (کار در منزل یا محیط کار)
- قرارداد استخدام تمام وقت

پوشش مناسب

به نظر شما پوشش و لباس مشاغل در مکان‌های اداری چه تفاوتی با پوشش در مکان‌ها و موقعیت‌های دیگر دارد؟

انتخاب پوشش مناسب در اولین دیدار و مصاحبه شغلی از جمله دغدغه‌های کارجویان است، در نظر داشته باشید که پوشش مناسب در این دیدار باعث ایجاد اعتماد به‌نفس و هویت اجتماعی برای کارجو شده و نشانه احترام به کارفرما به حساب می‌آید، پس سعی کنید از پوشش‌های رسمی و ظاهری ساده و در عین حال آراسته استفاده کنید، هرگز از پوشش‌های تنگ و یا متفاوت با عرف جامعه استفاده نکنید چرا که ممکن است به شدت مورد قضاوت واقع شوید. پیشنهاد ما در انتخاب پوشش برای اولین دیدار استفاده از مانتوهای رسمی جلو دکمه‌دار، قد زیر زانو، آستین بلند، استفاده از رنگ‌های مات و تیره، شلوار و مقنعه می‌باشد، چرا که لباس مشاغل دارای قواعد و نکات ارزشمندی است که رعایت آن باعث عزت نفس و هویت اجتماعی فرد می‌شود.

نکته

رعایت موارد گفته شده باید علاوه بر مصاحبه شغلی در هنگام حضور در مکان‌های کارورزی نیز رعایت شود.

بحث و گفت‌وگو کنید

به نظر شما رعایت چه نکات دیگری در هنگام حضوردر محیط کار یا کارورزی لازم و ضروری به نظر می‌رسد.

واحد یادگیری ۲

کارآفرینی و ایجاد کسب و کار

برای کارآفرینی و ایجاد کسب و کار نیاز به برنامه‌ریزی و اطلاعات کافی در مورد اصول راه‌اندازی در حوزه صنعت پوشاک است،از جمله این اصول می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- بازاریابی
- طرح مدل کسب و کار
- تجربیات برندهای موفق صنعت پوشاک

بازاریابی Marketing چیست؟

بازاریابی، فرایندی است که بین توانایی‌های شرکت و نیازهای مشتریان، تعادل ایجاد می‌کند، بازاریاب امیال و نیازهای پاسخ داده نشده را شناسایی کرده، بخش‌هایی از بازار را به عنوان مناسب‌ترین بخشی که شرکت توانایی و امکان عرضه خدمات به آن را دارد شناسایی و معرفی می‌کند، همچنین مناسب‌ترین محصولات و خدمات مورد نیاز آن بخش را طراحی و معرفی می‌نماید.

آموزش و یادگیری نحوهٔ بازاریابی ازجمله ضروریات برای موفقیت در بازار پوشاک و مد است. راه‌اندازی یک وب‌سایت خوب، تبلیغات و بازاریابی دهان به دهان ازجمله راه‌های خوب بازاریابی محصولات است که باید به آنها توجه شود.

تفاوت بازاریابی با فروش

بازاریابی شامل هر اقدامی است که شما به منظور دستیابی و ترغیب مشتریان انجام می‌دهید، امّا فرایند فروش شامل اقداماتی است که شما با هدف بستن قرارداد فروش و گرفتن امضای مشتری انجام می‌دهید. فروش به نتایج کمی توجه دارد و فقط به رشد می‌اندیشد اما بازاریابی در جست‌وجوی افق‌های دوردست و رسیدن به مرحله توسعه است.

برای مثال یکی از رازهای مهم و قابل توجه در فروش بیشتر پوشاک به خصوص در فروشگاه‌های اینترنتی لباس، توجه به عکس‌هایی است که جهت تبلیغ، مورد استفاده قرار می‌گیرند.
هنگامی که مشتری برای خرید به‌صورت حضوری یا آنلاین به فروشگاه یا سایت مراجعه می‌کند، در مواجه شدن با یک تصویر فوق‌العاده و منحصر به‌فرد از لباس مورد نظر، جذب شده و برای دریافت اطلاعات کافی حتماً به آن توجه خواهد کرد. پس داشتن ظاهر مناسب و خوب برای طراحی فضای فروش لباس و انواع پوشاک، یک فرصت اصلی برای روبه‌رو شدن فروشنده با مشتری می‌باشد. در مورد خریدهای اینترنتی این امر بسیار مهم بوده، کیفیت ایدئال یک عکس، نقش به‌سزایی در بالا رفتن فروش و گرایش مشتری به خرید خواهد داشت. برای گرفتن عکس‌های خوب جهت قرار دادن در فروشگاه اینترنتی لازم است که آیتم‌های خاصی را در این زمینه مورد توجه قرار بدهید. از جمله این آیتم‌ها بهره‌مندی از میزان نور و روشنایی مناسب برای عکاسی از جنبه‌های مختلف پوشاک است.

در عین حال بازاریابی بیشتر به دنبال جانمایی آدرس سایت وکانال فروش در ذهن مشتری است و می‌خواهد مشتری در یادآوری بعدی ابتدا به نام برند و نام کسب وکار شما رجوع کرده و شما را به خاطر آورد.

■ تبلیغات

تبلیغات عبارت است از تحریک، تهییج و ایجاد انگیزه در مخاطبان جهت فروش یک محصول، ایده و یا خدمت.

اهداف تبلیغات: اطلاع‌رسانی به مخاطب هدف در خصوص محصولات، خدمات و ایجاد یا تحریک تقاضا برای درخواست محصولات، یا خدمات است. اهداف تبلیغات شامل موارد زیر است:

- ایجاد تقاضای اولیه
- معرفی قیمت فروش
- معرفی محصولات موجود به مشتریان

- اطلاع‌رسانی در خصوص محصولات جدید
- ایجاد شهرت
- افزایش سهم بازار
- افزایش سطح درخواست محصول و محرک خرید
- شکل دادن به تصویر کلی کسب و کار
- اثرگذاری فوری بر تصمیم‌گیری فروش

تحلیل (SWOT) چیست؟

واژه SWOT از کنار هم قرار دادن حروف اول چهار کلمهٔ (Strenghts و Weaknesses) نقاط قوت و ضعف و (Opportunities و Threats) فرصت‌ها و تهدیدها، ساخته شده است و همان‌طور که از اسمش پیداست، این تکنیک به ما کمک می‌کند تا به نقاط قوت و ضعف خودمان پی برده، فرصت‌های پیش رو را بشناسیم، همچنین تهدیدهای احتمالی را به شیوهٔ مؤثری مدیریت کنیم.
تحلیل SWOT قبل از ورود به هر بازار و به طور کلی هر زمانی که می‌خواهیم بازخورد فعالیت‌های بازاریابی و تبلیغات را افزایش دهیم بسیار ضروری است.

چه زمانی از SWOT استفاده می‌کنیم؟

موارد اصلی کاربرد تحلیلی SWOT عبارت است از:

- در ابتدای طراحی کسب وکار
- اتخاذ سیاست‌های کاری متفاوت در کسب و کار
- کشف موقعیت‌های مناسب برای اعمال تغییرات در کسب و کار

سوات از دو عامل درونی و بیرونی تشکیل شده است. که هر کدام از این عوامل دارای نقاط سازنده و مخرب می‌باشد.

عوامل درونی نقاط قوت و ضعف (Weaknesses , Strenghts)

عوامل درونی بیانگر نقاط قوت و ضعف هر کسب و کار می‌باشند که با توجه و بررسی هر مورد می‌توان به پیشرفت و رونق کسب وکار خود کمک کرد.

از مهم‌ترین عوامل درونی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **مسائل مالی:** مانند بودجه، منبع درآمد، بدهی
- **ارتباطات بازاریابی:** ویزیتورهای با تجربه، سیستم توزیع کالای قوی، خوش نامی
- **منابع فیزیکی:** مانند موقعیت مکانی کسب وکار (همان آدرس دفتر) امکانات و تجهیزات
- **منابع انسانی:** کارکنان، طرفداران برند (و البته متنفران از برند)
- **مسائل حقوقی:** ثبت برند و سایر مسائل حقوقی

عوامل بیرونی فرصت‌ها و تهدیدها (Threats , Opportunities)

این عوامل به‌صورت مستقیم یا غیر مستقیم بر کسب و کار تأثیر خواهد گذاشت. این عوامل می‌تواند ایجاد فرصت کرده، یا تهدیدهایی برای کسب و کار محسوب شوند.

از مهم‌ترین عوامل بیرونی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **وضعیت بازار:** مانند محصولات جدید، تکنولوژی جدید یا مثلاً تغییر نیازهای مشتری
- **وضعیت اقتصادی:** وضع اقتصادی شهر، کشور یا جهان
- **بودجه‌رسانی:** مثل وام‌های مختلف یا تخفیف‌های مالیاتی
- **ارتباطات:** فرصت‌ها و تهدیداتی که در ارتباطات پیش می‌آید. (مثلاً با تأمین‌کنندگان، شرکا، شرکت‌های تجاری و...)
- **وضعیت سیاسی:** قوانین جدید مجلس، طرح‌های حمایت از تولید داخلی، توصیه‌های مقام معظم رهبری در رابطه با تولید
- **تقویم:** ماه رمضان، زمستان سرد، عید نوروز، گرمای تابستان، ایام امتحانات

با توجه به مطالعات و بررسی‌های به عمل آمده در این زمینه، مهم‌ترین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای شناسایی شده در صنعت نساجی کشور به شرح زیر است. امید است فراگیران بتوانند پس از مطالعه تحلیل SWOT صنعت نساجی و پوشاک، همین تحلیل را برای کسب و کار خود انجام دهند.

تحلیل سوات در صنعت نساجی و پوشاک

نقاط قوت

ـ وجود واحدهای توانمند،بخش خصوصی داخلی
ـ سابقه تاریخی، هنر و تخصص بالا در تولید منسوجات
ـ وجود برخی نام و نشان تجاری داخلی مهم
ـ مزیت و توان تولید بالای مواد اولیه صنعت نساجی به ویژه شاخه بسیار مهم الیاف و منسوجات مصنوعی
ـ وجود نیروی کار ماهر
ـ اشتغال‌زایی با هزینه پایین
ـ وجود مراکز دانشگاهی و روند روزافزون ورود نیروی انسانی متخصص به این صنعت
ـ وجود بنگاه‌های تولیدی و تشکل‌های خصوصی قدیمی و قوی
ـ نوآوری برخی تولیدکنندگان صنعت و در نتیجه تحریک تقاضای کیفی و کمی

نقاط ضعف

ـ بالا بودن هزینه‌های تولید و قیمت تمام شده نسبت به کشورهای رقیب طی سال‌های اخیر
ـ عدم توسعه و نوسازی لایه‌های پایین‌دستی صنعت از قبیل:
تکمیل منسوجات، تولید پوشاک، خدمات و شبکه توزیع، عمده فروشی و خرده فروشی، که به شدت سنتی، ناکارآمد، سازمان نیافته و متفرق بوده، هزینه و سهم بالایی را در صنعت دارند.
ـ عدم وجود حمایت‌های لازم از نام و نشان تجاری ملی منسوجات و پوشاک در داخل کشور و در نتیجه کمبود تعداد نام و نشان تجاری قوی داخلی
ـ خلأ هدف‌گذاری و چشم‌انداز در سطح بنگاه‌های صنعت
ـ فرهنگ استفاده از کالاهای خارجی
ـ ضعف در طراحی محصولات مبتنی بر تقاضای بازار
ـ استفاده از ماشین‌آلات قدیمی و فرسوده در تولید
ـ به روز نبودن فناوری تولید برخی محصولات

فرصت‌ها

ـ امکان و قابلیت صادرات کلیه کالاهای نساجی و پوشاک

ـ امکان رشد و توسعه صنعت در حوزه فناوری‌های نوین و تولید منسوجات با فناوری بالا

ـ وجود بازار مصرف داخلی قابل توجه با جمعیت جوان مصرف‌کننده پوشاک

ـ امکان صادرات و دسترسی زمینی (در حداقل زمان ممکن) به بازارهای هدف اروپا و وجود بازار منطقه‌ای پوشاک

ـ افزایش قدرت رقابت با توجه به افزایش هزینه‌های تولید منسوجات در چین و ترکیه

ـ توان رشد سریع صنعتی با توجه به بومی‌سازی اغلب زیربخش‌ها

ـ افزایش عوارض صادراتی مواد اولیه صنعت نساجی

ـ وجود فرهنگ اسلامی و مذهبی در پوشش افراد جامعه

ـ ارزان بودن نیروی کار صنعت به نسبت رقبا

دستگاه برش CNC پارچه

تهدیدها

ـ افزایش مستمر قیمت تمام‌شده منسوجات و پوشاک داخلی نسبت به وارداتی با توجه به افزایش هزینه‌های تولید

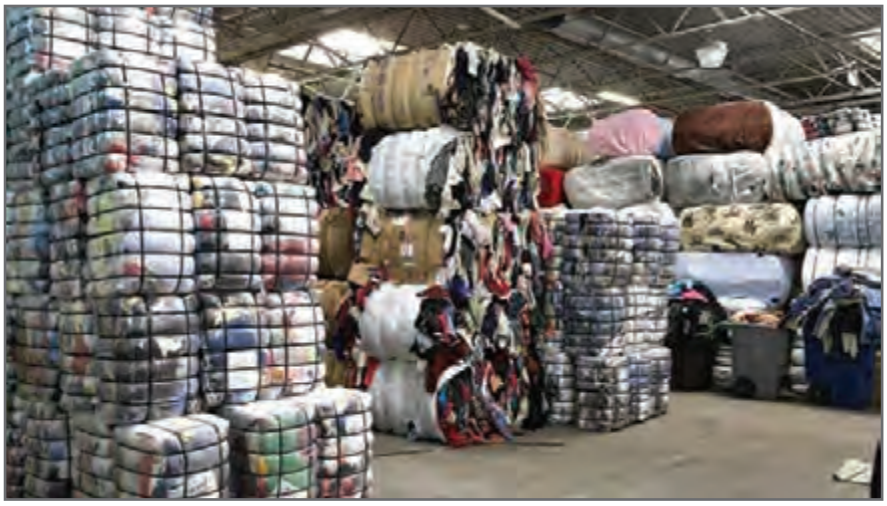
ـ قاچاق گسترده و واردات بی‌رویه، به ویژه به عنوان کالای دارای نشان تجاری (با جعل نشان‌های تجاری معتبر)

ـ محدودیت‌های بین‌المللی (تحریم‌ها) در دسترسی به بازارهای صادراتی هدف (اتحادیه اروپا و آمریکا)

ـ فرهنگ استفاده از کالای خارجی و سهولت واردات آن

ـ برخورداری رقبای بین‌المللی از نشان تجاری

طراحی مدل کسب و کار

مدل کسب‌وکار یک زبان مشترک برای ترسیم افکار و جمع‌بندی نظرات است.
مدل کسب و کارابزار مدیریتی و کارآفرینانه است که به شما اجازه می‌دهد، کسب و کار خود را توصیف، طراحی و یا تغییر دهید.
این مدل یک جدول است که بخش‌های مختلف یک محصول شامل: زیرساخت‌ها، مشتری‌ها و منابع درآمد را مشخص می‌کند.

چرا باید مدل کسب و کار داشته باشیم؟

همان‌طور که گفته شد، داشتن مدل کسب و کار فوایدی دارد، که در زیر به چند مورد از آن اشاره می‌شود.
ـ می‌توان سریع و جامع، کسب و کار را به نمایش درآورد.
ـ می‌توان به سادگی کسب و کار خود را به سرمایه‌گذار یا شرکای تجاری احتمالی، معرفی کرد.
ـ با به‌کارگیری مدل کسب و کار می‌توان شفافیت و تمرکز بهتری بر کسب و کار خود داشت.
ـ می‌توان قبل از تحمل هر گونه هزینه، کل کسب و کار را از طریق مدل بازبینی وتحلیل نمود.
ـ به سادگی می‌توان مدل را تغییر داد و تمامی تأثیرات تغییر را در مدل یک صفحه‌ای کسب و کار مشاهده کرد.
ـ با وجود این مدل یک صفحه‌ای تیم شما می‌تواند شناخت بهتری از مدل، در خصوص کسب و کار مدنظر، کسب کند.

معرفی اجزای ۹ گانه مدل کسب و کار

۱ بخش مشتریان

- مشتری چه کسی است؟
- به چه چیزی فکر می‌کند؟
- چه چیزی را می‌بیند؟
- چه احساسی دارد؟
- چه می‌کند؟

در این بخش، مشتریانی که بر اساس یک سری ویژگی‌ها، هدف قرار داده شده‌اند معرفی می‌شوند.
شما برای مشتریان چه کاری انجام می‌دهید؟ چه نیازی از آنان برطرف می‌کنید؟
چطور می‌توان طرح‌هایی نزدیک به سلیقهٔ کلی افراد جامعه ارائه داد؟
همیشه از نیازهای مشتریان آگاه باشید و درک کنید که واقعاً چه توقعی دارند، همیشه از محیط اطراف خود آگاه باشید و پرس‌وجو کنید که مردم عادی به چه چیزی احتیاج دارند و بیشترین تمرکز آنها بر چه چیزی است، به سمت طرح‌های خاص و عجیب و غریب نروید چرا که این طرح‌ها شاید روی کاغذ زیبا به نظر برسند اما همیشه لباس‌های عادی و شیک بیشتر مورد توجه مردم هستند.
همیشه با مشتری‌ها با حوصله و با مدارا رفتار کنید. بازارهای انبوه طراحی لباس‌های معمولی شاید به اندازهٔ لباس‌های لوکس و خاص، زرق و برق نداشته باشد، اما باعث می‌شود که طراح بتواند زمینهٔ مورد نظر خود و راه اصلی فعالیت خود را پیدا کرده و جنس خود را به فروش برساند. اگر تصمیم گرفتید که یک مدل لباس را به تولید انبوه برسانید، بایستی از ابتدا همهٔ کارهای طراحی و ریزه‌کاری‌های آن را به درستی انجام دهید، توجه به ریزه‌کاری‌ها و اصول طراحی،توانایی‌های شما را ارتقا بخشیده و موجب افزایش آمار فروش طرح‌های اختصاصی شما می‌شود.

نکته

مشتریان به منزله قلب مدل کسب‌وکار هستند. بدون مشتری هیچ کسب و کاری نمی‌تواند در بلندمدت دوام آورد.

بخش‌بندی مشتریان در جدول برای کسب وکار پوشاک عبارت‌اند از:

ـ عموم مردم با در نظر گرفتن سن، جنسیت، تحصیلات، وضعیت درآمدی، جغرافیای زندگی و...
ـ نمایندگان و عاملان فروش در شهرهای سطح کشور برای محصولات
ـ سازمان‌ها وشرکت‌هایی که لباس فرم و رسمی سازمانی دارند.
ـ دانشگاه‌ها و دبیرستان‌ها، هنرستان‌ها و مدارس
ـ فروشگاه‌های پوشاک
ـ ارگان‌های دولتی

بحث و گفت‌وگو کنید

نیاز هربخش از مشتریان، ویژگی‌های خاص هربخش و نگرش آنها به محصول را در کلاس مورد بحث قرار دهید.

۲ ارتباط با مشتریان

در بخش ارتباط با مشتریان مشخص می‌شود که قرار است:

ـ چگونه با مشتری ارتباط گرفته و چگونه این ارتباط حفظ می‌شود؟
ـ ارتباط با مشتریان دررابطه با محصول و فروش آن به چه صورت است؟
ـ آیا این تعامل به‌صورت رودررو است؟ یا تماس تلفنی؟ و یا از طریق شبکه‌های مجازی و وب‌سایت‌ها؟
ـ آیا آنها هرگز شما را ندیده‌اند و کلیه تعاملات شما از طریق یک کانال بوده است؟
ـ آیا می‌توان تمام مراحل، از تبلیغ گرفته تا فروش، همچنین خدمات پس از فروش را این‌گونه به مشتری ارائه داد؟
ـ آیا محاسبات شما درست عمل می‌کند؟
ـ آیا محصول شما نیاز به تست یا پشتیبانی بیشتری دارد؟

در جدول کسب وکار پوشاک، در بخش ارتباط با مشتریان موارد زیر دارای اهمیت هستند:

ـ ارتباط مستقیم و چهره به چهره (face to face) با مشتریان
ـ شبکه‌های مجازی مثل اینستاگرام، کانال‌های فروش مجازی و سایت‌ها
ـ جذب و حفظ مشتریان توسط گروه پشتیبانی
ـ تحقیقات بازار
ـ تحلیل رفتار مصرف‌کنندگان

۳ کانال‌های توزیع

کانال‌های توزیع و فروش، واسط میان کسب‌وکار با مشتریان آن می‌باشند. کانال‌ها نقاط تماس با مشتری هستند.

کانال‌ها وظایف متعددی را انجام می‌دهند، از جمله:

ـ افزایش آگاهی مشتریان درباره محصولات و خدمات شرکت
ـ کمک به مشتریان برای ارزیابی
ـ فراهم آوردن امکان خرید محصولات و خدمات خاص برای مشتریان
ـ تحویل محصول به مشتریان
ـ فراهم نمودن خدمات پس از فروش برای مشتریان

۴ ارزش‌های پیشنهادی

ارزش پیشنهادی، مجموعه‌ای از منافع است که به مشتریان پیشنهاد می‌شود. به عبارت دیگر دلیل ترجیح یک برند به سایر برندها توسط مشتری است.

یعنی چه چیزی درخصوص محصول ما، برای مشتریان ارزشمند و مجاب‌کننده است؟

چرا مشتریان، از محصول ما استفاده می‌کنند؟

در این قسمت باید مشخص کنید که قرار است چه ارزش‌هایی (چه مزیتی) را برای مشتری به ارمغان بیاورید؟

قیمت خوب، راحتی، کیفیت و...

برای موفقیت در بخش ارزش پیشنهادی برای مشتری در کسب وکار پوشاک به موارد زیر توجه کنید:

ـ دسترسی آسان و سریع به محصولات
ـ اطمینان از خرید منصفانه
ـ اطمینان از اصالت در خرید محصولات (Original goods)
ـ تکریم مشتریان
ـ خدمات پس از فروش
ـ رسیدگی به پیشنهادات و انتقادات مشتریان در ایجاد ارتباط مؤثر و مستقیم
ـ اقلام و هدایای تبلیغاتی اهدایی
ـ ارائه کارت وفاداری به مشتریان

یکی از شگردهای ایجاد ارزش در پوشاک، که به‌خصوص در فروش اینترنتیِ اهمیت بالایی دارد، این است که از بسته‌بندی‌های خاص برای ارائه محصول به مشتری استفاده کنید، مثلاً همراه با بسته‌بندی می‌توان از یک کارت تشکر و یا یک کارت ویزیت مناسب برای مشتری استفاده کرد. این امر سبب می‌شود که محصول فروخته شده، بیشتر در ذهن مشتری باقی بماند.

بهتر است در مورد حمل و نقل و ارسال کالا هم دقیق باشید، تأخیر در دریافت محصول سفارش داده شده، از نظر مشتری جالب نیست و اعتماد او را نسبت به فروشگاه و برند مورد نظر کم می‌کند.

بحث و گفت‌وگو کنید

به نظر شما چه ارزش‌های دیگری برای محصول و کسب‌وکار در حوزه پوشاک وجود دارد؟ آن را در کلاس مورد بحث قرار دهید.

۵ فعالیت‌های کلیدی و اصلی

فعالیت‌های اصلی، اقدامات ضروری و مهمی هستند که کسب و کارها، برای ایجاد و ارائه ارزش پیشنهادی خود و ادامه فعالیت کسب و کارشان به آن نیاز دارند. بازاریابی، برندینگ، تبلیغات، ساخت و تولید، عملیات توزیع، تحقیق و توسعه و کنترل کیفیت مهم‌ترین اقداماتی هستند که باید انجام گیرد تا کسب و کار عملکرد موفقی داشته باشد. این فعالیت‌ها برای خلق و ارائه ارزش پیشنهادی و دست‌یابی به بازار، حفظ ارتباط با مشتری و کسب درآمد ضروری است.

۶ منابع اصلی

منابع اصلی، دارایی‌هایی هستند که شما برای کسب برتری و رقابت با سایرین به آنها نیاز دارید. از آن جمله می‌توان به یک سری ارزش‌ها، شامل خدمات، محصول و سایر منافعی که قرار است به مشتری برسانید، اشاره کرد.

بحث و گفت‌وگو کنید

برای تحقق این ارزش‌ها برای مشتری، به چه منابع اصلی و ضروری مالی، انسانی، تجهیزات و... نیاز دارید؟

۷ شرکای کلیدی

تا این مرحله، مدل به شما کمک کرده، تا نقاط اصلی کسب و کار خود را به خوبی شفاف کنید. در این بخش مشخص می‌شود چه فعالیت‌ها و منابع مهمی هستند، که منحصراً با برنامه‌های کسب وکار شما متناسب هستند.

ـ شرکای کلیدی ما چه کسانی هستند؟
ـ تأمین‌کنندگان کلیدی ما چه کسانی هستند؟
ـ کدام یک از منابع کلیدی را از طریق شرکا به دست می‌آوریم؟
ـکدام یک از فعالیت‌های کلیدی را شرکای ما انجام می‌دهند؟

۸ ساختار هزینه

این جزء سازنده، مهم‌ترین هزینه‌هایی که حین اجرای یک مدل کسب و کار خاص ایجاد می‌شود را توصیف می‌کند.

بحث و گفت‌وگو کنید

۱ مهم‌ترین هزینه‌ها در مدل کسب و کار پوشاک چیست؟
۲ پر هزینه‌ترین منابع کلیدی کدام‌ها هستند؟
۳ پر هزینه‌ترین فعالیت کلیدی کدام‌ها هستند؟

در جدول کسب وکار پوشاک، در بخش ساختار هزینه موارد زیر دارای اهمیت هستند:
ـ هزینه‌های ثابت شامل دستمزدها، اجاره بها، امکانات فیزیکی فروشگاه
ـ هزینه‌های راه‌اندازی شامل سازه و خرید تجهیزات

فعالیت عملی

هزینه‌های کسب وکار یک تولیدی پوشاک را در کلاس مورد بحث قرار دهید.

۹ جریان درآمدی

اگر مشتریان قلب مدل کسب‌وکار باشند، جریان‌های درآمدی شریان‌های آن هستند.
کسب و کار چطور از ارزش پیشنهادی و محصول کسب درآمد می‌کند؟ قرار است کسب وکار شما چگونه از هر دسته از مشتریان درآمد داشته باشد؟ با حق اشتراک؟ (مثل روزنامه‌ها)، حق سرویس؟ حق استفاده از مجوز؟
این جزء، نشان‌دهنده درآمدی است که کسب و کار از هر بخش مشتری کسب می‌کند.
شرکت باید از خود بپرسد که هر بخش مشتری واقعاً برای چه محصولی تمایل به پرداخت پول دارد؟ هر جریان در آمدی ممکن است سازوکارهای قیمت‌گذاری مختلفی داشته باشد.

بیمه چیست؟

بیمه عبارت است از قراردادی که به موجب آن یک طرف (بیمه‌گر) تعهد می‌کند در ازای پرداخت وجه یا وجوهی از طرف دیگر (بیمه‌گذار) در صورت وقوع یا بروز حادثه خسارت وارده بر او را جبران نموده یا وجه معینی را بپردازد. بیمه می‌تواند در هنگام وقوع اتفاقات ناگوار، جلوی ضرر مالی شما را بگیرد.

قرارداد بیمه چیست و چه چیزی را مشخص می‌کند؟

شما و شرکت بیمه بر سر چیزی که قرار است بیمه شود، توافق می‌کنید و آن را به‌صورت یک سند قانونی می‌نویسید که «قرارداد بیمه» نامیده می‌شود. قرارداد بیمه به‌طور دقیق مشخص می‌کند که:
ـ شما در برابر چه چیزی بیمه شده‌اید (موارد و شرایط)؛
ـ چه مواردی تحت پوشش بیمه قرار نمی‌گیرند؛
ـ در صورت وقوع حادثه، بیمه چه مقدار خسارت پرداخت می‌کند؛
ـ این قرارداد چقدر برای شما هزینه دارد (حق بیمه).
حق بیمه می‌تواند به چیزهای زیادی (مثلاً محل زندگی شما) بستگی داشته باشد و با توجه به آنها، شرکت بیمه می‌پذیرد که هزینهٔ خسارت وارده را پرداخت کند. حق بیمه از هزینهٔ کلی چیزی که آن را بیمه می‌کنید، کمتر است.
بیمه انواع مختلفی دارد که با توجه به نیاز فرد و کسب و کار قرارداد مختص به آن منعقد می‌شود. برای مثال بیمه آتش‌سوزی صنعتی و غیر صنعتی

بیمه آتش‌سوزی صنعتی و غیر صنعتی، بیمه‌ای ضروری برای محل کسب و کار شما

کسانی که صاحب شغل و کسب و کاری هستند، مثلاً شرکت، کارخانه، فروشگاه یا انباری دارند، حتماً به ایمنی محل کارشان اهمیت می‌دهند و راضی به آسیب دیدن یا نابود شدن آن نیستند.
نکته مهم این است که کارخانه‌ها، کارگاه‌ها، انبارها، مجتمع‌های تجاری و... به دلیل تجهیزات و محتویاتشان همیشه در معرض حوادثی مثل آتش‌سوزی هستند و آتش می‌تواند عامل نابودی آنها باشد، مثل حادثه تلخی که برای ساختمان پلاسکو اتفاق افتاد.

استاندارد ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مبتنی بر شایستگی درس دانش فنی پایه

عنوان پودمان	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	استاندارد عملکرد (کیفیت)	نتایج مورد انتظار	شاخص تحقق	نمره
پودمان ۴: مهارت‌های ورود به بازار صنعت پوشاک	۱ بازاریابی چیست؟ ۲ معرفی بازار پوشاک جهانی ۳ تأثیر تبلیغات در فروش محصولات ۴ عوامل مؤثر در بازاریابی و فروش تحلیل پوشاک	ـ مهارت‌های ارتباطی ورود به بازار کار یا شرکت‌های تولیدی ـ کارآفرینی و ایجاد کسب‌وکار ـ بازاریابی چیست؟ تفاوت بازاریابی با فروش، تبلیغات تحلیل SWOT، عوامل تأثیرگذار بر بازاریابی، طراحی مدل کسب‌وکار، ارتباط با مشتریان	بالاتر از حد انتظار	مهارت‌های ارتباطی ورود به بازار کار یا شرکت‌های تولیدی تحقیق و پژوهش در مورد بازار پوشاک ایران و یکی از کشورهای اروپایی و مقایسه آن دو با هم ـ مفاهیم (بازاریابی، فروش، تحلیل SWOT) ارتباط با مشتری، یک مدل کسب‌وکار را طراحی کنید. ساخت یک برند برای پوشاک خود، تبلیغات و معرفی آن محصول ـ بازاریابی و فروش پوشاک با برند شخصی در بازارچه محلی یا مدرسه	۳
			در حد انتظار	مهارت‌های ارتباطی ورود به بازار کار یا شرکت‌های تولیدی مفاهیم (بازاریابی، فروش، تحلیل SWOT) ساخت یک برند برای پوشاک خود، تبلیغات و معرفی آن محصول ـ بازاریابی و فروش پوشاک با برند شخصی در بازارچه مدرسه شناخت کانال‌های توزیع پوشاک، ارتباط با مشتری، یک مدل کسب‌وکار را طراحی کنید.	۲
			پایین‌تر از حد انتظار	مهارت‌های ارتباطی ورود به بازار کار یا شرکت‌های تولیدی مفاهیم (بازاریابی، فروش) بازاریابی و فروش پوشاک با برند شخصی در بازارچه مدرسه	۱
	نمره مستمر از ۵				
	نمره شایستگی پودمان از ۳				
	نمره پودمان از ۲۰				

پودمان ۵

تاریخچه لباس

واحد یادگیری ۱

تاریخچه لباس در ایران

مقدمه

■ بررسی تحول پوشاک در زمان و مکان‌های گوناگون نه تنها ازنظر تاریخ و هنر قابل اهمیت است، بلکه از دیدهٔ جامعه‌شناسی و فهم روان‌شناسی ملت‌ها نیز بسیار شایان دقت و توجه است.

■ به گواهی مدارک ثبت شده تاریخی و آثار باستانی و نمونه‌های بازمانده مردم ایران زمین، از دوران‌های بس کهن، به پوشاک و آراستگی خود اهمیت فراوان می‌داده‌اند.

■ ایرانیان از دیرباز در رشته‌های گوناگون هنری الهام‌بخش ذوق و زیبایی بوده‌اند و این ویژگی خود را به‌خصوص در مورد پوشاک و آراستگی به بهترین وجه به‌کار می‌بستند. لباس برای ایرانیان تنها یک تن‌پوش ساده به شمار نمی‌رفت، بلکه وسیله‌ای برای معرفی شخصیت و ذوق و میزان فرهنگ و موقعیت اجتماعی پوشنده آن محسوب می‌شد.

■ در حماسه ملی ایرانیان، شاهنامه فردوسی طوسی مدارج پیشرفت آدمیان در امر پوشاک با بهترین زبان بازگویی شده است.

آیا تاکنون دقت کرده‌اید:

- مشخصات و ویژگی لباس باستانی ایرانیان چیست؟
- مشخصات و ویژگی لباس بانوان قبل از اسلام چیست؟
- مشخصات و ویژگی لباس بانوان بعد از اسلام چیست؟
- قسمت‌های مختلف لباس بانوان باستان متعلق به کدام کشورهاست؟
- پوشاک بانوان اروپا در دوران‌های مختلف شامل چه قسمت‌هایی می‌شود؟
- عوامل تأثیرگذار بر تحول تاریخی لباس چیست؟

تاریخچه لباس ایران

پوشاک برای انسان در مراحل اولیه به‌منظور حفظ بدن در مقابل عوامل ناسازگاری طبیعت بوده است، ولی به‌تدریج این امر جنبهٔ تجمل و زیبایی نیز پیدا کرد.

مطالعه درباره لباس مردم جهان نشان می‌دهد که اوضاع طبیعی زندگی، یکی از عوامل مهم و اساسی در انتخاب نوع لباس است.

برای مثال ساکنان مناطق گرمسیر از پارچه‌های ظریف‌تر و از الیافی که بدن را خنک می‌کند استفاده می‌کنند و برعکس در مناطق سردسیر از پارچه‌های ضخیم‌تر که از الیاف پشم یا پوست حیوانات تهیه شده استفاده می‌کنند.

اثر عوامل دیگر از قبیل تمدن، مذهب، وضعیت اقتصادی، قدرت مالی، وضعیت سیاسی و فرهنگی و غیره نیز در تعیین نوع و سبک لباس افراد آن ملت به‌خوبی مشاهده می‌شود، حتی ذوق و سلیقه و تمایل شخصی افراد نیز یکی از عوامل مؤثر در تنوع پوشاک محسوب می‌شود.

در این پودمان تاریخچه مختصری از تاریخ لباس ایران از دوره مادها تا قاجار و کشورهای با تمدن باستان مانند: « بین‌النهرین، مصر، یونان و رم» و اروپا از قرن ۱۴ میلادی تا قرن بیستم آورده شده است. انواع لباس نیز مانند همه مظاهر تمدن در طول تاریخ انسانی همواره به وسیله ملت‌های متمدن‌تر به ملل دیگر انتقال یافته و مورد استفاده قرار گرفته است.
نمونه آن تأثیری است که پارچه‌های ابریشمی و مخمل ایرانی با نقوش برگرفته از دوره ساسانی بر لباس اروپا گذاشته است.

پوشاک بانوان عیلام

در حدود ۵ هزار سال قبل مردمی با فرهنگ و تمدن خاص زندگی می‌کردند که عیلامیان می‌نامند.
پیراهن بانوان عیلامی دامن بلند و با تزییناتی شبیه رشته‌ای از الیاف با خطوط که مانند چین دور دامن قرار می‌گیرد.
پیراهن دیگر تقلیدی از برگ درختان و پوست حیوانات که تمام سطح لباس را پوشانده، قد پیراهن و آستین‌ها بلند است.

پوشاک بانوان ماد

«مادها» در نواحی غرب و شمال‌غربی ایران زندگی می‌کردند، سرزمین «مادها» سرزمین کوهستانی و سردسیر بود، بدین منظور مردم از لباس‌های ضخیم استفاده می‌کردند و برای گرم نگه داشتن خود، پوستین و کلاه‌های نمدین و باشلق (نوعی کلاه و سرپوش که برگه‌های بلند داشت و به گردن بسته می‌شد) به‌کار می‌بردند.

گفته شده است که «مادها» نخستین مردمی بودند که به سبب سروکار داشتن با اسب و سواری، شلوار ساقه بلند را ایجاد کرده و پوشیده‌اند.

بانوان مادی جامه‌های بلند و پرچین با آستین‌های گشاد می‌پوشیدند و زیورآلاتی از طلا و نقره استفاده می‌کردند.

پوشاک بانوان پارس (هخامنشی)

پارس‌ها مردمانی بودند که در منطقه خوزستان، پارس و کرمان زندگی می‌کردند، این دوره را آغاز شکفتن هنر در تاریخ ایران می‌دانند.

کار و مشغولیت بانوان بافتن پارچه‌های گرانبها و سوزن‌دوزی بوده است.

اغلب پارچه‌ها از پشم، پنبه و ابریشم بود.گاهی در پارچه‌های ابریشمی از گلابتون‌دوزی استفاده می‌شد.

لباس زنان و مردان پارسی ازنظر شکل چندان با یکدیگر تفاوتی ندارند، اگر فرقی هست در رنگ، جنس پارچه‌ها و تزیینات لباس است.

پیراهن بانوان شامل یک بالاتنه به شکل دایره با چین‌های زیر آستین و قسمت پیش‌سینه که با یقه‌ای سه گوشه باز می‌شد.

دامن آنان جلو بسته، بدون چاک، بلند و چین‌دار بود.

بانوان از یک‌گونه روسری نازک که با زری‌دوزی تزیین شده بود استفاده می‌کردند. بیرون از منزل از چادری همچون چادرهای امروزی به روی سر می‌انداختند.

پوشاک بانوان پارت (اشکانی)

پوشاک مردمان اشکانی بسیار زیبا، برازنده و باشکوه بود. آنها از زیورآلات ظریف و گرانبها که از جنبه هنری قوی بود استفاده می‌کردند.
پیروزی اسکندر و حکومت سلوکیان در لباس ایرانیان تغییری ایجاد نکرد، برعکس سبک‌های لباس ایرانی گسترش یافته و حتی در لباس‌های یونانیان تأثیر گذاشت به‌طوری که استفاده از شلوار و بالاتنه‌های آستین‌دار مرسوم گردید.

لباس بانوان عبارت بوده است از:
پیراهن بلند و آستین‌دار، به همراه چین‌های ظریف و فراوان که دامن آن تا روی زمین کشیده می‌شد. همچنین کمربندی که در زیر سینه می‌بسته‌اند که اندکی از گشادی لباس را کم می‌کرد.
بانوان اشکانی از سربند و کلاه‌های مخروطی بلند و طبقه‌طبقه که پارچه تور از آن آویخته می‌شد استفاده می‌کردند.
جزء دیگر پوشاک زنان که عقب سر را می‌پوشانید پارچه‌ای همچون شنل بوده که روی شانه‌های خود می‌آویختند و یا مانند چادر از آن استفاده می‌کردند.

پوشاک بانوان ساسانی

در این دوره استفاده از پارچه‌های اضافی، روبان‌های رنگی، نوارهای پرچین خوش‌رنگ با زیورآلات و آویزها، لباس‌ها را زیباتر می‌کرد.

پوشاک زنان در این دوره از تنوع بسیار زیادی برخوردار بود، یک نمونه از آن، پیراهن بلند و گشاد با آستین‌های بلند یا کوتاه بوده که این گشادی با بستن‌بندی در زیر سینه، چین‌های زیادی ایجاد می‌کرده، معمولاً در لبهٔ دامن یک پارچه پرچین (مانند دامن لبهٔ چین‌دار) دوخته می‌شده است.

روی پیراهن، شال و روسری‌های بزرگ بر شانه و روی بازوان خود می‌انداختند و گاه از آن به‌صورت چادر استفاده می‌کردند.

گونه دیگر از لباس بانوان پیراهنی است با دامن چاک‌دار که بلندی آن تا وسط ساق پا بوده و چاک‌ها را سوزن‌دوزی می‌کردند و در زیر آن شلوار مردانه می‌پوشیده‌اند.

بیشتر بدانید

پارچه‌بافی

در دورهٔ ساسانی پارچه‌بافی پیشرفت بسیار کرده بود. انواع پارچه‌ها و بافته‌های ابریشمی، پشمی، پنبه‌ای و کتانی با طرح‌ها و نقش‌های رنگی زیبا در مناطق مختلف کشور بافته می‌شد. حتی بسیاری از کشورهای آن زمان در بافت از طرح‌های پارچه‌های ساسانی تقلید و اقتباس می‌کردند، نمونه‌هایی از این پارچه‌ها در موزه‌های دنیا نگهداری می‌شود.

پوشاک ایرانیان در دوران اسلامی

با ورود دین مبین اسلام به ایران و سفارش‌های اسلام مبنی بر داشتن حجاب و پوشش مناسب فراخور مقام انسانی، تحولاتی در نوع پوشش و لباس شکل گرفت و لباس‌ها به نحوی پوشیده‌تر گشت. اما آنچه در دوره‌های مختلف اسلامی مورد توجه بوده، الگوبرداری از نظام طبیعت و تناسب با محیط اجتماعی و جغرافیایی مناطق مختلف ایران بوده است. به این معنا که ساخت کلی پوشش به مثابه پوشاندن و مصون‌ماندن در همه‌جا با توجه به فرهنگ خاص و موازین دینی و شرعی، یکی بوده است، اما در طرح، شکل و رنگ‌بندی به‌نحوی تلاش هماهنگ در جهت بومی‌کردن هر منطقه مدنظر بوده است و این موضوع در عین‌حال که تعدد را به وجود آورده بود، تنوع و زیبایی خاص خود را داشت که حتی امروزه در پوشش و لباس محلی هر منطقه از ایران به خوبی می‌توان زیبایی و الگوبرداری از منطقه و طبیعت را درک کرد.

پوشاک بانوان ایرانی از آغاز اسلام تا قبل از دوره مغول

به طورکلی در ابتدای ورود اسلام به ایران لباس بانوان پوشیده‌تر شد و اجزایی از لباس که بدن را بیشتر نمایان می‌کردند از بین رفت، پیراهن‌ها دارای یقه‌گرد یا مثلثی با آستین‌های بلند و پرچین و گشاد بودند. تزئیناتی مانند بازوبند، دور بازوها می‌بستند، دوریقه و حاشیه‌های لباس را با نوارهایی به نام طراز به خط کوفی تزئین می‌کردند.

در قرون پنجم و ششم هجری تا قبل از حمله مغول، زنان از روی پیراهن قبایی می‌پوشیدند که با دکمه یا شال و کمربند بر روی بالاتنه بسته می‌شد. دور یقه و لبه‌های آن را حاشیه‌دوزی می‌کردند. بانوان در درون خانه موهای بافته‌شده خود را در پشت سر یا دو سوی چهره می‌ریختند و کلاهی که مانند نیم‌تاج‌های دوره ساسانی با نقش اسلیمی و نگین‌های تزئین‌شده بود، بر سر می‌نهادند. در بیرون از خانه چادرهایی به رنگ سفید می‌پوشیدند. پارچه‌های مورد استفاده بسیار نرم، ظریف و با طرح‌های زیبا و رنگ‌های جالب بافته می‌شد، گاهی با جمله‌ها و عبارت‌هایی به خط کوفی تزئین می‌شد.

پژوهش کنید

آیا می‌دانید با ورود اسلام به ایران پوشاک بانوان دچار چه تحولاتی شد؟
چند مورد از این تحولات را به همراه دوستان خود بنویسید و به کلاس آورید.

پوشاک بانوان در دوره مغول (ایلخانی و تیموری)

در اوایل قرن هفتم هجری چنگیزخان به ایران تاخت، آنان که مردمی چادرنشین بودند تحت تأثیر فرهنگ مردم ایران قرار گرفتند.

بانوان در این دوره پیراهنی بلند و گشاد می‌پوشیدند که دامن آن تا روی پا می‌رسید و دارای یقهٔ سه‌گوش تنگ و آستین‌های شمشیری بلند که در بالای مچ دست دارای چین‌های فراوانی بود. آنان روی پیراهن لباده می‌پوشیدند که چاک آن از گردن باز می‌شد و دارای برگردانی از پوست و یا ساده بود، در روستاها بیرون از خانه از مقنعه سفید، که سر و سینه و موها را می‌پوشاند، استفاده می‌شد. زنان شهری چادرهای بلند سفید و گاه به رنگ‌های دیگر می‌پوشیدند.

در پایان قرن هشتم هجری زنان سربند لچکی به سر می‌بستند.

پوشاک بانوان در دوره صفوی

در دوره صفوی، وحدت و مرکزیت یافتن سرزمین ایران باعث توجه به سنت‌ها، آداب و احیاء رسوم و به‌وجود آمدن رشته‌های گوناگون هنرهای ایرانی شد.
با توجه به طرح ها و نمونه لباس‌ها و پارچه‌هایی که از این دوران به‌جامانده است، زنان دوره صفوی لباس‌های گرانبها و با ارزشی می‌پوشیدند، همچنین پوشاک روی آنها مانند لباس مردان اغلب یک تکه بود، یعنی بالاتنه و دامن از هم جدا دوخته نمی‌شد.
بانوان روی پیراهن قبای بلندی که تا مچ پا می‌رسید و از جلوی گردن باز می‌شد، می‌پوشیدند و کمرشان را محکم نمی‌بستند، معمولاً آستین‌های این قبا تنگ بود.

زیر قبا پیراهن ابریشمی یا پنبه‌ای نازک می‌پوشیدند که سینه و گردن را تا گودی گردن می‌پوشاند.

پوشش سر بانوان صفوی را می‌توان به چادر، روسری، مقنعه، روبند، لچک، کلاه و پیشانی‌بند دسته‌بندی کرد. صفویان اولین دولتی بودند که روبند را وارد فرهنگ پوشش بانوان ایران کردند. بانوان در این دوره گاهی از دستار و لچک که پارچه‌ای سه‌گوش، همانند روسری‌های امروزی بود استفاده می‌کردند.

بانوان دربار معمولاً کلاهی به شکل برج با تزئینات قلابدوزی و مزین به جواهرات به‌سر می‌نهادند. برخی از بانوان از زیر کلاه، پارچه توری یا ابریشمی را بر روی سر می‌گذاشتند که دنباله آن تا انتهای کمر، در کمال زیبایی آویزان بود.

به‌طور کلی همه بانوان، شلوار به‌پا می‌کردند، شلوار بانوان از پارچه پنبه‌ای رنگی دوخته می‌شد که به‌وسیله بند ابریشمی که از لیفه آن عبور می‌کرد به دور کمر بسته می‌شد. پایین شلوار از پارچه‌های راه‌راه (محرمات) یا نقش‌دوزی (نوعی شماره‌دوزی) دوخته می‌شد.

بانوان کفش‌هایی به شکل نعلین می‌پوشیدند، آنان بیرون خانه، چادر بسیار بزرگ سفید یا بنفش رنگی بر سر می‌کردند.

پوشاک در دوره افشار و زندیه

پوشاک بانوان در این دوره، با پارچه‌های ظریف و خوش‌نقش، اما با فرم ساده‌تر و تجملات کمتر دوخته می‌شد، از خصوصیات جامه‌های این دوره کوتاه شدن قد پیراهن و قبا بود. بانوان این دوره از شلوارهای گشاد و بلندی با پارچه راه‌راه «محرمات» که به‌صورت اریب دوخته شده و لبه‌های آن با پارچه‌های رنگی یا نقش‌دوزی تزئین می‌شد استفاده می‌کردند.

پیراهن بانوان، تنگ‌تر از مردان و از جنس نخ و ابریشم بود، آنان در مواقع احتیاج روی پیراهن، ارخالق با آستین سمبوسه‌ای یا کلیجه آستین کوتاه می‌پوشیدند. دامن نیز از جمله تنپوش‌هایی بود که در این دوره رواج یافت.

بانوان در این دوره روی سر خود توری یا پارچه زیبایی را به‌طور آزاد انداخته، با زیورآلات موهای خود را می‌آراستند، همچنین روی سر نیم‌تاج قرار می‌دادند.

بانوان در بیرون خانه چادر مشکی یا بنفش رنگ حاشیه‌دار می‌پوشیدند و چاقچور به پا کرده و روبنده سفید می‌بستند.

کفش بانوان همچون دوره‌های قبلی به شکل نعلین و راحتی و ساغری نوک برگشته با رنگ‌های مختلف دوخته می‌شد.

پوشاک در دورهٔ قاجار

شیوه پوشش بانوان دوره قاجار در محیط خانه و بیرون از آن متفاوت بود. نوع پوشش آنان را از لحاظ تاریخی می‌توان به‌سه دوره تقسیم کرد:

دورهٔ اول: از ابتدای دوران قاجار تا مسافرت «ناصرالدین شاه» به فرنگ.

دورهٔ دوم: از مسافرت «ناصرالدین شاه» تا پایان عصر ناصری و ابتدای دورهٔ مظفری

دورهٔ سوم: از ابتدای دورهٔ مظفری تا پایان دورهٔ قاجار

دورهٔ اول

پوشش بانوان در این دوره، دنباله دورهٔ زندیه بود. بانوان در این دوره از دامن‌های بلند، گشاد و گاهی کلوش چین‌دار که به زمین کشیده می‌شد استفاده می‌کردند، کمر این دامن لیفه‌ای و به کمک‌بندی پایین‌تر از کمر جمع می‌شد، بالای این دامن با کمربندی از پوست که با پارچه‌های ابریشمی و گلدوزی تزیین شده بود، بسته می‌شد، گل کمر و قلاب آن از طلا و نقره و جواهر بود، چند آویز پارچه‌ای لوزی شکل در جلوی دامن از گل کمر آویزان می‌شده که به آن «سالامه» می‌گویند. لبه‌های دامن با گلابتون، زنجیره‌دوزی و یراق‌دوزی تزیین می‌شده است.

بانوان در این دوره از پیراهن کوتاه بدون یقه از ابریشم و پارچه‌های نازک، که جلوی آن تا بالای باسن کوچک باز بود و به‌وسیله دکمه یا سگک مرواریدنشان بسته می‌شده، استفاده می‌کردند. لبه‌های پیراهن و آستین آن که بلند بوده و با زنجیره‌دوزی و یراق‌دوزی تزیین می‌شده، پیراهن‌ها را شلواری گشاد و نیم‌تنه‌ای کوتاه به نام «ارخالق» تکمیل می‌کرد.

دورهٔ دوم

پوشاک اندرونی بانوان قاچار در دورهٔ دوم تحت‌تأثیر سفر ناصرالدین شاه به فرنگ تغییراتی داشته، در این دوره پوشاک به دو دوره تقسیم می‌شده است.

در دوره دوم پوشاک اندرونی شامل: پیراهن زنان (بالاتنه) کوتاه و تنگ بود و آن را از پارچه گارس (گاز) یا ململ سفید که زردوزی یا نقده‌دوزی می‌شد می‌دوختند. آستین‌های بلند تا مچ داشته و با دکمه‌های ریزی تا بازو بسته می‌شد.

ـ **ارخالق:** بانوان روی پیراهن ارخالق می‌پوشیدند، ارخالق نیم‌تنه‌ای بود که جلوی آن باز و لبه‌های آستین آن سه‌گوش یا گلابی شکل به نام «سنبوسه» بود.

ـ **تنبان:** دامنی کوتاه و پرچین بود که به‌وسیلهٔ لیفه بسته می‌شد و زیر آن زیرتنبان‌هایی فنردار یا آهاردار یا پنبه‌دوزی شده می‌پوشیدند.

ـ **شلیته:** زیر تنبان به جز زیرتنبانی یک دامن کوتاه پرچین دیگر به نام شلیته می‌پوشیدند که از جنس سفید و گاهی از مخمل‌های قوس و قزحی و پارچه‌های نرم بود.

ـ **شلوار:** از شلوارهای کشباف سفید که کاملاً چسبان بود به نام «تنکه تنبان» استفاده می‌کردند.

دورهٔ سوم

ـ دورهٔ سوم، از ابتدای دورهٔ مظفری تا پایان دورهٔ قاجار را تشکیل می‌داد. در این دوره، کت و دامن و لباس به شیوه فرنگی به ویژه در میان زنان طبقه مرفه افزایش یافت. همچنین خانواده‌های وابسته به دربار نیز از این پوشش استفاده می‌کردند.

ـ زنان دوره قاجار از کفش‌های نعلین، چموش و ساغری‌های نوک برگشته به رنگ‌های سرخ، سبز، زرد و آبی استفاده می‌کردند یا کفش‌های چرمی سیاه و براق به نام «قونداره» یا گالش‌های نوک تیز می‌پوشیدند.

ـ بانوان از چارقد که یک پارچه توری نازک چهارگوشه که آن را دولا کرده به شکل سه‌گوشه درآمده در زیر چانه با سنجاق بسته می‌شد. جنس پارچه چارقد از «گارس»، «زری» یا تور پوست ماری به نام «آغا بانو» بود.

ـ در این دوره از چادرهای کمری که به کمر بسته می‌شدند و دامن‌های باز و بلند استفاده می‌شد.

ـ در هنگام بیرون رفتن از خانه بر روی شلیته و تنبان چاقچور که شلواری پرچین کف‌دار بلند و گشاد که لیفه و بند داشت و دو لنگه آن جدا از هم یا متصل بود می‌پوشیدند.

پژوهش کنید

دربارهٔ پوشاک یکی از دوره‌های بعد از اسلام تحقیق و پژوهش نموده، در کلاس ارائه دهید.

واحد یادگیری ۲

تاریخچه لباس در جهان

پوشاک در مصر باستان

- اکتشافات باستان‌شناسی نشان می‌دهد که بین‌النهرین و نواحی اطراف دریای مدیترانه یکی از مراکز پیدایش تمدن‌های اولیه بوده است.
- به‌دلیل آب و هوای گرم در ابتدا پارچه‌ها از الیاف کتان بوده و بعد از آن الیاف، پنبه مورد استفاده قرار گرفته است.
- پیراهن زنان بلند تا مچ و چسبان با برشی از زیر سینه بود و با یک بند که از سر یک شانه یا دو شانه می‌گذشت پیراهن را بر بدن نگه می‌داشتند.
- مصریان پاپوش سندل به‌پا می‌کردند. که توسط چند بند به پا بسته می‌شد.

بحث و گفت‌وگو کنید

درگروه‌های کلاسی با توجه به تصاویر موارد زیر را بررسی و به سؤالات پاسخ دهید:

- ویژگی‌های آرایش چهره و مدل مو زنان مصر باستان چگونه بوده است؟
- آیا زنان از تزئینات و زیورآلات استفاده می‌کردند؟ نام زیورآلات آنان چیست؟

پوشاک در بین‌النهرین

- پوشاک مردم بابل و آشوریان دو تکه است، شامل: یک پیراهن بلند راسته حاشیه‌دار در اندازه‌های کوتاه و بلند به نام «کندیس» و یک شال حاشیه‌دار.
- لباس مردان و زنان مشابه هم هستند و تنها شال زنان بزرگ‌تر است و در اطراف بدن آزاد قرار می‌گرفت. آستین پیراهن بلند یا کوتاه، تا سر آرنج بود.
- لباس‌ها از الیاف پشم یا کتان تهیه، و روی آنها با زیبایی و مهارت نقش‌هایی از گل سرخ گلدوزی شده بود. مردم پاپوش سندل پاشنه‌دار می‌پوشیدند.

بحث و گفت‌وگو کنید

در گروه‌های کلاسی با توجه به تصاویر موارد زیر را بررسی و به سؤالات پاسخ دهید:

- آرایش چهره، مو و مدل موی زنان بین‌النهرین چگونه بوده است؟
- تاج یا کلاه و سربند زنان دارای چه ویژگی‌هایی است؟

پوشاک در یونان باستان

- یونانیان در اطراف دریای مدیترانه زندگی می‌کردند.
- زنان یونانی پیراهن بلند تا مچ پا می‌پوشیدند. نوع مردانه آن تا زانو بود، این پیراهن «کیتان» Chiton نام داشت.
- کیتان پارچه‌ای بود، مستطیل شکل از الیاف پشم یا کتان که دولا «تا» شده و یک طرف آن به‌وسیله‌ای شبیه سنجاق قفلی امروزی برروی یک شانه، بسته می‌شد، و دارای یک بند چرمی در کمر بود. زنان شالی بزرگ با رنگ‌های شاد و درخشان به نام «هیماتیون» دور بدن خود می‌پیچیدند.
- پاپوش مردان و زنان، سندل‌هایی با کف چرمین بود که با تسمه‌هایی از چرم به ساق پا بسته می‌شد.
- زنان یونان طلا را به صورت نخی، آن‌چنان نازک درآوردند که به‌راحتی از سوزن عبور کرده و حاشیه‌های لباس، دور یقه و حلقه آستین‌ها را با نخ طلا گلدوزی می‌کردند.

پوشاک در رم باستان

■ در ابتدا پوشش اصلی مردان و زنان رومیان «توگا» نام داشت، بعدها نوع زنانه آن «پالا» نام گرفت. توگا پارچه‌ای از جنس پشم به شکل مستطیل بزرگ بود که پس از دولا شدن به شکل نیم‌دایره درمی‌آمد. توگا را دور بدن پیچیده به‌طوری که شانه و بازوی راست برهنه و آزاد بود.

■ سپس به توگا پیراهنی شبیه به «کیتان یونانی‌ها» اضافه شده در زیر آن زیرپوشی تا زانو به تن می‌کردند، نوع زنانه آن از پارچهٔ پنبه‌ای و مردانه آن از جنس پشم بود.

■ آنان در داخل و بیرون خانه، همیشه انواع کفش مانند سندل، نیم‌چکمه کوتاه از چرم نرم، و چکمه به پا داشتند.

پژوهش کنید

درباره پوشاک مصر باستان، یونان و رومیان باستان بیشتر تحقیق کنید و در کلاس ارائه دهید.

پوشاک در بیزانس

■ پوشاک بیزانس تحت تأثیر لباس‌های یونان، رم و ایران بود، آنان پیچ و تاب و چین و شکن‌های لباس را از رومیان و جلوه و جلال را از لباس ایرانیان گرفتند.

■ مرد و زن پیراهن‌هایی بلند و راسته با آستین‌هایی بلند از ابریشم یا کتان می‌پوشیدند و روی آن کمربند می‌بستند، کمربندهایی گرانبها از چرم با قطعه‌های کوچک از طلا، که با حلقه‌هایی به یکدیگر وصل شده است.

■ زنان روی پیراهن خود شال بلندی چون «پالا» رُمی بر شانه‌ها قرار می‌دادند. گاه آن را بر سر می‌انداختند.

■ مرد و زن شال خود را به روی شانه راست آورده و با سنجاق قفلی یا سنجاق سینه جواهرنشان می‌بستند. کفش آنان سندل بود ولی افراد ثروتمند چکمه‌ای از چرم نرم می‌پوشیدند.

تأثیر ایرانیان در پوشاک بیزانس

- در پوشاک بیزانس، جلوه و جلال لباس ایرانیان و نقوش دورهٔ ساسانی که در پارچه‌های زیبای حریر، زربفت و ابریشمی دیده می‌شد، اقتباس شده بود.
- لباس‌ها در این دوره معمولاً گشاد و بلند و آستین‌دار و از جنس ابریشم بوده و با رودوزی‌های فراوان با نخ‌های رنگین، الیاف فلزی، مروارید و جواهرات دیگر تزیین می‌شده است.

پوشاک در قرون وسطی یا گوتیک

- سدهٔ دهم تا پانزدهم میلادی را قرون وسطی می‌خوانند که دوران شکوفایی هنر گوتیک است.
- یک مدل از لباس گوتیک پیراهن رویی زنانه بدون آستین است که اغلب بلند و گاه تا زانو که لباس زیرین از پایین دامن نمایان است، روی پیراهن را با کمربندی چرمی به حالت آزاد می‌بستند.
- روی پیراهن یک شنل جلوباز که در جلوی سینه یا روی شانه راست با سنجاق بزرگی بسته می‌شد، می‌پوشیدند.
- روسری به نام «ویمیل» از نوع کتان مرغوب و ظریف که توسط یک حلقهٔ فلزی روی سرثابت قرار می‌گرفت، به همراه چانه‌بند و گردن پوش می‌پوشیدند.
- در سده‌های بعدی پیراهن چسبانی زیر لباس پوشیده و روی آن پیراهن دیگری به نام «کت‌هاردی» می‌پوشیدند که از جلوی گردن تا پایین کمر با بندینک و دکمه بسته می‌شد.
- آستین‌ها و پیراهن‌ها بلند تا حدی که روی زمین قرار می‌گرفت و با کمربندی جواهرنشان اندکی پایین‌تر از خط طبیعی کمر بسته می‌شد.
- کفش‌های زنان چوبی پاشنه بلند که از ترکیه امروزی به ایتالیا رفته بود استفاده می‌کردند.

پوشاک در دوره رنسانس

- پیراهن زنان دارای بالاتنه‌ای کوتاه و چسبان و استفاده از کرست برای محکم نگاه داشتن اندام لازم بود.
- آستین‌های پیراهن بلند و پف‌دار که چاک‌هایِ روی آن، امکان نمایان شدن پارچهٔ لطیف پیراهن زیرین را فراهم می‌کرد.
- یقه‌ها به شکل گرد، هفت و بیشتر چهارگوش بود.
- در زیر پیراهن اصلی، دامنی از پارچه‌ای متفاوت از نظر جنس و رنگ پیراهن می‌پوشیدند، و حاشیه این دامن را با نوارهای گلدوزی شده تزئین می‌کردند.
- در زیر دامن، چتری از متقال ضخیم که روی چند حلقه افقی تهیه شده، شبیه به زنگوله از بالا به پایین به‌تدریج گشاد می‌شد استفاده می‌کردند. پیراهن اصلی را روی این دامن می‌پوشیدند. این لباس پیش‌سینه‌ای از پارچه لطیف و نازک داشت که از گودی یقه تا سینه را می‌پوشاند.
- مدل دیگر زیر دامن‌ها، چتری بزرگ‌تر است که از دوسوی بدن به طرف بیرون برآمدگی دارد.
- یقه‌های بزرگ چین‌دار و آهارخورده، چین‌های دور یقه با حاشیه‌های تور، یقه‌های بادبزنی که در پشت بلند و در جلو کوتاه است، در این دوران بسیار مورد توجه بوده است.

پوشاک در عصر باروک

■ اصطلاح «باروک» برای تزئینات گزاف و عجیب و غریب استفاده می‌شد.

■ باروک سبکی است در هنر که از اواخر قرن ۱۶ میلادی در ایتالیا شروع و تا قرن ۱۸ میلادی در اروپا رواج داشت.

■ پیراهن‌های این دوره، دامن‌هایی بلند و پرچین با بالاتنه بلند که در قسمت جلو طرحی مثلثی شکل و نوک‌تیز داشتند، در پشت بالاتنه‌ها معمولاً دارای بند که از بندینک یا مادگی بود استفاده می‌شد.

■ اگر بالاتنه از جلو بسته می‌شد، گیره‌های جواهرنشان، دکمه یا چند پاپیون به‌کار می‌رفت. آستین لباس‌ها سه ربعی (تا آرنج) بود و از چند ردیف پف آستین تشکیل شده، روی آنها توردوزی شده بود.

■ در این دوره یقه‌ها افقی تا سرشانه (دکلته باز) بود و نوعی شال بزرگ شبیه به ردا با حاشیه چین‌دار که «مانتیلا» یا «مانته» نامیده می‌شد، مورد استفاده قرار می‌گرفت. نوع تابستانی این شال کوتاه و روی سر انداخته به‌حالت آزاد در جلو گردن بسته می‌شد و یا دوسر آن از روی سینه به شکل ضربدری به پشت سر برده و به‌هم بسته می‌شد، نوع زمستانی این شال بلند بوده است.

■ تزیین پوشاک زنان با تورهایی از الیاف طلا و نقره، ملیله، تورهای ابریشمی و روبان و درحد افراط استفاده می‌شد، ابریشم راه‌راه و موج‌دار و همچنین پارچه‌هایی که روی آنها با دست نقاشی گل و گیاه بود و جلوه‌ای کاملاً طبیعی داشت، از دیگر تزئینات پوشاک این دوره بوده است.

پوشاک در عصر روکوکو

■ روکوکو اصطلاحی است در تاریخ هنر برای توصیف هنر تزیینی و پرزرق و برق، در زمینه‌های مختلف که در تزئینات آن از خطوط منحنی به فرم‌های S و C، همچنین اشکال صدفی، رنگ‌های صورتی، آبی و سبز روشن به‌وفور استفاده می‌شود.

■ بانوان در این دوره، پیراهن‌هایی با بالاتنه تنگ و دامن‌های کلوش چین‌دار و بلند که طول آن تا قوزک پا می‌رسید، به‌تن می‌کردند، آنها برای حفظ گشادی و فرم لبه دامن، زیر دامن‌هایی به نام «ژپون» می‌پوشیدند. ژپون از لایی مویی و فنرهایی که با پارچه روکش شده بود، تهیه می‌شد.

■ یقه پیراهن چهار گوش بود و روی دامن یک پیراهن دیگر به نام «مانتو» جلو باز پوشیده می‌شد، که در پشت دارای پلی بوده و مانند شنل تا زمین دنباله داشته است.

■ آستین‌ها تنگ و باریک و تا حدود آرنج می‌رسید و از زیر آن نوار تور دیده می‌شد. همچنین به لبه‌های لباس نوارهای باریک و چین‌دار دوخته می‌شد.

پوشاک در اروپا قبل از انقلاب فرانسه

- سال‌های آغازین این دوره، عصر افراط‌کاری و تجمل‌گرایی برای طبقات مرفه جامعه بود.
- پیراهن زنان از پارچه‌های ساتن راه راه و نقاشی شده، مخمل نرم و براق و پارچه‌های زربفت دوخته می‌شد. پیراهن‌ها را با پارچه‌های تور یا نوارهای تور و روبان تزئین می‌کردند.
- در سراسر اروپا از شیوه لباس پوشیدن فرانسوی‌ها به‌ویژه «ماری آنتوانت» اقتباس می‌شد. طراحان لباس عروسک‌های بزرگی به‌نام «عروسک‌های مو» که آخرین طرح‌های لباس بر آنها پوشانده شده بود به پایتخت کشورهای دیگر صادر می‌کردند تا به معرض نمایش مشتاقان و خریداران لباس گذاشته شود.
- قسمت بالاتنه لباس، با کرستی از تیغه‌های استخوان نهنگ پوشیده می‌شد، در قسمت پایین کرست نواری دوخته شده، روی آن مادگی‌هایی وجود داشت که بندی از درون آنها می‌گذشت و کرست را به زیردامنی وصل کرده، خطوط و برش پیراهن و فرورفتگی مناسب در کمر را به‌وجود می‌آورد.
- در زیر پیراهن زیر دامنی سبدی شکل ساخته‌شده از حلقه‌های فلزی پوشیده می‌شد.
- در همین دوران لباس زنان پیراهنی ساده از پنبه لطیف یا ابریشم بود که یقه آن در قسمت جلوباز، و در حاشیه چین‌های ریز داشت، پایین دامن نیز یک ردیف والان دوخته شده بود و شالی پهن دور کمر آن بسته می‌شد.

پوشاک در دوره انقلاب فرانسه

■ سال‌های پیش از انقلاب فرانسه نیاز به ساده شدن طرح‌های پوشاک و کاهش شکوه و جلال و کم بها دادن به امتیازهای طبقاتی رفته‌رفته آشکار می‌شد. همراه موج انقلاب در فرانسه زیر دامن‌های چتری، رنگ، پودر آرایش، خال مصنوعی، میوه و گل‌های مصنوعی و تجملات پوشاک از بین رفت.

■ پارچه‌ها دیگر ابریشمی و مخمل نبودند بلکه پارچه‌های پنبه‌ای ساده و نقش‌دار استفاده می‌شد. خط کمر کمی بالاتر آمده و شال ساتن به دور کمر می‌بستند.

■ همراه با از بین رفتن جلوه‌های اشرافیت، پاشنه‌های بلند نیز از بین رفت.

■ جلوی بالاتنه پیراهن، از کمر تا سینه، با بند و مادگی محکم بسته می‌شد، بستن پیش سینه با پارچه نازک سفید مانند تور یا ارگانزا مد بود، گاه به‌جای پیش سینه، پارچه‌ای از ساتن که «تا شده» به دور گردن و سینه بسته می‌شد.

پیراهن دارای آستین بلند و چسبان و دامن آن گشاد و کمر چین‌دار بود و زیر آن چندین زیردامنی پوشیده می‌شد.

پوشاک در دوران دیرکتوار (فرانسه)

- در نیمه قرن هفدهم میلادی، کشفیاتی در دو شهر باستانی رُم، باعث شد مردم به فرم لباس و اشیای عتیقه دوره باستان علاقه زیادی نشان دهند.
- طرح‌های لباس زنان دوره «دیراکتور» جلوه‌ای از دوران گذشته و باستانی یونان و رم داشت.
- در این دوره اغلب رنگ مورد استفاده سفید بود.
- پیراهن آنها «شیت» یا پیراهن «شمیز» بود، پیراهنی گشاد و بلند که یک شال بزرگ در زیر سینه آن بسته و دنبالهٔ بلند آن اغلب روی بازو قرار می‌گرفت.
- این پیراهن‌ها از پارچه نازک کتان و ابریشم سفید دوخته می‌شد.
- زنان در زمستان دست گرم‌کن بزرگ پوست یا ابریشم استفاده می‌کردند، شال کشمیر سفید برای اولین بار استفاده شد و شال‌های زیبای ایرانی، مصری، ترکی و هندی متداول شد.

دوره بازگشت سلطنت به فرانسه

- بازگشت به لباس‌های مجلل با زیردامنی‌هایی که سبدی است، رواج پیدا کرد.
- لباس زنان در این دوره تشکیل شده بود از پیراهن یقه باز که شانه‌ها را نمایان می‌ساخت. یقه کشتی مانند (قایقی) با چین‌هایی ریز و یقه‌ای که از پارچهٔ لطیف است.
- قد دامن‌ها بلند تا مچ پا یا روی زمین بود و پنج تا شش زیردامنی در زیر دامن اصلی پوشیده می‌شد.
- آستین پیراهن‌ها معروف به «آستین ران گوسفندی» یا آستینی که در بالا بسیار گشاد و پف دارد و در مچ تنگ بود. زیرآستین، لایه‌هایی از موی اسب و تیغه‌های استخوان نهنگ قرار می‌دادند تا حالت خود را حفظ کند و پف دار باشد.
- پس از چندی آستین‌ها کوچک‌تر و پف بالای آن از میان رفت و چند سال بعد تبدیل به آستینی تنگ شد.
- برای لباس‌های عصر و شب از تورهای سفید، صورتی و حریرهای آهاردار استفاده می‌شد.
- زنان از زیر شلواری از پارچه پنبه‌ای سفید با حاشیه می‌پوشیدند.

پوشاک در دوره امپراتوری نخست ناپلئون

■ این دوران مدل اقتباسی از دوران کلاسیک (یونان و رم باستان) است.

■ دراین دوره زنان از پیراهن نازک و نیمه شفافی که زیر سینه آن کمربند یا شالی بسته می‌شد به‌همراه زیرپوشی از پنبه، در زیر پیراهن استفاده می‌کردند.

■ روی پیراهن نازک، پیراهن یا تونیکی از مخمل، ساتن یا ابریشم رنگی می‌پوشیدند.

■ آستین‌های پیراهن بلند بود و با بستن بندهایی در فاصله‌های منظم پف‌هایی به آنها داده می‌شد.

■ در این دوره کت کوتاهی با آستین‌های بلند و چسبان که یقه‌ای ایستاده داشت و جلوی آن باز می‌ماند استفاده می‌شد. جنس کت از پارچه مخمل به رنگ تیره و متضاد با رنگ پیراهن بود.

■ یکی از پیراهن‌های معروف این دوره لباس ژوزفین بود، این لباس از دو پیراهن «کوچک و بزرگ» تشکیل شده بود، پیراهن کوچک از ساتن آبی گلدوزی شده با آستین‌های کوچک و پف‌دار و دنباله‌ای در پشت که از کمر آویخته می‌شد و پیراهن بزرگ از پارچه ابریشمی نقره‌باف، با آستین‌های بلند و چسبان و دنباله‌ای که از شانه چپ آویخته شده بود، یقه هر دو پیراهن چهارگوش باز و در قسمت پشت، یقه ایستاده‌ای از تور داشت، بیشترین تزئینات (گلدوزی، مروارید و پولک‌دوزی) روی پیراهن بزرگ بود.

■ یکی از اجزای مهم پوشاک که در این دوره رایج شد، شال بافته شده از پشم مرغوب کشمیر بود.

پوشاک در قرن ۱۹ میلادی

■ در این دوره برای نخستین‌بار کت و دامن زنانه ابداع شد، به‌همین‌دلیل تور دوزی و چین‌های پیراهن کمتر و بالاتنه لباس‌ها از دامن جدا شد.

■ در اواخر این دوره جلوی بالاتنه به شکل مثلثی نوک تیز درآمد. و شکل کلی فرم اندام و لباس خانم‌ها بیشتر شبیه به شکل ساعت شنی (8) بود.

■ در این دوره کت‌های بلند و گشاد، شنل‌های کوتاه با رداهای بلند، که به‌صورت نیم‌دایره بریده شده و آستری از پوست داشت، استفاده می‌شد.

■ در اواخر این دوران، والان‌های جمع‌شده پشت دامن، زیردامنی چتری که پشت دامن لباس را برجسته می‌کرد، از مد افتاد. رویه پایین (لبهٔ دامن) به شکل زنگوله گشاد می‌شد و دنباله‌ای در پشت داشت. دامن‌ها چند ترک بریده می‌شد.

■ آستین‌ها در قسمت بالا پف‌دار و از آرنج به پایین تنگ بود. چند سال بعد آستین‌ها بلند و چسبان شد.

■ زنان در این دوره از پیراهن شب با برش مثلثی نوک‌تیز در جلو به همراه کرست‌های تنگی S با استخوان نهنگ و آستر ضخیم محکم شده بود استفاده می‌کردند، این پیراهن‌ها بدون آستین و گاهی دارای آستین‌های کوتاه و پف‌دار بودند.

پوشاک در اوایل قرن ۲۰ میلادی (۱۹۴۷ ــ ۱۹۱۰ میلادی)

■ در این دوره، دو رویداد اساسی در لباس زنانه به‌وجود آمد، یکی آنکه طرح لباس‌ها به خطوط طبیعی اندام نزدیک شد و دیگری لباس‌های ساده و بدون تجملات برای لباس روز و غیر رسمی استفاده شد، اغلب لباس‌ها، به رنگ سیاه و تنها با جواهرات تزیین می‌شد.

■ در سال ۱۹۱۲ «پل پواره» با الهام از طرح‌های ایرانی، لباسی عرضه کرد، این لباس شامل تونیکی کمردار تا زانو بود، پایین آن گشاد و در لبهٔ دامن آن مفتولی فلزی (مانند فنر پایین لباس عروسی) دوخته شده بود تا قسمت پایین آن دور از بدن بایستد، این تونیک روی دامنی باریک و بلند پوشیده می‌شد.

■ لباس‌ها چندان به کرست احتیاج نداشت، تنها شکم‌بندی از جنس تریکو نرم و یا پارچه‌های قابل ارتجاع به‌وجود آمد که از بالای کمر تا پایین باسن را می‌پوشاند.

■ در این سال‌ها قد پیراهن تا زیر زانو رسید، پیراهن‌های روز ساده، بدون آستین و گودی یقه آن اندکی باز بود. بلوزها اغلب از پارچه کرپ دوشین و روی دامن قرار می‌گرفت. کت و دامن قدیمی که به‌دلیل تنگ بودن، حرکت را مشکل می‌ساخت جای خود را به لباس‌های راحت داد.

■ کت‌ها و پیراهن‌ها و آستین‌های سرخود (کیمونو) که با یک قلاب یا دکمه بسته می‌شد در دو اندازه کوتاه و بلند متداول بود، همچنین پالتوهای (کیمونو) رگلان نسبتاً گشاد مد بود.

پوشاک در سال‌های ۱۹۶۰ـ۱۹۴۷ میلادی

- در جنگ جهانی، فقر و کمبود ناشی از آن، تعدیلی در تجملات پوشاک پدید آورد.
- در این دوران قد لباس‌ها بلندتر شد، زنان دامن‌های کلوش چند ترک با زیردامن‌هایی که در لبهٔ آن کرباس آهاردار دوخته می‌شد می‌پوشیدند.
- استفاده از دامن‌های تک با انواع پارچه‌ها و طرح و نقش‌های گوناگون همراه با انواع بلوزها در سنین مختلف مورد توجه قرار گرفت.
- بلوز ساتن با سرآستین‌بلند و دکمه سردست‌های جواهر نشانی که روی دامن قرار می‌گرفت، مبنای بلوزی به نام «شمیزیه» گردید، بلوزی که گاهی با کمربند بسته می‌شد.
- در این دوران، چسبان شدن بالاتنه و شانه‌های گرد، باریک شدن ناحیه کمر، پیراهن‌های کمرچین‌دار مد شد. همچنین کرست‌هایی که کمر را می‌فشرد و فرم اندام را به شکل ساعت شنی (8) جلوه می‌داد، مورد توجه قرار گرفت.
- پالتوهایی که بالاتنه آنها اصطلاحاً کمر کرستی (چسبان) بوده و دامن‌های کلوش یا ترک کلوش با دو ردیف دکمه محبوبیت داشت.
- یکی از مهم‌ترین رویدادهای تاریخ در این دوران ساخت پارچه با الیاف نیمه‌مصنوعی و مصنوعی بود. ابریشم مصنوعی یا(ریون)، نایلون، داکرن و غیره با قابلیت شست‌وشو در خانه یا خشک‌شویی، وزن سبک و مقاومت در برابر سایش، سرما و گرما، در این دوره کاربرد زیادی داشت.

پژوهش کنید

یکی از دوره‌های تاریخی لباس اروپا را مورد پژوهش قرار دهید.

استاندارد ارزشیابی پیشرفت تحصیلی مبتنی بر شایستگی درس دانش فنی پایه

عنوان پودمان	تکالیف عملکردی (واحدهای یادگیری)	استاندارد عملکرد (کیفیت)	نتایج مورد انتظار	شاخص تحقق	نمره
پودمان۵ تاریخچه پوشاک در ایران و جهان	۱ تحلیل ویژگی و تحولات پوشاک زنان ایرانی ۲ تحلیل ویژگی و تحولات پوشاک باستان و اروپا	ـ تحلیل ویژگی پوشاک بانوان ایرانی در دوران باستان، اسلام تا قاجار ـ تحلیل عوامل تأثیرگذار بر تحول تاریخی پوشاک بانوان در دوران باستان ـ تحلیل عوامل تأثیرگذار بر تحول تاریخی پوشاک بانوان در اروپا	بالاتر از حد انتظار	ـ ارائه نمونه پوشاک بانوان ایران با توجه به ویژگی لباس در دوران تاریخی به‌صورت مولاژ و ماکت (کاغذ، مقوا و...) ـ تحقیق و پژوهش در مورد ویژگی پوشاک بانوان ایرانی و دیگر ملل در دوران تاریخی ـ تحقیق در مورد عوامل تأثیرگذار بر تحول تاریخی پوشاک بانوان، ارائه نمونه پوشاک بانوان باستان و اروپا با توجه به ویژگی لباس و دوران تاریخی به‌صورت مولاژ و ماکت (کاغذ، مقوا و...)	۳
			در حد انتظار	ـ تحلیل و مقایسه ویژگی پوشاک بانوان در دوران مختلف تاریخی ـ تجزیه و تحلیل پوشاک بانوان از طریق ارائه کنفرانس ـ مقایسه عوامل تأثیرگذار بر روند تحول تاریخی پوشاک بانوان ـ تحلیل و مقایسه ویژگی پوشاک بانوان در دوران مختلف تاریخی ـ تجزیه و تحلیل پوشاک بانوان از طریق ارائه کنفرانس	۲
			پایین‌تر از حد انتظار	معرفی دوره‌های تاریخ پوشاک ایران، معرفی چند دوره تاریخی پوشاک اروپا، معرفی ویژگی‌های تاریخ پوشاک باستان	۱
	نمره مستمر از ۵				
	نمره شایستگی پودمان از ۳				
	نمره پودمان از ۲۰				

فهرست منابع

۱ برنامه درسی درس دانش فنی پایه، دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی حرفه ای و کاردانش، سال۱۳۹۴

۲ آسایش، آزیتا. ۱۳۹۴، «الیاف نساجی»، چاپ و نشر کتب درسی.

۳ ابراهیم بیکی چیمه، اکرم. ۱۳۹۷، «الیاف نساجی»، انتشارات آبان.

۴ روح‌فر، زهره. ۱۳۷۸، «زری‌بافی در دورهٔ صفوی، ارتباط هنر نقاشی با نقوش پارچه‌های زربفت»، کتاب هنر، بهمن و اسفند.

۵ سیدصدر، ابوالقاسم. ۱۳۸۸، دایرةالمعارف هنرهای صنایع‌دستی و حرف مربوط به آن، انتشارات سیمای دانش.

۶ بانی بوم، ۱۳۹۶،«چادرشب بافی» https://www.baniboom.com

۷ پرشین گلف، ۱۳۹۲، پارچه زربفت برجسته ابریشمی، نقشه و طرح ماهی.

۸ رابین، ۱۳۹۷، «رومیزی قرمز طرح بهارستان اثر حسین یزد»، www.robinava.com

۹ یزد آوا، ۱۳۹۷، «دارایی باف، نساجی سنتی رو به زوال در یزد»،http://yazdava.ir

۱۰ نیک زی، ۱۳۹۶، «چه بر سر مخمل‌بافی درباری آمد»، http://neekzee.com

۱۱ طالب‌پور، فریده. ۱۳۹۲، تاریخ پارچه و نساجی در ایران، تهران: مرکب سپید، دانشگاه الزهرا.

۱۲ روح‌فر، زهره. ۱۳۸۰، نگاهی بر پارچه‌بافی دوران اسلامی، تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور، شماره انتشار ۴۹۶.

۱۳ باقری کودکانی، سکینه. ابراهیم بیکی چیمه، اکرم. ۱۳۹۷، «آسیب‌شناسی پارچه‌های دست‌بافت ابریشمی و کاربردآن در طراحی لباس»، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علم و فرهنگ.

هنرآموزان محترم، هنرجویان عزیز و اولیای آنان می‌توانند نظر اصلاحی خود را درباره مطالب کتاب‌های درسی از طریق سامانه «نظرسنجی از محتوای کتاب درسی» به نشانی «nazar.roshd.ir» یا نامه به نشانی تهران ـ صندوق پستی ۴۸۷۴ ـ ۱۵۸۷۵ ارسال کنند.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

«لینک‌های مفید و مرتبط»

دانلود منابع آزمون استخدامی هنرآموز طراحی و دوخت

خرید و دانلود

دانلود نمونه سوالات آزمون استخدامی هنرآموز طراحی و دوخت

خرید و دانلود

دانلود منابع آزمون استخدامی استادکار طراحی و دوخت

خرید و دانلود

دانلود نمونه سوالات عمومی و تخصصی استخدام آموزش و پرورش

خرید و دانلود

سرویس خصوصی خدمات عام المنفعه اخبار شغل و استخدام

Www.IranEstekhdam.Ir

خواننده گرامی؛ در جهت بهبود کیفیت این فایل؛ لطفاً هرگونه انتقاد و پیشنهاد خود در مورد مطالب آن

و یا گزارش مشکل را به آدرس ایمیل و یا با شماره تلفن زیر مطرح نمایید:

شماره تلفن تماس: ۰۲۱-۹۱۳۰۰۱۱۳ آدرس ایمیل: soal@iranestekhdam.ir